

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ & ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ
ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΚΡΙΣΗΣ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΥ ΠΑΤΡΕΩΝ.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:

Φερόνας Ανδρέας, επίκουρος καθηγητής, επιβλέπων

Γαζή Έφη, αναπληρώτρια καθηγήτρια, μέλος

Dr. Παπαδόπουλος Ιωάννης, μέλος

Κόρινθος, Ιανουάριος 2018

Copyright © 2018

Βασιλείου Γεωργία

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος, All Rights Reserved

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες.....	5
Περίληψη.....	6
Abstract.....	7
Εισαγωγή.....	8
ΜΕΡΟΣ Α. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ: ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	10
Εισαγωγή.....	10
1.1 Ιστορικό πλαίσιο.....	11
1.2 Ορισμός του Κοινωνικού Αποκλεισμού.....	13
1.3 Θεμελιώδεις Αιτίες Κοινωνικού Αποκλεισμού.....	16
1.4 Τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού Αποκλεισμού.....	18
1.5 Η φύση του Κοινωνικού Αποκλεισμού.....	19
1.6 Κοινωνικά Ευπαθείς Ομάδες.....	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ: Η ΣΧΕΣΗ.....	23
Εισαγωγή.....	23
2.1 Η Κοινωνική Πολιτική της τοπικής αυτοδιοίκησης ως δικλείδα ασφαλείας για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού.....	23
2.2 Άσκηση και βασικοί τύποι κοινωνικής πολιτικής στην τοπική Αυτοδιοίκηση.....	25
2.3 Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.....	26
2.4 Προβλήματα για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού σε τοπικό επίπεδο.....	28
2.5 Παράγοντες που επηρεάζουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες των φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ: ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ.....	33
3.1 Στόχοι Στρατηγικής «Ευρώπης 2020» στην Ελλάδα.....	33
3.2 Πολιτικές και Προγράμματα Αντιμετώπισης του Κοινωνικού Αποκλεισμού από τους φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα.....	35
3.2. 1 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα – Σύντομη Ιστορική Αναδρομή.....	35
3.2.2 Πρόγραμμα Καλλικράτης και εργαλεία άσκησης κοινωνικής πολιτικής στην τοπική Αυτοδιοίκηση.....	36
3.2.3 Αντιμετώπιση του Κοινωνικού Αποκλεισμού από φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα..	38
3.2.4 Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα.....	45
3.2.5 Οι επιπτώσεις της κρίσης.....	48

ΜΕΡΟΣ Β. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	51
4.1 Σκοπός της έρευνας.....	51
4.2 Ερευνητικές υποθέσεις.....	51
4.3 Μέθοδος.....	52
4.4 Εργαλείο Μελέτης	52
4.5 Πληθυσμός.....	54
4.6 Προβλήματα.....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ V : ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	55
5.1 Η Δημογραφική και Γεωγραφική Συγκρότηση της περιοχής μελέτης σε συνδυασμό με Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες.....	55
5.2 Τοπική διακυβέρνηση και κοινωνική πολιτική στην περιοχή μελέτης για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού εν μέσω της κρίσης.....	58
5.2.1 Κοινωνικός Οργανισμός Δήμου Πατρέων.....	59
❖ Τμήμα Ευπαθών Ομάδων	61
➤ Συμβουλευτικό κέντρο Ατόμου και οικογένειας	61
➤ Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (ΚΔΑΠ-ΜΕΑ)	61
➤ Κέντρο Κοινότητας.....	62
➤ Κοινωνικό Παντοπωλείο Δήμου Πατρέων η «μετεξέλιξη» της Τράπεζας Τροφίμων.....	62
➤ Δομή Συσσιτίου	63
➤ Πρόγραμμα Δωρεάν Φροντιστήρια Ξένων Γλωσσών	63
➤ Δωρεάν Ημερήσια Παιδική Κατασκήνωση	64
➤ Διανομή Δεκατιανού σε μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.....	64
➤ Νέες Δράσεις που αναμένεται να δημιουργηθούν για Ευπαθείς κοινωνικά ομάδες.....	65
➤ Δομή Αστέγων - Κέντρο Ημέρας Δήμου Πατρέων	65
➤ Κοινωνικό Φαρμακείο	65
❖ Τμήμα Γ' Ηλικίας	66
➤ Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ).....	66
➤ Πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι	66
➤ Δημοτικά Ιατρεία	67
❖ Τμήμα Παιδικών Σταθμών και ΚΔΑΠ (Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών).....	68

➤ Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ)	68
➤ Δημοτικοί Βρεφονηπιακοί, Παιδικοί Σταθμοί του Κοινωνικού Οργανισμού Δήμου Πατρέων	68
5.2.2 Αντιδημαρχία Παιδείας και Αθλητισμού Δήμου Πατρέων	68
➤ Λαϊκά Φροντιστήρια Αλληλεγγύης Δήμου Πατρέων	68
5.2.3 Αντιδημαρχια Εθελοντισμού	69
➤ Δημοτική Ιματιοθήκη.....	69
5.2.4 Δήμος Πατρέων	69
➤ Ξενώνας Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών Δήμου Πατρέων	69
5.2.5 Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας Νομού Αχαΐας.....	70
ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI : ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	72
6.1 Ανάλυση Δεδομένων Ποιοτικής Έρευνας	72
6.1.1 Απόψεις ερωτώμενων για τον κοινωνικό αποκλεισμό και την ανάδειξή του στην τοπική αυτοδιοίκηση	72
6.1.2 Αποτελεσματικότητα της υλοποίησης των δράσεων / προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο	75
6.1.3 Προβλήματα και δυσκολίες κατά την διάρκεια υλοποίησης των δράσεων / προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής.....	76
6.1.4 Αντιμετώπιση φαινομένου κοινωνικού αποκλεισμού.....	77
6.1.5 Προτάσεις των συμμετεχόντων.....	78
6.2 Συμπεράσματα	80
Βιβλιογραφία	83
Ελληνόγλωσση.....	83
Ξενόγλωσση.....	86
Ψηφιακά Δεδομένα	87
Νομοθεσία.....	87
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I	88
Ερωτηματολόγιο για Στελέχη κλειδιά του δήμου Πατρέων	88
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II	91
Ατομικές Συνεντεύξεις σε Στελέχη «κλειδιά» του δήμου Πατρέων.....	91

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Κοινωνικές διακρίσεις, Μετανάστευση & Ιδιότητα του πολίτη» του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, υπό την επίβλεψη του επίκουρου Καθηγητή κ. Φερόνα Ανδρέα. Θα ήθελα λοιπόν, να ευχαριστήσω θερμά τον Καθηγητή μου, για την συμβολή του στην επιστημονική μου κατάρτιση εν γένει και την καθοδήγησή του στην ολοκλήρωση της εργασίας αυτής.

Επιπλέον, Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους: Θεόδωρο Τουλγαρίδη, Πρόδερo του Κοινωνικού Οργανισμού Δήμου Πατρέων, την Αμαλία Τράκα, Προϊσταμένη του Τμήματος Ευπαθών Ομάδων του Κοινωνικού Οργανισμού Δήμου Πατρέων και την Βασιλική Αλεξανδρίδη, Υπεύθυνη των Δομών Παροχής Βασικών Αγαθών (Κοινωνικό Παντοπωλείο – Συσσίτιο) και του Κέντρου Κοινότητας, για τις γόνιμες συζητήσεις και την παροχή υλικού σχετικά με τα προγράμματα και τις δράσεις του Δήμου, για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού στην Πάτρα.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τους γονείς μου, οι οποίοι συνεχίζουν να με στηρίζουν στην κατάκτηση των στόχων και των επιδιώξεών μου, αλλά και με εμπνέουν με τη στάση ζωής τους ως γονείς και ως άνθρωποι, ας είναι αυτή η εργασία ένας ελάχιστος φόρος τιμής για τις προσπάθειές και τις θυσίες τους.

Περίληψη

Το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού, συναντάται σε πολλές χώρες ακόμη και στις πιο ανεπτυγμένες. Η οικονομική κρίση είναι ένας παράγοντας που έχει μεγεθύνει το εν λόγω φαινόμενο. Από το 2008 και έπειτα, η οικονομική κρίση πλήττει έντονα την Ελλάδα και οι συνέπειες της είναι εμφανής και στην κοινωνική πολιτική της χώρας.

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής μελέτης είναι η καταγραφή της κατάστασης που επικρατεί στην περιοχή της Αχαΐας και πιο συγκεκριμένα, οι πολιτικές που έχουν δημιουργηθεί, εν μέσω κρίσης, στον δήμο Πατρέων για να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού.

Πραγματοποιήθηκε εμπειρική έρευνα, η οποία απαρτίζεται από δύο μέρη. Το πρώτο αποτελείται από την χαρτογράφηση των υπηρεσιών του δήμου με τα άτομα που εξυπηρετούνται στην εκάστοτε δομή και το δεύτερο αποτελείται από τρεις συνεντεύξεις σε στελέχη του δήμου που κατέχουν θέσεις ευθύνης.

Τα βασικά ερωτήματα που τίθενται αφορούν την αποτελεσματικότητα της υλοποίησης των υπηρεσιών, τα προβλήματα και τις δυσκολίες των δράσεων της κοινωνικής πολιτικής, τις προτάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα ερωτήματα αυτά θα μπορούν να αποδώσουν τον τρόπο άσκησης της κοινωνικής πολιτικής καθώς και δυνατές λύσεις στην αποτελεσματική μείωση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού.

Ο δήμος της Πάτρας αποτελεί έναν δήμο που έχει ως στόχο την μείωση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι περιορισμοί σε οικονομικούς πόρους αποτελεί εμπόδιο στην πραγματοποίηση του σκοπού αυτού, όμως κατά κοινή ομολογία των στελεχών του δήμου, παρέχει υπηρεσίες υψηλού επιπέδου στους κοινωνικά αποκλεισμένους. Επίσης, προτείνουν τρόπους και μέσα, ώστε να βελτιωθεί η κατάσταση στην τοπική κοινωνία της Πάτρας, με απώτερο σκοπό την συνοχή του κοινωνικού ιστού.

Λέξεις κλειδιά: κοινωνικός αποκλεισμός, κοινωνική πολιτική, τοπική αυτοδιοίκηση, οικονομική κρίση

Abstract

The phenomenon of social exclusion is found in many countries even in the most developed ones. The financial crisis is a factor that has magnified this phenomenon. From 2008 onwards, the financial crisis severely affects Greece and its consequences are also evident in the country's social policy.

The purpose of this research study is to record the situation in the region of Achaia and more specifically the policies that have been created in the midst of the crisis in the municipality of Patras to address the phenomenon of social exclusion.

There has been carried out an empirical research, which is made up of two parts. The first consists of mapping the services of the municipality with the persons served in the respective structure and the second consists of three interviews with members of the municipality holding positions of responsibility.

The key questions are about the effectiveness of service delivery, the problems and difficulties of social policy actions, the propositions to face the problem of social exclusion. These questions will indicate how to pursue social policy as well as possible solutions to effectively reducing the phenomenon of social exclusion.

The municipality of Patras is a municipality that aims to reduce the phenomenon of social exclusion. Restrictions on financial resources are an obstacle to achieving this goal, but by the concord of all the municipality's members, it provides high-quality services to the socially excluded. They also propose ways and means to improve the situation in the local community of Patras, with the ultimate aim of consistency of the social fabric.

Key words: social exclusion, social policy, local government, financial crisis.

Εισαγωγή

Εν έτει 2018, τα αίτια του κοινωνικού αποκλεισμού παραμένουν κοινά στην πάροδο του χρόνου, όπως κοινά είναι και τα αίτια που τα αναπαράγουν. Το γεγονός αυτό, δεν πρέπει όμως να αποτελέσει μόνο μία ευκαιρία για προβληματισμό αλλά και μία έκκληση προς τις κυβερνήσεις, τις οργανώσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, να διασφαλίσουν για όλους μία ζωή με αξιοπρέπεια και δίχως ίχνος κοινωνικού αποκλεισμού. Όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως η ελευθερία του λόγου, το δικαίωμα της ψήφου, το δικαίωμα στην τροφή, στην εργασία, στην υγειονομική περίθαλψη και στη στέγαση θεωρούνται και φυσικά είναι βαρύνουσας σημασίας για τον πολίτη. Καθώς, ο κοινωνικός αποκλεισμός συνδέεται άμεσα με τις σχετικές διακρίσεις, την άνιση πρόσβαση σε πόρους και ευκαιρίες, στον γενικότερο στιγματισμό στην πόλη όπου και ζουν τα άτομα που τον βιώνουν.

Τα προβλήματα που αναπαράγουν φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού μεγεθύνονται στις Ελληνικές πόλεις εξαιτίας της μακράς οικονομικής ύφεσης. Αναδεικνύεται όσο ποτέ άλλοτε, η ανάγκη αντιμετώπισης των οξυμένων κοινωνικών προβλημάτων με συντονισμένες και στοχευόμενες ενέργειες και πολιτικές. Οι στόχοι της κοινωνικής πολιτικής απεικονίζουν τα υπαρκτά κοινωνικά προβλήματα, μέσα από τις διαδικασίες επίλυσης αλλά και αρκετές φορές μέσα από την απουσία αυτών. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, το κοινωνικό κράτος να υποχωρεί ενώ η ζήτηση κοινωνικών υπηρεσιών να αυξάνεται. Στο πλαίσιο αυτό, ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης καθίσταται καθοριστικής σπουδαιότητας και σημασίας στην άσκηση πολιτικών για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Η πόλη της Πάτρας, αποτελεί ένα προνομιακό πεδίο έρευνας της αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς στους κατοίκους της συγκεντρώνει κοινωνικά στρώματα με αρκετά από τα χαρακτηριστικά των ομάδων που εντάσσονται στις κοινωνικά αποκλεισμένες, αυτό αποτελεί μεγάλη πρόκληση για την δημιουργία του κατάλληλου τοπικού περιβάλλοντος που θα προάγει την κοινωνική συνοχή στους πολίτες.

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής μελέτης είναι η καταγραφή και η διερεύνηση της κατάστασης που επικρατεί στην περιοχή της Αχαΐας και πιο συγκεκριμένα στο δήμο Πατρέων, στο ζήτημα

του κοινωνικού αποκλεισμού και των ομάδων που αντιμετωπίζουν το φαινόμενο αυτό. Γίνεται η αποτύπωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, μέσω της μεθόδου της χαρτογράφησης, η αξιολόγηση και η διαχείριση των δράσεων που έχουν ως στόχο την αντιμετώπιση και την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού. Τέλος, αποτυπώνονται οι βασικές προτάσεις από στελέχη κλειδιά του δήμου Πατρέων, ώστε να περιοριστούν τέτοιου είδους φαινόμενα.

Οι ερευνητικές υποθέσεις που εξετάστηκαν, στο πλαίσιο εκπόνησης της συγκεκριμένης μελέτης ήταν σχετικά με : α. την περιγραφή στα πλαίσια της εμπειρικής προσέγγισης, με βάση την οποία, χαρτογραφήθηκε η κατάσταση πολιτικών αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού που παρέχονται από τον δήμο Πατρέων. Καθώς, και β. την αξιολόγηση και διαχείριση των παρεχόμενων δράσεων, όπως τις αντιλαμβάνονται τα άτομα που εκπροσωπούν την διοίκηση καθώς και οι επαγγελματίες που υλοποιούν τα προγράμματα αντιμετώπισης του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού στον δήμο Πατρέων.

Η παρούσα μελέτη αποτελείται από δύο ενότητες.

Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει τρία κεφάλαια. Το πρώτο, εξετάζει βιβλιογραφικά τις παραμέτρους του κοινωνικού αποκλεισμού. Το δεύτερο, διερευνά την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού σε σχέση με την τοπική αυτοδιοίκηση και το τρίτο κάνει λόγο για πολιτικές που έχουν δημιουργηθεί για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα καθώς και τις επιπτώσεις της κρίσης.

Το δεύτερο μέρος αποτελεί το εμπειρικό κομμάτι της παρούσας μελέτης, η οποία είναι βασισμένη στη ποιοτική παράδοση των κοινωνικών επιστημών και χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο αποτελείται από την χαρτογράφηση των υπηρεσιών του δήμου Πατρέων για να αναδείξει την τοπική διακυβέρνηση για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και το δεύτερο αποτελείται από τρεις συνεντεύξεις εις βάθος σε στελέχη κλειδιά του δήμου, με απώτερο σκοπό να αντικατοπτριστεί η πολυδιάστατη κοινωνική πραγματικότητα της περιοχής μελέτης.

ΜΕΡΟΣ Α. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ: ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Εισαγωγή

Παραδοσιακά, οι καταστάσεις που συνοδεύονταν με την απουσία πόρων και την χαμηλή θέση στη διανομή του εισοδήματος περιγράφονταν με την έννοια της φτώχειας. Η φτώχεια όμως, δεν έχει να κάνει μόνο με την αποταμίευση χρημάτων ή την έλλειψη τους. Η *απόλυτη φτώχεια* μετρά τη φτώχεια ως την σχέση μεταξύ εισοδήματος και των χρημάτων που απαιτούνται για την κάλυψη των βασικών αναγκών, όπως τρόφιμα, ρούχα και στέγη. Αν και το μέτρο του εισοδήματος φαίνεται αρχικά ένα αξιόπιστο και αντικειμενικό μέτρο, αποτυγχάνει να αντιμετωπίσει και να μετρήσει το σύνολο των ανθρωπίνων αναγκών, μέρος μόνο των οποίων είναι τα οικονομικά αγαθά. Η έννοια της απόλυτης φτώχειας δεν ασχολείται με ευρύτερα θέματα ποιότητας ζωής ή με το συνολικό επίπεδο της ανισότητας στην κοινωνία. Κατά συνέπεια, η έννοια αποτυγχάνει να αναγνωρίσει ότι τα άτομα έχουν σημαντικές κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες. Αυτού του είδους η κριτική πάνω στα αποκλειστικά ατομικά οικονομικά κριτήρια της φτώχειας, οδήγησε στην ανάπτυξη της έννοιας της *σχετικής φτώχειας* που ορίζεται σε σχέση με το εισόδημα και την οικονομική κατάσταση των υπόλοιπων μελών της ίδιας κοινωνίας, σύμφωνα με την οποία φτωχός χαρακτηρίζεται όποιος απολαμβάνει λιγότερα αγαθά από τα επικρατούντα πρότυπα μίας κοινωνίας. Η κριτική που ασκείται και στις δύο παραπάνω έννοιες είναι ότι άμεσα ή έμμεσα αναγνωρίζουν την φτώχεια μόνο μέσα από το πρίσμα της δυνατότητας κατανάλωσης και του ύψους του εισοδήματος (Spicker, 2013).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός όμως, δεν αφορά πάντα τη φτώχεια, αλλά καλύπτει τόσο τις αιτίες όσο και τα αποτελέσματα της φτώχειας, της διάκρισης και του μειονεκτήματος. Στο πλαίσιο των κοινωνικών σχέσεων, διαδράσεων και μηχανισμών που συνθέτουν τον όρο κοινωνικός αποκλεισμός, η έννοια της φτώχειας εμφανίζεται διευρυμένη συμπεριλαμβάνοντας γενικευμένη

κοινωνική στέρηση από πρόσβαση σε βασικά υλικά αγαθά και οικονομικούς πόρους για την ικανοποίηση βασικών αναγκών.

1.1 Ιστορικό πλαίσιο

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι συνυφασμένος με όλη την ανθρώπινη ιστορία. Σε όλη την ιστορική διαδρομή της ανθρωπότητας άτομα και ομάδες αποκλείονταν πρόσκαιρα ή και δια παντός από το σύνολο ή από ορισμένες μορφές κοινωνικής ζωής. Μπορεί να γίνεται αντιληπτό ως σύγχρονο κοινωνικό πρόβλημα, αλλά καταστάσεις αποκλεισμού υπήρχαν πάντοτε, με τη διαφορά ότι είναι σχετικά πρόσφατη η απόδοση τους με τον όρο «αποκλεισμός» (Buonanno, & Nugent, 2011).

Ο όρος «κοινωνικός αποκλεισμός» έλκει τη καταγωγή του από τη Γαλλική φιλοσοφικό-θεωρητική παράδοση, που έχει τις ρίζες της στο έργο των Durkheim και Weber. Στη σύγχρονη εκδοχή της, εμφανίζεται πρώτη φορά στη Γαλλία της δεκαετίας του '60, όταν πολιτικοί, ακαδημαϊκοί και δημοσιογράφοι, αναφερόμενοι στους φτωχούς, κάνουν λόγο για «κοινωνικά αποκλεισμένους» (Οικονόμου, Φερώνας, 2006, σ. 9).

Σε επιστημονικό κείμενο εμφανίζεται τη δεκαετία του '60 στο έργο του γενικού γραμματέα του Υπουργείου Σχεδιασμού της Γαλλίας, Pierre Masse με τίτλο «Les dividendes du progres». Το 1965, αναφέρεται στο έργο «L'exclusion sociale» του J. Klanfer, ο οποίος ανήκε στην ομάδα εθελοντικής παρέμβασης του Πατέρα Joseph Wresinski, ηγέτη του κινήματος του ATD-Quart Monde (Παπαδοπούλου, 2002, σ. 45).

Από τις αρχές του '70 όμως, ο όρος «κοινωνικός αποκλεισμός», εισάγεται επίσημα στο Ευρωπαϊκό Λεξιλόγιο (Βιρτζιλιάκη-Σορωνιάτη, 1999, σ. 570). Το 1974, ο Rene Lenoir, ανώτατο στέλεχος της γαλλικής κρατικής διοίκησης, χρησιμοποιεί τον όρο στο έργο του «Les Exclus, un Français sur dix» εγκαινιάζοντας τη σύγχρονη χρήση της έννοιας του «κοινωνικού αποκλεισμού» θεωρώντας ότι αποκλεισμένοι είναι αυτοί που εξέπιπταν του δικτύου κοινωνικής προστασίας (Παπαδοπούλου, 2002, σ. 45).

Παρά την καταγωγή της, η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού, εξαπλώθηκε ραγδαία χάρη στους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 1988, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσιεύει ένα

κείμενο για πρώτη φορά στο οποίο γίνεται λόγος για «κοινωνικό αποκλεισμό, περιθωριοποίηση και νέες μορφές φτώχειας» (European Commission, 1988). Τον Σεπτέμβριο του 1989, ένα δεύτερο επίσημο κείμενο, εμπεριέχει τον όρο του κοινωνικού αποκλεισμού και έρχεται να επιβεβαιώσει την υιοθέτηση του όρου από την Κοινότητα. Πρόκειται για μια απόφαση του Συμβουλίου της Ε.Ε, στην οποία σημειώνεται ότι «η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού πρέπει να θεωρείται ως ένα σημαντικό μέρος της κοινωνικής διάστασης της κοινής αγοράς». Στο τίτλο του 3^{ου} Κοινοτικού Προγράμματος για την καταπολέμηση της φτώχειας (1989-1994), δεν συναντάμε πουθενά τον όρο «φτώχεια». Ο τίτλος παρουσιάζεται ως «Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα Κοινοτικής δράσης για την οικονομική και κοινωνική ενσωμάτωση των λιγότερο ευνοημένων κοινωνικών ομάδων» (Οικονόμου, Φερώνας, 2006, σ. 10-11).

Το 1990 πραγματοποιείται η σύσταση Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τον κοινωνικό αποκλεισμό, η ενασχόληση της επιστημονικής κοινότητας στο πλαίσιο λειτουργίας του, υιοθέτησε τον όρο και στον Ελλαδικό χώρο.

Από την εμφάνιση και την συνέχεια αναφοράς του όρου στα Κοινοτικά κείμενα παρατηρείται ραγδαία αύξηση της χρήσης του κοινωνικού αποκλεισμού. Το 1997, υιοθετείται στο Ηνωμένο Βασίλειο ο όρος «κοινωνικός αποκλεισμός» από την κυβέρνηση των Νέων Εργατικών αντικαθιστώντας την παραδοσιακή δέσμευση των σοσιαλδημοκρατών με την φτώχεια και την ανισότητα. Στις ΗΠΑ, επικρατούν οι όροι «γκέτο» και «υπόταξη» παρά κοινωνικός αποκλεισμός, αλλά οι έννοιες δεν είναι ασύνδετες μεταξύ τους. Οι Οικονόμου και Φερώνας αναφέρουν πως ο συσχετισμός των όρων «φτώχεια» και «κοινωνικός αποκλεισμός» έγινε για πολιτικούς λόγους, μετά από την επισήμανση του κοινωνικού αποκλεισμού ως φαινομένου από την Ε.Ε και την υιοθέτησή του στα κοινοτικά κείμενα. Ο «κοινωνικός αποκλεισμός» είναι λιγότερο επικριτικός ως όρος, για την περιγραφή σοβαρών κοινωνικών προβλημάτων (Room, 1997, σ. 3, Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2002).

1.2 Ορισμός του Κοινωνικού Αποκλεισμού

Το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού προβάλλει κατά τις τελευταίες δεκαετίες ως ένα νέο θεματικό πεδίο κοινωνικής πολιτικής. Η αυξημένη δημοφιλία του όρου κοινωνικός αποκλεισμός σχετίζεται μεταξύ άλλων, με το εγχείρημα της κατανόησης και ερμηνείας θεωρούμενων νέων μορφών κοινωνικών διαχωρισμών που αναδύονται το τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα, ιδιαίτερα σε σχέση με τις αλλαγές στο εργασιακό τοπίο και την ανεργία, τις μεταλλαγές στο κοινωνικό κράτος, τη δημογραφική κινητικότητα και με ένα σύνολο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα του πολίτη (Littlewood, Herkommer, 1999).

Η ευρεία χρήση του όρου σε πολλές περιπτώσεις, φαίνεται να συμυκνώνει πολυδιάστατες διαδικασίες και μορφές αποστέρησης ή και ετερόκλητα πολλές φορές φαινόμενα με οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και πολιτισμικές διαστάσεις. Παρά τις ποικίλες ερμηνείες ή οριοθετήσεις, η βάση της θεωρητικής σύλληψης του όρου υποδηλώνει αφενός ένα διχοτομικό μοντέλο πρόσληψης της κοινωνίας ανάμεσα σε ενταγμένους (insiders) και αποκλεισμένους (outsiders) και αφετέρου μια δυναμική και πολυδιάστατη, εκ φύσεως, διαδικασία ώθησης ατόμων - ομάδων στις παρυφές των κοινωνικών συστημάτων, η οποία απειλεί την κοινωνική συνοχή.

Η βασική ιδέα σε όλες τις απόπειρες εννοιολογικού προσδιορισμού είναι ότι ο αποκλεισμός αφορά την ανισότητα σε όλες τις τις διαστάσεις. Επιπλέον, με την επιπρόσθετη χρήση της έννοιας της περιθωριοποίησης, ο κοινωνικός αποκλεισμός αντιπροσωπεύει ένα σχετικά πρόσφατο τρόπο μετονομασίας ενός μεγάλου αριθμού καταστάσεων και τάσεων που αναγνωρίζονται ως προβλήματα ή απειλές για το επιθυμητό μέλλον της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης (Golightley, 2007).

Ως όρος, ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί προϊόν της ακαδημαϊκής διάνοησης της Ευρώπης και συνιστά ένα πολυσύνθετο και πολυσχιδές φαινόμενο που δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μονόπλευρα και με συμβατικές δράσεις (Οικονόμου, Φερόνας, 2006, σ.10).

Ο κοινωνικός αποκλεισμός συχνά ορίζεται σύμφωνα με όρους οικονομικούς και αναφορικά με την αγορά εργασίας, τους πόρους και τις οικονομικές προοπτικές. Οι κοινωνικά αποκλεισμένοι έχουν οριστεί ως «αυτοί που η οικονομική ανάπτυξη ξέχασε» (Donzelot & Roman in Silver, 1994). Έχουν αποκλειστεί από την αγορά εργασίας ως αποτέλεσμα της οικονομικής

αναδιάρθρωσης (Atkinson 2000, Percy-Smith 2000). Ο κοινωνικός αποκλεισμός έχει εξισωθεί με την μακροχρόνια ανεργία (Marsh & Mullins 1998), έχει γίνει επίσης αντιληπτός ως ένα από τα αποτελέσματα των «διαβρωτικών επιδράσεων της ανεργίας στη ζωή αρκετών γεννεών» (Badcock , 1999).

Βασική προσέγγιση για τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι αυτή της Silver, η οποία αποτελεί και την πρώτη προσπάθεια έκθεσης αυτού του φαινομένου, σε επιστημονικό επίπεδο. Θεωρούσε, ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν συνιστά μία εννοιολογικά «ξεκάθαρη» έννοια. Αν και μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι περισσότερα, εντούτοις αναγνωρίζεται ότι τρία είναι τα σχετικότερα παραδείγματα του κοινωνικού αποκλεισμού.

Τα τρία παραδείγματα στην ανάλυση του κοινωνικού αποκλεισμού θα μπορούσαν να αναφέρονται ως παράδειγμα «αλληλεγγύης» «solidarity», «εξειδίκευσης» «specialization» και «μονοπωλίου» «monopoly». Τα τρία αυτά πρότυπα, έχουν τις βάσεις τους σε ευρύτερα πολιτικά και φιλοσοφικά μοντέλα. Στην πραγματικότητα, αντιπροσωπεύουν κοινωνικά πρότυπα για τα οποία ο αποκλεισμός λαμβάνει διαφορετικές αιτίες, οι οποίες θα αναλυθούν στο υποκεφάλαιο που ακολουθεί.

Από τις πιο σημαντικές προσεγγίσεις, σχετικώς με τον κοινωνικό αποκλεισμό, είναι αυτή της Levitas, η οποία ουσιαστικώς επέκτεινε την αντίστοιχη της Silver και της έδωσε επιπλέον χαρακτηριστικά. Η Levitas προσέδωσε μια πιο επιστημονική αλλά και εμπειρική διάσταση στην προσέγγισή της, καθώς προέβη σε αξιολόγηση εγγράφων πολιτικού λόγου, που αφορούν σε δράσεις για την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού. Η Levitas επίσης, προσπάθησε να αιτιολογήσει την ιδιαίτερος επίκαιρη και αυξημένη χρήση του κοινωνικού αποκλεισμού ως όρου, υποστηρίζοντας ότι αυτό συμβαίνει εξαιτίας του γεγονότος πως αποτελεί προϊόν θεωριών με βαθύ υπόβαθρο (Levitas, 1996). Επιπλέον, υποστήριξε πως ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί ουσιαστικώς τον παράγοντα που διαχωρίζει το κοινωνικό σύνολο σε δύο μεγάλες ομάδες, αυτή των αποκλεισμένων και την έτερη των ενσωματωμένων. Επίσης, ανέφερε πως μέσω αυτού του διαχωρισμού, οι υπόλοιπες ανισότητες που υφίστανται εντός του συνόλου των ενσωματωμένων, τείνουν να αποσιωπηθούν.

Ο De Haan επεσήμανε ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι ένα φαινόμενο το οποίο δεν είναι καινούριο εντούτοις όμως, φέρει το επίκεντρο της προσοχής της κοινωνίας στις βασικές και

ακριβείς διαστάσεις του ζητήματος της στέρησης. Με την δημιουργία του όρου του κοινωνικού αποκλεισμού, επιτυγχάνεται μια καλύτερη κατανόηση του φαινομένου και βρίσκονται πιο εύκολα λύσεις στο πρόβλημα αυτό. Κάνοντας κριτική στην προσέγγιση της Silver, παρατηρεί πως τα τρία (3) παραδείγματα που διετύπωσε εντοπίζονται σε όλες τις κοινωνίες, είτε με παραλλαγές, είτε αυτούσια.(De Haan, 2001).

Στην ελληνική βιβλιογραφία, γίνεται προσπάθεια κατάδειξης του γεγονότος πως ο κοινωνικός αποκλεισμός εν αρχή αποτελούσε αφενός συνώνυμο της φτώχειας, αφετέρου διαδόθηκε ως όρος χάριν των πολιτικών της Ε.Ε. Οι Λύτρας και Παντέλογλου (Λύτρας, Παντέλογλου 1999), έχουν ακριβώς την ίδια θέση και επισημαίνουν πως ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι άμεσα συνυφασμένος με τις κοινωνικές ανισότητες. Την ίδια άποψη διατυπώνουν τόσο η Μουσούρου όσο και η Παπαδοπούλου. Συγκεκριμένα, η Παπαδοπούλου αναφέρει πως εφόσον ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί ένα μη αριθμητικώς μετρήσιμο φαινόμενο, δε μπορεί να ταυτιστεί με τη φτώχεια (Παπαδοπούλου 2002).

Ο Αμίτσης αναφέρει πως ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί μία διαδικασία κατά την οποία το άτομο αποξενώνεται από την κοινωνία τόσο σε οικονομικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, διαφοροποιώντας έτσι τον κοινωνικό αποκλεισμό από την φτώχεια, καθώς η τελευταία εξαντλείται στα όρια της οικονομικής ανέχειας (Αμίτσης 2006).

Όπως έχει προαναφερθεί, οι Οικονόμου και Φερόνας αναφέρουν πως ο συσχετισμός των όρων «φτώχεια» και «κοινωνικός αποκλεισμός» έγινε για πολιτικούς λόγους, μετά από την επισήμανση του κοινωνικού αποκλεισμού ως φαινομένου από την Ε.Ε και την υιοθέτησή του στα κοινοτικά κείμενα (Οικονόμου, Φερόνας, 2006, σ.11).

1.3 Θεμελιώδεις Αιτίες Κοινωνικού Αποκλεισμού

Ανατρέχοντας στη βιβλιογραφία, παρατηρούμε ότι δεν υπάρχει συμφωνία για τα αίτια ή τους παράγοντες που οδηγούν στον κοινωνικό αποκλεισμό. Δεδομένου της ευρύτητας του όρου, καθώς υπάρχουν εναλλακτικοί ορισμοί οι οποίοι πηγάζουν από διαφορετικά θεωρητικά παραδείγματα για τον κοινωνικό αποκλεισμό, οι αιτίες ή οι παράγοντες που οδηγούν σε αυτό διαφέρουν εκ βάθρων.

Από την διάκριση που έγινε στο άνω υποκεφάλαιο, προέκυψαν τρία μοντέλα ανάλυσης του κοινωνικού αποκλεισμού τα οποία υπερτερούν, κάθε μοντέλο αποδίδει τον αποκλεισμό σε μία διαφορετική αιτία και στηρίζεται σε μια διαφορετική πολιτική φιλοσοφία:

- Το μοντέλο της «αλληλεγγύης» πηγάζει από τον «ρεπουμπλικανισμό».
- Το μοντέλο της «εξειδίκευσης» πηγάζει από τον «φιλελευθερισμό».
- Το μοντέλο του «μονοπωλίου» πηγάζει από την «Σοσιαλιστική Δημοκρατία» (Silver 1994).

Κάθε ένας παρέχει διαφορετικά αίτια, σύμφωνα με την Γαλλική παράδοση, που προέρχεται από τον Lenoir, ο κοινωνικός αποκλεισμός ορίζεται ως μια διαδικασία κοινωνικής απόρριψης και αποξένωσης, ως διάρρηξη του κοινωνικού δεσμού και αποτυχία μεταξύ της κοινωνίας και του ατόμου (Paugam 1991, Castel 1995). Η ιδιαιτερότητα της Γαλλικής προσέγγισης είναι ο υποτιθέμενος κεντρικός ρόλος της κοινωνικής συνοχής, της αλληλεγγύης και της υπευθυνότητας.

Σύμφωνα με το μοντέλο της Αγγλο-σαξονικής παράδοσης, η κοινωνία θεωρείται ως σύνολο ατόμων με δικαιώματα, αρμοδιότητες και διαφορετικές ικανότητες, που ανταγωνίζονται μεταξύ τους στην ελεύθερη αγορά. Έτσι, τα άτομα μπορούν να αποκλειστούν από τις ίδιες τις επιλογές τους δηλαδή έχουν αδυναμία στην υλοποίηση των ατομικών δικαιωμάτων τους ή ο αποκλεισμός τους μπορεί να συνιστά το αποτέλεσμα διακρίσεων και αποτυχιών αγοράς. Ο αποκλεισμός από έναν κοινωνικό τομέα δεν υπονοεί τον αποκλεισμό από όλους (Silver 1994). Κατά συνέπεια, ο αποκλεισμός είναι μια πολύ πιο αδύνατη έννοια εδώ από ότι στο μοντέλο της αλληλεγγύης.

Τέλος, το μοντέλο του «μονοπωλίου» διαχειρίζεται τον κοινωνικό αποκλεισμό ως φαινόμενο που απορρέει από μονοπώλια κοινωνικών ομάδων, τα οποία γεννούν ανισότητα και οικονομική εκμετάλλευση. Στο επίκεντρο αυτής της προσέγγισης, βρίσκεται η οριοθέτηση των συνόρων μεταξύ ομάδων με διαφορετικές θέσεις στην κοινωνική κλίμακα. Θεωρητικά, η κοινωνία αποτελείται από δύο ομάδες, τους ενταγμένους (insiders), δηλαδή εκείνους που έχουν τον έλεγχο των πόρων και επιδιώκουν την διατήρηση και την προστασία τους και από τους μη ενταγμένους (outsiders), μέσω φραγμών και περιορισμών πρόσβασης. Η κοινωνία κατανέμει άνιση πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, καθορίζοντας την πρόσβαση στους πιο προνομιούχους και το μειονέκτημα στους λιγότερο προνομιούχους. Η ταυτότητα του αποκλεισμένου κατασκευάζεται κοινωνικά και επέρχεται η κοινωνική περιχαράκωση (social closure) (Silver 1994).

Οι ίδιοι μηχανισμοί μπορούν π.χ να εντάξουν τους μετανάστες σε μια κατάσταση, τον αναλφάβητο και τις θρησκευτικές μειονότητες σε μία άλλη. Η υπάρχουσα δομή της κοινωνίας υποστηρίζεται από τον κοινωνικό αποκλεισμό, αυτό έχει ως αποτέλεσμα την εξαφάνιση της κοινωνικής συνοχής ενώ η αλληλεγγύη μέσα σε κάθε ομάδα αυξάνεται.

Σύμφωνα με το Πράσινο Βιβλίο (1994) της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, αιτίες κοινωνικού αποκλεισμού θεωρούνται:

- η μακροχρόνια ανεργία
- η βιομηχανική αλλαγή σε μη ειδικευμένους εργαζομένους
- η εξέλιξη των οικογενειακών δομών
- η παρακμή των παραδοσιακών μορφών αλληλεγγύης
- η αύξηση του ατομικισμού
- η παρακμή των αντιπροσωπευτικών θεσμών και
- οι νέες μορφές μετανάστευσης

Επισημαίνεται ακόμα, ότι «τα φαινόμενα του κοινωνικού αποκλεισμού», συγκεντρώνονται συνήθως σε παρακμάζουσες αστικές περιοχές ή σε αγροτικές περιοχές οι οποίες υπολείπονται της γενικής προόδου στην κοινωνία» (Τσιάκαλος, 1998, σ. 51).

1.4 Τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού Αποκλεισμού

Έχοντας υπόψη την έλλειψη εννοιολογικής διαύγειας και δεδομένη την περιεκτική έννοια του φαινομένου, μπορούμε να διακρίνουμε πέντε επίπεδα διαχωρισμού του κοινωνικού αποκλεισμού:

- Οικονομικός αποκλεισμός: αβέβαιες συνδέσεις με την αγορά εργασίας και ελλείψεις εφοδίων σχετικά με διάφορες όψεις της ζωής όπως το εισόδημα, το επίπεδο ποιότητας ζωής, την κατανάλωση και την αποταμίευση.
- Πολιτικός αποκλεισμός: μειωμένη κοινωνική συμμετοχή, μη άσκηση εκλογικού δικαιώματος.
- Νομικός αποκλεισμός: παρεμπόδιση στην άσκηση θεμελιωδών δικαιωμάτων, μη αξιοποίηση δικαστικής προστασίας.
- Κοινωνικός αποκλεισμός: μη απολαβή των κοινωνικών δικαιωμάτων, μη πρόσβαση σε κοινωνικά προστατευμένα συστήματα (π.χ εκπαίδευση, ιατρική περίθαλψη, κοινωνική φροντίδα).
- Πολιτιστικός αποκλεισμός: μειωμένη συμμετοχή, δηλαδή περιορισμένες δυνατότητες στη διατήρηση κοινωνικού δικτύου, στη πολιτιστική δραστηριότητα.

Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού χαρακτηρίζεται από τέσσερα στοιχεία, τα οποία αναδεικνύουν την ιδιαιτερότητά της σε σχέση με τις υπόλοιπες παραδοσιακές έννοιες των κοινωνικών επιστημών. Σύμφωνα με την Παπαδοπούλου (2002, σ. 47), είναι:

- μία έννοια πολυδιάστατη,
- μία έννοια πολιτικής διαχείρισης,
- μία έννοια «ορίζοντας»,
- μία έννοια που αναφέρεται σε μία διαδικασία και όχι σε μία κατάσταση.

Αξισημείωτη είναι και η προσέγγιση του Atkinson, η οποία καταλήγει σε τέσσερα (4) στοιχεία, θεμελιώδη για το υπό εξέταση ζήτημα:

- την πολλαπλή αποστέρηση,
- την σχετικότητα,
- την παράμετρο των υπηρεσιών
- τη δυναμικότητα (Atkinson 1998).

1.5 Η φύση του Κοινωνικού Αποκλεισμού

Ο κοινωνικός αποκλεισμός ατόμων - ομάδων μπορεί να ιδωθεί και ως μία σταδιακή διαδικασία.

-Αστάθεια: Στο πρώτο αυτό στάδιο το άτομο αρχίζει να βιώνει αβεβαιότητα αναφορικά με την εργασία του και τους κοινωνικούς δεσμούς που έχει αναπτύξει.

-Εξάρτηση: Στο στάδιο αυτό το άτομο έχει απομακρυνθεί από την εργασία του, εξαρτάται για την επιβίωσή από κοινωνικές παροχές (κοινωνικά επιδόματα), ενώ παράλληλα περιορίζει κοινωνικές συναναστροφές ως αποτέλεσμα του περιορισμού της κοινωνικής ζωής τους.

-Ρήξη: Στο στάδιο αυτό διαρρηγνύονται οι κοινωνικοί δεσμοί του ατόμου, καθώς έχει απομακρυνθεί από εργασία και κοινωνικές δομές, αντιμετωπίζοντας σωρευτικά την ανεργία, την

έλλειψη στέγης κλπ, ενώ συχνά μπορεί να συνοδεύεται με τάσεις αλκοολισμού ή χρήσης ναρκωτικών ουσιών (Paugam, 1997,σ.49-79).

Σε ανάλογη κατηγοριοποίηση 3 σταδίων προχώρησαν και άλλοι ερευνητές, ενώ ξεχωρίζει η κατηγοριοποίηση 5 σταδίων του Mazel (Μουσούρου στο Κασιμάτης 1998, σ.68-84), ο οποίος κατανοεί τον κοινωνικό αποκλεισμό ως μία βαθμιαία κατάπτωση που όμως μπορεί να γίνεται αντιληπτός με διαφορετική ένταση.

-Στο στάδιο του *κινδύνου* εντάσσονται όλες οι ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες που παρουσιάζουν μειονεξίες σε θέματα στέγασης, εργασίας κ.α. Αν και οι μειονεξίες αυτές δεν είναι ικανοποιητικός όρος για κοινωνικό αποκλεισμό, εντούτοις μπορούν να αποτελέσουν τροχοπέδη στην κοινωνική ανέλιξη ή να αναδείξουν το μέγεθος της μειονεξίας που μπορεί να οδηγήσει σε αποκλεισμό.

-Στο στάδιο της *απειλής* που ενεργοποιείται τόσο από εσωοικογενειακούς, όσο και από εξωτερικούς παράγοντες όπως η αλλαγή των ρόλων και των δομών της οικογένειας, η ανεργία που συνδυάζεται με αβεβαιότητα επανεισόδου στην αγορά εργασίας, εξαιτίας παραγόντων όπως η μεγάλη ηλικία.

-Το τρίτο στάδιο *αποσταθεροποίησης* εμφανίζεται ως αποτέλεσμα των αντιδράσεων στο στάδιο της *απειλής* και εν πολλοίς εξαρτάται από τους οικογενειακούς και κοινωνικούς δεσμούς του ατόμου, τον συνεκτικό του ιστό. Στην περίπτωση που ο συνεκτικός του ιστός δεν κατορθώσει να αποτρέψει την αποσταθεροποίηση, το άτομο / νοικοκυριό θα οδηγηθεί σταδιακά στον αποκλεισμό.

-Το επόμενο στάδιο της *έκπτωσης* προέρχεται μετά από την αδυναμία επαναδημιουργίας κοινωνικών δεσμών, κυρίως εξαιτίας συσσώρευσης αρκετών αρνητικών παραγόντων. Αν στο στάδιο αυτό το άτομο ή το νοικοκυριό δεν λάβει βοήθεια για την επανένταξή του, η κατάσταση αυτή θα παγιωθεί οδηγώντας στον *ουσιαστικό αποκλεισμό* (Castel 1994).

1.6 Κοινωνικά Ευπαθείς Ομάδες

Το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού αφορά στην περιθωριοποίηση και στην αποξένωση ατόμων ή ομάδων στο πλαίσιο της κοινωνίας. Τα άτομα ή οι ομάδες που βιώνουν αυτή την περιθωριοποίηση ονομάζονται κοινωνικά ευπαθείς ομάδες πληθυσμού. Σύμφωνα με τον Ψημμένο (2002), η περιθωριοποίηση αυτή συνδέεται συχνά με την κοινωνική τάξη, το εκπαιδευτικό και βιοτικό επίπεδο του ατόμου και πώς αυτά επηρεάζουν την πρόσβασή του στις ίσες ευκαιρίες. Όποιος παρεκκλίνει από τις νόρμες μίας οργανωτικής κοινωνίας μπορεί να υποστεί άμεσες ή έμμεσες μορφές αποκλεισμού.

Έχουν συνήθως περιορισμένη ή και καθόλου πρόσβαση σε κοινωνικά και δημόσια αγαθά και δυσκολεύονται ή αδυνατούν σε πολλά επίπεδα και σε διάφορους τομείς να έχουν την ποιότητα ζωής των υπολοίπων κοινωνικά ομάδων (π.χ. στέγη, εργασία, ικανοποιητικό εισόδημα, ιατρική περίθαλψη, κοινωνική ασφάλιση κ.λπ.).

Στις ομάδες αυτές εντάσσονται:

- Οι μετανάστες
- Οι πρόσφυγες
- Οι παλιννοστούντες
- Οι αιτούντες άσυλο
- Οι χρόνια άνεργοι
- Άτομα ευρισκόμενα σε κατάσταση φτώχειας και απειλούμενα από φτώχεια
- Οι άστεγοι
- Ομάδες με πολιτισμικές ή και θρησκευτικές ιδιαιτερότητες
- Οι μονογονεϊκές οικογένειες

- Άτομα τρίτης ηλικίας
- Φυλακισμένοι / αποφυλακισμένοι
- Οι (πρώην και νυν) χρήστες ουσιών
- Οι ψυχικά πάσχοντες
- ΑμεΑ
- Οι φορείς του AIDS
- Θύματα trafficking
- Ανήλικοι παραβάτες
- Θύματα ενδοοικογενειακής βίας (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ))

Εν κατακλείδι λοιπόν, η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού υποδηλώνει κοινωνική ιεραρχία και ανισότητα αφού οι προαναφερθείσες ευπαθείς ομάδες αποκλείονται από την πρόσβαση στα κοινωνικά αγαθά.

Είναι περιθωριοποιημένες από την συμμετοχή στην αγορά εργασίας, απροστάτευτες σε σχέση με την κοινωνική ασφάλιση και «αόρατες» στις πολιτικές συζητήσεις (Barlosious, 2001).

Όπως επισημαίνει η Silver (1994), «η μεγάλη διαφοροποίηση και η απομόνωση των αποκλεισμένων μπορεί να είναι υπεύθυνη για την συλλογική ανικανότητά τους να απαιτήσουν την ενσωμάτωση από μόνοι τους».

Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού καλύπτει μεγάλο εύρος κοινωνικών προβλημάτων και μειονεκτημάτων. Έχει εισαχθεί ως η εννοιολογική ομπρέλα που αναφέρεται σε πολυδιάστατη φτώχεια, σε ποικίλες μορφές στέρησης, σε έλλειψη ευκαιριών κοινωνικής συμμετοχής και στέρηση κοινωνικών δικαιωμάτων. Χαρακτηρίζει ένα κατακερματισμένο κοινωνικό ιστό, του οποίου οι προβληματικές δεν συναρθρώνονται. Η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού χρειάζεται περισσότερη εξήγηση και επιστημονική διερεύνηση για τη χάραξη της πολιτικής εκείνης που πραγματικά θα συνεισφέρει στην καταπολέμησή του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ: Η ΣΧΕΣΗ

Εισαγωγή

Ο κοινωνικός αποκλεισμός όπως αναφέραμε στο προηγούμενο κεφάλαιο έχει πολυδιάστατο χαρακτήρα, εντοπίζεται σε όλες τις εκφάνσεις της σύγχρονης καθημερινής ζωής και η ποικιλία μορφών του αλλάζει από περιοχή σε περιοχή. Γι' αυτόν το λόγο, η ανάλυση επικεντρώνεται στην σχέση του φαινομένου με την τοπική αυτοδιοίκηση, αφού η τελευταία έχει αναδειχθεί προνομιούχο πεδίο αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού.

2.1 Η Κοινωνική Πολιτική της τοπικής αυτοδιοίκησης ως δικλείδα ασφαλείας για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού

Στους βασικούς στόχους της Κοινωνικής Πολιτικής συγκαταλέγεται και η εξομάλυνση ποσοτικών και ποιοτικών προβλημάτων, οι οποίες αναφέρονται σε συνθήκες διαβίωσης ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, αλλά και η διασφάλιση ενός αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου.

Σύμφωνα με τον Λιαρόπουλο (2007) η Κοινωνική Πολιτική ορίζεται ως το σύνολο των δραστηριοτήτων που έχουν ως αντικείμενο τις κάθε μορφής υπηρεσίες, παροχές και επιδοτήσεις προς το κοινωνικό σύνολο.

Ένας σημαντικός ορισμός της Κοινωνικής Πολιτικής είναι αυτός που την αναφέρει ως τη διορθωτική ή προληπτική παρέμβαση στην κοινωνική πραγματικότητα με τη λήψη που έχουν ως στόχο να αμβλύνουν τις κοινωνικές ανισότητες και να προάγουν την κοινωνική δικαιοσύνη (Ζαϊμάκης, 2002).

Ο Kemsall (2002) θεωρεί ως στόχο της Κοινωνικής Πολιτικής, την αντιμετώπιση κινδύνων στους οποίους είναι πιο εκτεθειμένες στις σύγχρονες κοινωνίες, οι κοινωνικά ευπαθείς ομάδες.

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό σύστημα ολοκληρωμένων στατιστικών κοινωνικής προστασίας (ESSPROS), ο όρος κοινωνική πολιτική αναφέρεται στο σύνολο των παροχών σε χρήμα ή σε είδος από πρόγραμμα κοινωνικής προστασίας που αποσκοπεί στην αντιμετώπιση ενός καθορισμένου συνόλου κινδύνων και αναγκών.

Για την πλειονότητα των συστημάτων Κοινωνικής Πολιτικής το βασικότερο είναι η κοινωνική ασφάλεια, αλλά και η προστασία των μελών μιας κοινωνίας. Ο πιο καλά διατυπωμένος ορισμός από τους σύγχρονους σχετικά, με τα συστήματα της Κοινωνικής Πολιτικής δίνεται από το Ινστιτούτο τοπικής αυτοδιοίκησης και είναι ο εξής: « Τα συστήματα κοινωνικής ασφάλειας (ή προστασίας) αποσκοπούν στην επίτευξη του στόχου της κοινωνικής ασφάλειας, δηλαδή στην προστασία του πληθυσμού από καταστάσεις που επιφέρουν απώλεια ή μείωση των πηγών συντήρησης, στην προληπτική ή επανορθωτική προστασία της υγείας, στην εξασφάλιση απασχόλησης και διατήρηση της ικανότητας για εργασία, στην εγγύηση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης και στη διασφάλιση της δυνατότητας κάθε ατόμου να συμμετέχει ενεργητικά στην οικονομική και κοινωνική ζωή».

Ο στόχος της κοινωνικής ασφάλειας ή προστασίας είναι συνήθως η εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής, η αναδιανομή του εισοδήματος και η επιδίωξη της κοινωνικής δικαιοσύνης. Επίσης, η κοινωνική ασφάλεια καταγράφεται ως ανθρώπινο δικαίωμα για πρώτη φορά το 1948 στο άρθρο 22 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η καταχώρηση του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλεια υπάρχει και στο άρθρο 12 του ευρωπαϊκού κοινωνικού χάρτη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι όταν γίνεται αναφορά στο σύστημα κοινωνικής ασφάλειας, δεν αναφερόμαστε μόνο σε ένα κοινωνικοπολιτικό στόχο, αλλά στο σύνολο των μέτρων που εξυπηρετούν τον στόχο αυτό (Καραγκούνης, 2009).

2.2 Άσκηση και βασικοί τύποι κοινωνικής πολιτικής στην τοπική Αυτοδιοίκηση

Τα επίπεδα άσκησης της κοινωνικής πολιτικής είναι τρία:

Το υπερεθνικό και παγκόσμιο, το κεντρικό και το τοπικό.

Στο τοπικό επίπεδο η Κοινωνική Πολιτική ασκείται κυρίως από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.). Η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να σχεδιάζει και να αποφασίζει για την κοινωνική πολιτική που ασκεί, σύμφωνα πάντα με όσα ορίζει ο νόμος. Ταυτόχρονα, είναι σημαντικός φορέας εφαρμογής της κοινωνικής πολιτικής του κεντρικού κράτους. Οι Δήμοι αναπτύσσουν προγράμματα κοινωνικής προστασίας και κοινωνικής ένταξης για όλες τις ευπαθείς ομάδες πληθυσμού. Βασικός στόχος των προγραμμάτων αυτών είναι η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, η προαγωγή της κοινωνικής συνοχής και η ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών για την εξασφάλιση της ποιότητας ζωής τους. Στο τοπικό επίπεδο, προωθείται η συνεργασία με συλλόγους, εθελοντικές οργανώσεις και πρωτοβουλίες πολιτών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ασκεί μεγάλη επίδραση μέσα από προγράμματα κοινωνικής πολιτικής, που υλοποιούν οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης με τη δική της χρηματοδότηση και υποστήριξη (Στασινοπούλου, 2006).

Κατά τους Γετίμη και Γράβαρη (1992) και Βερναρδάκη (2009) τρεις είναι οι βασικοί τύποι συστημάτων Κοινωνικής Πολιτικής που προκύπτουν από την ανάλυση της σχέσης τοπικού και κεντρικού κράτους:

- Ο πρώτος τύπος αναφέρεται σε κοινωνίες που έχουν παράδοση σε καταχωρημένες αρμοδιότητες σε τοπικό επίπεδο (π.χ. Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο). Τα συστήματα Κοινωνικής Πολιτικής σε αυτές τις περιπτώσεις στηρίζονται σε προϋπάρχουσες αποκεντρωμένες δομές με αναβαθμισμένο το ρόλο του τοπικού κράτους και εφαρμόζονται καθολικά σε Εθνικό επίπεδο.
- Ο δεύτερος τύπος αναφέρεται σε χώρες με παράδοση σε συγκεντρωτικά συστήματα διοίκησης (π.χ. Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία) με έλεγχο και υψηλή εποπτεία του τοπικού κράτους.

- Ο τρίτος τύπος αφορά την ανάπτυξη Συστημάτων Κοινωνικής Πολιτικής σε περιπτώσεις χωρών με μετάβαση από το συγκεντρωτικό σύστημα ελέγχου και Διοικητικής εποπτείας των τοπικών Θεσμών σε ένα σύστημα αποδυνάμωσης του διοικητικού ελέγχου και της αναβάθμισης του ρόλου τοπικού κράτους στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών (π.χ. Δανία, Νορβηγία).

2.3 Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στη καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού

Ο ρόλος του τοπικής αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικών πολιτικών αποτελεί σημαντικό κριτήριο διαμόρφωσης του κοινωνικού κράτους. Αναφορικά με τη συγκρότηση του κοινωνικού κράτους και τη σχέση κεντρικού - τοπικού, πρέπει να τονισθεί ότι η ανάπτυξη του κράτους πρόνοιας στις αναπτυγμένες καπιταλιστικές κοινωνίες συμβαδίζει με την αναβάθμιση των τοπικών θεσμών, οι οποίοι αναλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών πολιτικών σε όλους τους τομείς. Επίσης, ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικών πολιτικών είναι ιδιαίτερα σημαντικός σε κοινωνίες με κατ' εξοχήν αναπτυγμένο κοινωνικό κράτος και σχετικά αποκεντρωμένες δομές (π.χ. Μ. Βρετανία, Σουηδία) (Γετίμης, 1993).

Σε συστήματα κοινωνικής πολιτικής που χαρακτηρίζονται από το συγκεντρωτικό μοντέλο διοίκησης, τη σχετική υπανάπτυξη των δομών του κοινωνικού κράτους και τη συνύπαρξη μεταρρυθμιστικών πολιτικών με παραδοσιακές δομές, ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι σχετικά υποβαθμισμένος. Μετά την κρίση και την αναδιάρθρωση του οικονομικού συστήματος τη δεκαετία του 1970, η οποία οδήγησε στην κρίση και αναδίπλωση του κράτους πρόνοιας, παρουσιάστηκε και αναδιάρθρωση της σχέσης κεντρικού - τοπικού. Οι νέες συνθήκες της μείωσης των δαπανών του κράτους στους βασικούς τομείς της εκπαίδευσης, της υγείας, της πρόνοιας, της στέγασης, της ασφάλισης, η υποβάθμιση και εγκατάλειψη του αξιακού πλαισίου κοινωνικών δικαιωμάτων και η διαφοροποίηση του περιεχομένου των κοινωνικών λειτουργιών του κράτους, ευνόησαν την ανάδειξη της τοπικής αυτοδιοίκησης, η οποία θεωρήθηκε ως πεδίο διαμόρφωσης των προϋποθέσεων προσαρμογής και διεξόδου από την κρίση.

Στο πλαίσιο του παραδοσιακού κοινωνικού κράτους, που καλούνταν να αντιμετωπίσει τους κλασικούς κοινωνικούς κινδύνους και ανάγκες της βιομηχανικής εποχής, ο ρόλος της κεντρικής κοινωνικής διοίκησης υπήρξε ευρύτατος, τόσο στο πεδίο της καταγραφής και στατιστικής αποτύπωσης των κοινωνικών προβλημάτων, όσο και στα επίπεδα του σχεδιασμού και της υλοποίησης των επιμέρους κοινωνικών πολιτικών. Η εμφάνιση των νέων κοινωνικών κινδύνων, πρωτίστως η επέκταση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά και η αμφισβήτηση της επάρκειας των «κρατικοκεντρικών» δομών κοινωνικής προστασίας, είχαν ως συνέπεια να επιχειρηθεί σταδιακά η συρρίκνωση των επιδοματικών παρεμβάσεων, η επικέντρωση του ρόλου της κεντρικής διοίκησης σε επιτελικές ιδίως λειτουργίες και η ανάδειξη των πλεονεκτημάτων της κοινωνικής δράσης που αναλαμβάνουν οι αποκεντρωμένες αρχές και οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (Κοντιάδης, Απίστουλας, 2006).

Ο όρος «τοπικό κράτος» φαίνεται πως αναφέρεται στις κοινωνικές σχέσεις και εξετάζει τη σημαντικότητα των τοπικών διαφοροποιήσεων της κρατικής δράσης και των ταξικών σχέσεων, ενώ την ίδια στιγμή υπαινίσσεται πως οι τοπικές διαφορές δεν πηγάζουν μόνο ή ακόμη και καθόλου, από τοπικά αίτια. Επομένως, η ιδιαιτερότητα του «τοπικού κράτους» εμφανίζεται στη βάση των ειδικών συνθηκών κάτω από τις οποίες συγκεκριμένα προβλήματα σε συγκεκριμένες τοπικές κοινωνίες αναδεικνύονται σε πολιτικά ζητήματα. Στο πλαίσιο αυτό, το «τοπικό» καθορίζεται σε σχέση με τα άτομα, τα νοικοκυριά, τις οικογένειες και τους κρατικούς θεσμούς που δρουν και αναπαράγουν δομές διαμέσου των δραστηριοτήτων τους. Με αυτή την έννοια το «τοπικό» είναι ένα σύνολο και ένας συνδυασμός διαδικασιών και σχέσεων στις οποίες εμπλέκονται φορείς, άτομα και ομάδες (Duncan, Goodwin, 2009).

Η έννοια του τοπικού μετατοπίζει το επίκεντρο του ενδιαφέροντος από το κοινωνικό στο γεωγραφικό ή χωρικό στοιχείο. Παράλληλα, υπογραμμίζει τα δίκτυα των χωρικών σχέσεων τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό της τοπικής κοινωνίας και τη σημασία των αλλαγών της ύστερης νεωτερικότητας στην κοινωνική ζωή και την πολιτική του κάθε τοπικού χώρου, επισημαίνοντας ότι η εκτεταμένη κοινωνική και γεωγραφική κινητικότητα αποδεσμεύει τις τοπικές κοινωνίες από γεωγραφικούς προσδιορισμούς. Έτσι, η ανάδυση των τοπικών ζητημάτων είναι συνάρτηση της θέσης που κατέχει ο τοπικός κοινωνικός σχηματισμός στον ευρύτερο κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας. Έτσι, το τοπικό κράτος συγκροτείται σε σχέση

με τις συνθήκες υπό τις οποίες μία τοπική οικονομία εντάσσεται στις γενικότερες οικονομικές διαδικασίες (Ζαϊμάκη, 2002).

Σύμφωνα με τον Βερναρδάκη (2009), η ανάπτυξη της τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελεί έκφραση του κοινωνικού κράτους και του κράτους πρόνοιας.

2.4 Προβλήματα για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού σε τοπικό επίπεδο

Σε τοπικό επίπεδο παρατηρείται η έλλειψη των οργανωμένων θεσμικών ρυθμίσεων για να αντιμετωπιστεί ο κοινωνικός αποκλεισμός. Ακόμα και οι υπηρεσίες, αλλά και οι προσφορές, οι οποίες βασίζονται στην ανταποδοτικότητα, όπως είναι οι ασφαλίσεις δεν προσφέρονται με επαρκή τρόπο στους ασφαλισμένους που τις έχουν ανάγκη. Οι πολλές γραφειοκρατικές διαδικασίες, η απουσία οργάνωσης και συνεργασίας συνδυαστικά με την απαίτηση ενός διαρκούς ελέγχου ωθούν σε μία συνολική υστέρηση του κοινωνικού τομέα της τοπικής κοινωνίας (Ζωγράφου, 2002).

Η υστέρηση του κοινωνικού τομέα γίνεται ολοένα και πιο έντονη από την έλλειψη επενδύσεων στις κοινωνικές υποδομές. Οπότε οι κεντρικοί θεσμοί χρησιμοποιούν το μεγαλύτερο μέρος των πόρων για την αναπαραγωγή και τη συντήρηση του διοικητικού τους μηχανισμού δίχως να μπορούν να επενδύσουν στην ανάπτυξη της κοινωνικής υποδομής σε τοπικό επίπεδο και να υποστηρίξουν τον τελικό χρήστη. Πρόκειται για προβλήματα που εμποδίζουν την ανάπτυξη σε τοπικό και Εθνικό πλαίσιο υποστήριξης των ατόμων που έχουν ανάγκη την κοινωνική προστασία. Μάλιστα, πολλά άτομα που έχουν ανάλογα ασφαλιστικά δικαιώματα δεν τα χρησιμοποιούν και αντιμετωπίζουν με αυτόν τον τρόπο απώλεια εισοδημάτων και καταστάσεις αποκλεισμού (Καραγκούνης, 2009).

Μέχρι σήμερα, οι δράσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης, είτε εξελίσσονται ως επακόλουθο της μεταβίβασης των σχετικών αρμοδιοτήτων από το κράτος, είτε αποτελούν πρωτοβουλία

των ίδιων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, έχουν χαρακτηριστεί ως αποσπασματικές και κατακερματισμένες, αποκαλύπτοντας ελλείμματα ως προς την επικοινωνία μεταξύ των επιμέρους φορέων σε τοπικό επίπεδο, έλλειψη συνεργασίας και συντονισμού των δράσεων, ανεπαρκή αξιολόγηση των υλοποιούμενων προγραμμάτων και χαμηλή αποδοτικότητα (Φερόνας, 2005). Έτσι, με γνώμονα ιδίως τα πλεονεκτήματα της εγγύτητας των κοινωνικών υπηρεσιών και της προσαρμοστικότητάς τους στις ανάγκες των πολιτών, ο συντονισμός και η δικτύωση των κοινωνικών υπηρεσιών αναγνωρίζονται ότι προνομιακά εντάσσονται στην τοπική αυτοδιοίκηση (Σπανού, 2003, Φερόνας, 2001).

2.5 Παράγοντες που επηρεάζουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες των φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Στο χώρο των κοινωνικών υπηρεσιών ο πολίτης εκφράζεται ως χρήστης, μετέχων, ενδιαφερόμενος ή εμπλεκόμενος με την έννοια ότι συμμετέχει και εμπλέκεται, συνδιοικεί για τα ζητήματα που τον απασχολούν ως υπεύθυνο, ενδυναμωμένο και συναρμόδιο άτομο. Προϋποθέτει, ένα διαλεκτικό πλουραλιστικό μοντέλο διακυβέρνησης (Σπανού, 2000). Επιπλέον, η Σπανού (1991), αναφερόμενη στην έννοια της «ικανότητας δράσης» της τοπικής αυτοδιοίκησης και τους παράγοντες που την επηρεάζουν εντοπίζει τρεις κατηγορίες παραγόντων:

A. Οι σχέσεις με το πολιτικό-διοικητικό σύστημα, που καθορίζουν την κατανομή των αρμοδιοτήτων και προβλέπουν τους οικονομικούς πόρους για την άσκησή τους από τους ΟΤΑ (θεσμικό πλαίσιο).

B. Η εσωτερική οργάνωση των ΟΤΑ και η διαδικασία αξιοποίησης των δυνατοτήτων και κινητοποίησης των πόρων που παρέχονται από το θεσμικό Πλαίσιο (μέθοδοι διαχείρισης των υλικών και ανθρωπίνων πόρων και διαδικασίες λήψης των αποφάσεων).

Γ. Οι σχέσεις με τους τελικούς αποδέκτες των υπηρεσιών που παρέχουν οι ΟΤΑ, δηλαδή τους πολίτες και τις κοινωνικές ομάδες που βρίσκονται στο γεωγραφικό πλαίσιο της δικαιοδοσίας

τους και οι οποίοι αποτελούν τη βάση της δημοκρατικής νομιμοποίησης τους και, κατά συνέπεια στους τελικούς κριτές της ικανότητας δράσης της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Η ίδια συγγραφέας θεωρεί ότι, στο πλαίσιο αυτό, η τοπική αυτοδιοίκηση έχοντας άμεση επαφή με τα προβλήματα των κατοίκων μιας περιοχής και με τους ίδιους τους πολίτες είναι ικανή να επεξεργαστεί λύσεις προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες τους. Η χωρική της διάσταση και η διοικητική της διάρθρωση στοχεύουν στο να εξασφαλίσουν την ικανοποιητική διαχείριση των τοπικών «προβλημάτων», υπό την προϋπόθεση ότι η κεντρική διοίκηση θα σεβαστεί την κατανομή των αρμοδιοτήτων και την αυτονομία των ΟΤΑ.

Την ίδια άποψη έχει και ο Κοντιάδης (2006 σ. 52), όμως, ως πιο επικεντρωμένος στο θέμα του κοινωνικού αποκλεισμού επισημαίνει: «Η καταγραφή και η πρώτη αξιολόγηση των αναγκών, ως προϋπόθεση σχεδιασμού κοινωνικών πολιτικών, αλλά ιδίως η οργάνωση προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών και η εξατομικευμένη προσέγγιση των επιμέρους περιπτώσεων κοινωνικού αποκλεισμού, αποτελούν προνομιακά πεδία για την ανάδειξη της σημασίας προώθησης της αποκέντρωσης στην κοινωνική πολιτική και διεύρυνσης του κοινωνικού ρόλου των ΟΤΑ».

Σε πολλές χώρες, ενώ παρατηρείται μία γενική τάση προς τον πολλαπλασιασμό των ευθυνών της τοπικής αυτοδιοίκησης και ελάφρυνσης της Κρατικής Διοίκησης οι οικονομικές συνθήκες περιορίζουν δραστικά την εξέλιξη αυτή καθώς και την ολοκληρωμένη επίτευξη της. Από τη μία πλευρά, γίνεται ολοένα πιο δύσκολη η αύξηση της φορολογίας που θα επέφερε στην τοπική αυτοδιοίκηση περισσότερα έσοδα, ενώ από την άλλη πλευρά, ο περιορισμός των παρεχόμενων υπηρεσιών λόγω ανεπάρκειας πόρων δεν κρίνεται ως κοινωνικά επιθυμητός.

Ο Κοντιάδης (2006) αναφέρει ότι η επιλογή του αποκεντρωτικού συστήματος αλλά και της πολυβάθμιας αυτοδιοίκησης συνδέονται με τη διασφάλιση της ευχερέστερης πρόσβασης του πολίτη στις δημόσιες υπηρεσίες. Αναφέρεται ειδικότερα, στην προσπελασιμότητα ή προσβασιμότητα στις δομές κοινωνικής πολιτικής, που διέπει κατ' εξοχήν τη λειτουργία κοινωνικών δομών - υπηρεσιών, οι οποίες επικεντρώνονται στην εξατομικευμένη προσέγγιση και στην αντιμετώπιση πολυδιάστατων προβλημάτων, όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός. Όπως αναφέρεται ειδικότερα (Κοντιάδης 2006, σ. 53): «Το κριτήριο αυτό θεωρείται εξαιρετικά σημαντικό πρώτιστα για ατομικές περιπτώσεις ή πληθυσμιακές ομάδες - στόχους που έχουν

αποκοπεί από τον κοινωνικό ιστό, διακυβεύεται η συμμετοχή τους στην οικονομική και η κοινωνική ζωή ή έχουν αποστερηθεί την πρόσβαση σε βασικούς θεσμούς της Πολιτείας, δεδομένου ότι η έλλειψη γνώσης και δυνατότητας χρήσης και απόλαυσης κοινωνικών αγαθών και υπηρεσιών συνιστά θεμελιώδη παράγοντα για τον προσδιορισμό της έννοιας του κοινωνικού αποκλεισμού καθ' εαυτόν».

Οι δομές - υπηρεσίες των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης που παρέχονται για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού μπορούν να διακριθούν ανάλογα με τη στοχοθεσία τους σε δύο κατηγορίες.

A. Τις κοινωνικές μεταβιβάσεις.

B. Τα μέτρα κοινωνικής επανένταξης των κοινωνικά αποκλεισμένων.

Άλλωστε, ο καθορισμός των ορίων του κοινωνικού αποκλεισμού συνεισφέρει σε ένα καλύτερο τρόπο αντιμετώπισής του. Καθοριστικό στοιχείο για την πολιτική αντιμετώπισης, είναι άλλωστε το κατά πόσο οι διάφορες κοινωνικές παροχές κατανέμονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μειώνουν και σε ποιο βαθμό τον κοινωνικό αποκλεισμό. Άλλωστε υπάρχουν και οι κατάλληλες σχετικές μετρήσεις, στο πλαίσιο αυτό αναφέρεται η αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων που παρέχεται από τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης. Δηλαδή, αν ένα άτομο έχει εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας με τις κοινωνικές μεταβιβάσεις κατορθώνει να περάσει το όριο αυτό ή απλά κατορθώνει να βελτιώσει λίγο την οικονομική του κατάσταση; Αλλά, όχι επαρκώς, δηλαδή εξακολουθεί να βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας, με αποτέλεσμα να συνεχίζει να είναι κοινωνικά αποκλεισμένος (Υφαντόπουλος, 2001).

Η επικέντρωση των πολιτικών καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού στο τοπικό επίπεδο θεμελιώνεται εν πολλοίς στην αποφασιστική σημασία της τοπικής κοινωνίας ως προς τη διεύρυνση ή την άμβλυνση των εν λόγω φαινομένων (Φερόνας, 2004). Άλλωστε, το περιβάλλον κάθε διοικητικής δομής έχει σε κάθε περίπτωση ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι «μπορεί να αποτελέσει γι' αυτήν τόσο πηγή εξουσίας, μέσω της στήριξης της πολιτικής της, όσο και πηγή αμφισβήτησης» (Σπανού, 1992).

«Το πρόβλημα πάντως των συγκρούσεων, των επικαλύψεων αρμοδιοτήτων ή της διασποράς ευθυνών σε μεμονωμένους φορείς που δρουν στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης οδηγεί

ενίοτε σε δυσλειτουργίες και μειωμένη αποτελεσματικότητα των επιμέρους δομών και προγραμμάτων» (Ψυχοπαίδης και Γετίμης, 1989).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ: ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

3.1 Στόχοι Στρατηγικής «Ευρώπης 2020» στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα οι εθνικοί στόχοι στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» περιλαμβάνει δύο κεντρικούς δείκτες και τους αντίστοιχους ποσοτικούς στόχους, που κρίνονται ικανοί να εκφράζουν βασικές παραμέτρους της κοινωνικής κατάστασης. Επιπλέον, η στοχοθεσία να συμπληρώνεται από έναν ποιοτικό δείκτη ως εξής:

Στόχοι της Ελλάδας στη Στρατηγική «Ευρώπη 2020»:

Στόχοι της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»	Κατάσταση στην Ελλάδα, 2014	Εθνικοί στόχοι 2020- Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων
Μείωση του πληθυσμού σε κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού	36%	Μείωση από 28% το 2008 σε 24% το 2020 Μείωση κατά 450.000 άτομα μέχρι το 2020
Μείωση της παιδικής φτώχειας	25,5%	Μείωση από 23% το 2008 σε 18% το 2020 Μείωση κατά 100.000 άτομα μέχρι το 2020
Δημιουργία δικτύου προστασίας κατά του κοινωνικού αποκλεισμού	Ποιοτικός δείκτης	Τονίζει την ανάγκη και τη βούληση του κράτους να αυξήσει την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες.

Οι άνω στόχοι προσπαθούν να υλοποιηθούν μέσω διάφορων συγχρηματοδοτούμενων Ευρωπαϊκών προγραμμάτων που έχουν ως στόχο την καταπολέμηση των εν λόγω φαινομένων και υλοποιούνται από τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης. Το 2018, αυτοί οι στόχοι παραμένουν αδύνατο να υλοποιηθούν. Αν και αναγνωρίζονται μεγάλες πρόοδοι σε επιμέρους τομείς, η αδυναμία συνεργασίας σε ένα υπερεθνικό πλαίσιο παραμένει ο κύριος ανασταλτικός παράγοντας επίτευξης των στόχων αυτών. Στα παραπάνω θα πρέπει να προστεθεί επίσης ο ανελαστικά γραφειοκρατικός χαρακτήρας σύνταξης των στόχων, που θέτει αριθμούς και ποσοστά, χωρίς γεωγραφική διαφοροποίηση των στόχων ή των δράσεων για την επίτευξή τους.

Ακολουθεί ο πίνακας με τους σχετικούς προϋπολογισμούς συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων κοινωνικής προστασίας για να αντικατοπτριστούν πιο εμπειρισταωμένα τα όσα αναφέρθηκαν πιο πάνω για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Προϋπολογισμοί συγχρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων κοινωνικής προστασίας

Πρόγραμμα	Συνολικός Προϋπολογισμός	Περίοδος
Εναρμόνιση Επαγγελματικής και Οικογενειακής ζωής	657,426,871	2010-2015
Δομές Φτώχειας	48,950,000	2013-2015
TEBA	135,000,000	2015-2016*
Στέγαση και Επανένταξη	9,250,000	2014-2015
Ελάχιστο Κοινωνικό Εισόδημα	20,000,000	2013
ΤΟΠΣΑ/ΤΟΠΕΚΟ	140,000,000	2012-2015
Δομές καταπολέμησης της βίας κατά γυναικών	16,830,000	2014-2015

Πηγή: Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης (όπως αναφέρεται στο Σκαμνάκης, 2017)

* το πρόγραμμα έχει παραταθεί με νέο προϋπολογισμό έως 2020.

3.2 Πολιτικές και Προγράμματα Αντιμετώπισης του Κοινωνικού Αποκλεισμού από τους φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα

3.2. 1 Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα – Σύντομη Ιστορική Αναδρομή

Η αρχή της οργάνωσης της Ελληνικής δημόσιας διοίκησης ξεκίνησε κατά τη διάρκεια του πολέμου της Ανεξαρτησίας από την Οθωμανική κυριαρχία. Ο Ι. Καποδίστριας αναλαμβάνει τη θεμελίωση του διοικητικού συστήματος και της δημόσιας διοίκησης. Το διοικητικό σύστημα αποτελούσαν η Κεντρική Διοίκηση, η Περιφερειακή Διοίκηση και η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Το συγκεκριμένο σύστημα είχε συγκεντρωτικό και απολυταρχικό χαρακτήρα και προκάλεσε τις έντονες αντιδράσεις των τοπικών αρχηγών που ήταν αποκλεισμένοι από τα κέντρα εξουσίας, αλλά και των πολιτών (Μπαμπούνης, 2010).

Στα νεότερα χρόνια, η απαγκίστρωση από τον παραδοσιακό συγκεντρωτισμό που έχει συνδεθεί με τα χαρακτηριστικά της εξουσίας του μεταπολεμικού κράτους (1950-1974) αποτέλεσε κεντρικό αίτημα του εκδημοκρατισμού της Διοίκησης και χαρακτηρίζει το πολιτικό κλίμα από το 1974 μέχρι τη δεκαετία του 1990. Την δεκαετία του 1980 άρχισαν να πραγματοποιούνται μεταρρυθμίσεις στη Διοίκηση με την εκτεταμένη άνοδο του ρόλου των Δήμων και με την εισαγωγή των συμμετοχικών θεσμών. Η διαδικασία της μεταβίβασης αρμοδιοτήτων στους Δήμους συνοδεύτηκε από μια αισθητή βελτίωση της οικονομικής τους κατάστασης. Μέσω της δημιουργίας του Β' Βαθμού Αυτοδιοίκησης στις Νομαρχίες το 1994 και των συνενώσεων Δήμων και Κοινοτήτων το 1998, όταν από τους 5.775 δήμους και κοινότητες προέκυψαν 1.034 πρωτοβάθμιοι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, άλλαξε και η δομή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με σημαντικές συνέπειες (Μαΐστρος, 2009).

3.2.2 Πρόγραμμα Καλλικράτης και εργαλεία άσκησης κοινωνικής πολιτικής στην τοπική Αυτοδιοίκηση

Η εφαρμογή του νόμου «Πρόγραμμα Καλλικράτης» από την 1.1.2011 σηματοδοτεί μια ιστορική καμπή. Η διοικητική αυτή μεταρρύθμιση άλλαξε ριζικά την τοπική αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα όσον αφορά τα μεγέθη, τις δομές και τις λειτουργίες. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού ανασυγκροτήθηκαν χωρικά και πληθυσμιακά σε μεγαλύτερες γεωγραφικές μονάδες, με τη συνένωση δήμων και κοινοτήτων και νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, αντίστοιχα, με αποτέλεσμα η χώρα να διαιρείται σε 325 δήμους (οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης Α' βαθμού), οι 87 από τους 1.034 Δήμους έμειναν άθικτοι, ενώ 937 παλαιοί δήμοι συγχωνεύθηκαν σε 238 νέους, 13 περιφέρειες (οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης Β' βαθμού) και 7 αποκεντρωμένες Διοικήσεις, οι οποίες αντιπροσωπεύουν οργανωτικά το κράτος.

Σύμφωνα με το «πρόγραμμα Καλλικράτης» οι δήμοι όπως και οι περιφέρειες είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα και αποτελούν τον πρώτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Κάθε Δήμος διοικείται από δήμαρχο και δημοτικό συμβούλιο που εκλέγονται κάθε πέντε έτη με καθολική ψηφοφορία. Ειδικότερα, ο κάθε Δήμος χωρίζεται σε διαμερίσματα τα οποία ονομάζονται «δημοτικές ενότητες» και αυτές με τη σειρά τους σε «κοινότητες». Οι τελευταίες διαθέτουν δικά τους συμβούλια, ο ρόλος αυτών όμως είναι συμβουλευτικός και δεν μπορούν να λάβουν αποφάσεις.

Ο Ηlepas (2015, σ.5) αναφέρει ότι: « Ξεκινώντας στην παραμονή της κρίσης, η μεταρρύθμιση του Καλλικράτη περιλάμβανε ένα πακέτο δημοσιονομικών περιορισμών και ελέγχων που αναπτύχθηκαν περαιτέρω μέσα από μία σειρά των άκαμπτων κανόνων και διαδικασιών (συμπεριλαμβανομένης της παρακολούθησης σε πραγματικό χρόνο), μετά τη συμφωνία του πακέτου διάσωσης το Μάιο του 2010. Ως εκ τούτου, η άνευ προηγουμένου οικονομική κρίση και οι πολιτικές έντονης λιτότητας φαίνεται να έχουν φέρει τη μακράς διαρκείας «εποχή της αποκέντρωσης» τέρμα δυσαραεστημένος. Από την άλλη πλευρά, η συγκεντρωτική μοτίβα φαίνεται να διευκολύνει την ταχεία εφαρμογή των μέτρων λιτότητας».

Ο «Νόμος Καλλικράτης, 3852/ 2010» έδωσε τη δυνατότητα στους δήμους να ενταχθούν σε ένα «ειδικό πρόγραμμα οικονομικής ανάκαμψης» όταν αντιμετωπίζουν ορισμένα δημοσιονομικά προβλήματα (αδυναμία σύνταξης ισοσκελισμένου προϋπολογισμού, εξυπηρέτηση χρέους πάνω από το 20% των ετήσιων εσόδων, κ.λ.π). Το πρόγραμμα παρέχει πρόσβαση σε ειδικά κεφάλαια, σε συνδυασμό με μέτρα όπως είναι π.χ. το πάγωμα προσλήψεων, προϋπολογιστικές επιλογές, χρονοδιαγράμματα εφαρμογής και παρακολούθηση μέσω μιας κεντρικής επιτροπής ελέγχου του Υπουργείου Εσωτερικών. Ο νόμος προβλέπει επίσης την υποχρεωτική εφαρμογή «προγράμματος ανάκαμψης» από υπερχρεωμένους δήμους (Hlepas 2015 σ.11) .

Με το πρόγραμμα Καλλικράτης οι δήμοι και οι κοινότητες, έχουν επιπλέον αρμοδιότητες πέραν των ήδη ανατεθέντων, οι οποίες ασκούνταν από τις νομαρχίες ή και άλλες δημόσιες υπηρεσίες. Στον τομέα της Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης εντάσσεται σειρά της άσκησης αρμοδιοτήτων που ενισχύουν σημαντικά το πεδίο της κοινωνικής πρόνοιας και ταυτόχρονα διευρύνεται το πλαίσιο παρεμβάσης πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης την εφαρμογή προνοιακού χαρακτήρα πολιτικών.

Εργαλεία άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής από τους δήμους:

- Σύσταση κοινωνικής υπηρεσίας στους οργανισμούς εσωτερικής υπηρεσίας των δήμων.
- Σύσταση νομικών προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου (π.χ. δημοτικοί σταθμοί, κέντρα ανοιχτής περίθαλψης ηλικιωμένων, κοινωφελείς επιχειρήσεις κ.λ.π.).
- Διοικητική υποστήριξη από το Δήμο της έδρας του νομού για τις νέες αρμοδιότητες όπου δεν υπάρχει υποδομή και προσωπικό μέχρι 31/12 /2012 (άρθρο 95 ν. 3852 /10).
- Δυνατότητα σύναψης διαδημοτικής συνεργασίας (άρθρο 99 ν. 3852/ 2010).

3.2.3 Αντιμετώπιση του Κοινωνικού Αποκλεισμού από φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα

Όπως επισημαίνει ο Σκαμνάκης (2017), «Η κοινωνική πολιτική της τοπικής αυτοδιοίκησης στηρίζεται σε δύο βασικούς χρηματοδοτικούς πυλώνες που λειτουργούν συμπληρωματικά και συνθέτουν το φάσμα των παροχών και υπηρεσιών. Ο πρώτος πυλώνας αφορά δαπάνες που αναλαμβάνουν οι ίδιοι οι ΟΤΑ από τον προϋπολογισμό τους. Σε αυτόν διαπιστώνεται αυτονομία ως προς τις επιλογές και τις κατευθύνσεις ενώ υποστηρίζεται κυρίως από κρατικές επιχορηγήσεις και συμπληρώνεται από τοπικούς πόρους. Ο δεύτερος πυλώνας αφορά χρηματικές εισροές που προέρχονται από πόρους των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Οι χρηματοδοτήσεις αυτές διέπονται εν γενεί από αυστηρό ρυθμιστικό πλαίσιο και κανόνες και κατευθύνονται σε συγκεκριμένες δράσεις που καθορίζονται από τα εκάστοτε Επιχειρησιακά Προγράμματα».

Πολλοί δήμοι στην Ελλάδα έχουν αναπτύξει ένα εκτεταμένο δίκτυο κοινωνικών δομών και προγραμμάτων λόγω της οικονομικής κρίσης σε συνδυασμό με την αύξηση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού. Το οποίο, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα εδαφικής και κοινωνικής συνοχής των τοπικών κοινωνιών, με αποδέκτες χιλιάδες εξυπηρετούμενους πολίτες.

Ακολουθεί αναφορά κάποιων δομών :

➤ Δημοτικοί παιδικοί βρεφονηπιακοί σταθμοί

Οι Δημοτικοί Παιδικοί Σταθμοί είναι χώροι αγωγής και ασφαλούς διαμονής για παιδιά προσχολικής ηλικίας σκοπό έχουν:

- Να παρέχουν ενιαία προσχολική αγωγή σύμφωνα με τα πλέον σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα.
- Να βοηθούν τα παιδιά να αναπτυχθούν ολόπλευρα, σωματικά, νοητικά, συναισθηματικά και κοινωνικά.

- Να εξαλείφουν κατά το δυνατό, τις διαφορές που τυχόν προκύπτουν από το πολιτιστικό, οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο των γονέων τους.
- Να εξυπηρετούν τους γονείς και παράλληλα να τους ευαισθητοποιούν πάνω σε θέματα σύγχρονης παιδαγωγικής και ψυχολογίας.
- Να βοηθούν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας στην ομαλή μετάβαση τους από το οικογενειακό στο σχολικό περιβάλλον.
- Να παρέχουν φροντίδα στα παιδιά που φιλοξενούν τηρώντας τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας.
- Ειδικότερα οι Παιδικοί Σταθμοί παρέχουν και πλήρη ημερήσια διατροφή στα παιδιά.

➤ Κέντρα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών (ΚΔΑΠ)

Τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών αναφέρονται στα παιδιά σχολικής ηλικίας από 5 έως 12 ετών και ο παιδαγωγικός τους στόχος είναι να δώσει στα παιδιά τη δυνατότητα να ανακαλύψουν όλους τους τρόπους προσωπικής έκφρασης και να αναπτύξουν τη δημιουργικότητά τους μέσα από οργανωμένες και κατάλληλα πλαισιωμένες δραστηριότητες όπως η μουσικοκινητική αγωγή, το θεατρικό παιχνίδι, οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες με τη χρήση υπολογιστών κ.α. σύμφωνα με τις κλίσεις του κάθε παιδιού.

➤ Κέντρο δημιουργικής απασχόλησης παιδιών με αναπηρία (ΚΔΑΠΜΕΑ)

Τα Κέντρα Δημιουργική Απασχόλησης παιδιών με αναπηρία αποτελούν μία δομή πολύπλευρης στήριξης παιδιών και νέων με αναπηρία με στόχο την ανάπτυξη ατομικών κοινωνικών δεξιοτήτων. Σχεδιάζουν ποικίλλα προγράμματα που πλαισιώνονται από πολλαπλές δράσεις που περιλαμβάνουν:

- Εργαστήρια κεραμικής και χειροποίητων Κατασκευών: Τα μέλη κατασκευάζουν και πωλούν χειροποίητα αντικείμενα σε εορταστικά μαζάρ και εκθέσεις με τα έσοδα να επιστρέφουν σε αυτά.

- Ατομικές και ομαδικές συνεδρίες εργοθεραπείας
 - Ατομικές συνεδρίες λογοθεραπείας
 - Δημιουργική απασχόληση με κατασκευές και παιχνίδια
 - Θεατρική αγωγή και θεατρικό παιχνίδι.
 - Μουσικοκινητική αγωγή
 - Παραδοσιακοί χοροί
 - Γυμναστική και αθλητικές δραστηριότητες
 - Ειδική εκπαίδευση σε θέματα καθημερινής διαβίωσης (κυκλοφοριακή αγωγή, συναλλαγές, αυτοεξυπηρέτηση κλπ).
 - Συμβουλευτική ατομική και ομαδική σε Άτομα με Αναπηρία και το οικογενειακό περιβάλλον τους
 - Ενημέρωση - ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας σε θέματα αναπηρίας
- Πρόγραμμα βοήθεια στο σπίτι

Το "Βοήθεια στο Σπίτι" είναι πρόγραμμα κοινωνικής προστασίας με στόχο την παροχή συστηματικής και οργανωμένης Πρωτοβάθμιας Κοινωνικής Φροντίδας σε άτομα της τρίτης ηλικίας που δεν αυτοεξυπηρετούνται πλήρως και άτομα με κινητικές δυσλειτουργίες και ειδικά προβλήματα για να υποβοηθήσει την αυτόνομη και αξιοπρεπή διαβίωση τους. Για την ένταξη στο πρόγραμμα δίνεται προτεραιότητα σε αυτούς που ζουν μόνοι ή δεν έχουν την πλήρη φροντίδα της οικογένειας, ή που το εισόδημά τους δεν τους επιτρέπει να εξασφαλίσουν τις απαιτούμενες υπηρεσίες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους. Τα κριτήρια επιλογής ένταξης είναι κοινωνικοοικονομικά και οι παρεχόμενες υπηρεσίες είναι παρόμοιες με το πρόγραμμα Κατ' Οίκον Υποστήριξη.

Προβληματισμός υπάρχει γιατί μετά από την 15ετή επιτυχήστατη εφαρμογή του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι», υπάρχει αυτή τη στιγμή ένα αρκετά ομιχλώδες καθεστώς ως προς τη

χρηματοδότηση της δράσης (πόρους και πηγές χρηματοδότησης, κριτήρια ωφελουμένων) καθώς και το εργασιακό μέλλον των ήδη επί δεκαπενταετία εργαζομένων που έχουν αποκτήσει σημαντική επαγγελματική εμπειρία σ' ένα τόσο δύσκολο και ιδιαίτερο έργο με στόχο την ολοκληρωμένη φροντίδα των ηλικιωμένων που ζουν απομονωμένοι και έχουν ανάγκες που δεν μπορούν να καλυφθούν με άλλο τρόπο. Ο κίνδυνος να καταρρεύσει το σχέδιο αυτό με διαρροή της πολύτιμης τεχνογνωσίας που μεταφέρεται μέσω του προσωπικού είναι υπαρκτός και άμεσος. Η προσωπική σχέση των ηλικιωμένων - ωφελουμένων των δράσεων με τους ανθρώπους του πεδίου είναι αναντικατάστατη και γίνονται προσπάθειες να αρθούν τα εμπόδια με στόχο την θετική έκβαση και την συνέχιση των επιτυχημένων και αποτελεσματικών αυτών δράσεων που συμπληρώνονται μεταξύ τους και καλύπτουν όλο το φάσμα των αναγκών της τρίτης ηλικίας.

➤ Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ)

Ο θεσμός των ΚΑΠΗ υιοθετήθηκε το 1984 με νομοθετική πρωτοβουλία και χρηματοδότηση του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας. Ο Θεσμός εξελίχθηκε σταδιακά μέσω των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, αναπτύχθηκε και διευρύνθηκε σε όλη τη χώρα, όπου φθάνει μέχρι σήμερα να λειτουργούν περισσότερα από 900 κέντρα.

Βασική φιλοσοφία του θεσμού είναι η προάσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων των ηλικιωμένων. Οι υπηρεσίες του κέντρου απευθύνονται σε άντρες και γυναίκες άνω των 60 ετών που κατοικούν στην περιοχή λειτουργίας τους, ανεξάρτητα από την οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση. Αρνητικό είναι ότι μετά από 20 χρόνια λειτουργίας τους ακόμα δεν υπάρχει μια τυπική δικτύωση μεταξύ τους.

Σκοπός των ΚΑΠΗ είναι η πρόληψη βιολογικών, ψυχολογικών και κοινωνικών προβλημάτων των ηλικιωμένων ώστε να παραμείνουν ισότιμα και ενεργά μέλη του κοινωνικού συνόλου, η διαφώτιση και η συνεργασία του κοινωνικού συνόλου και των ειδικών φορέων σχετικά με τα προβλήματα και τις ανάγκες των ηλικιωμένων, καθώς και η Πρωτογενής Πρόληψη (εμβολιασμοί, συμβουλές για την αποφυγή ατυχημάτων) και η Δευτερογενής Πρόληψη (ιατρικές εξετάσεις που έχουν σκοπό την έγκαιρη διάγνωση).

Οι υπηρεσίες που υπάγονται στα ΚΑΠΗ είναι η Κοινωνική Υπηρεσία, όπου παρέχεται ψυχοσυναισθηματική υποστήριξη, συμβουλευτική και γενικότερα κοινωνική φροντίδα. Σε αυτό το πλαίσιο λειτουργούν ομάδες στήριξης και συζήτησης ηλικιωμένων καθώς κι ατομικές συνεδρίες, η Ιατρική και Νοσηλευτική Υπηρεσία, όπου παρέχονται ιατρικές συμβουλές και ενημέρωση για θέματα υγείας, το Φυσικοθεραπευτήριο, όπου πραγματοποιούνται συνεδρίες αποκατάστασης. Επίσης λειτουργούν Ομάδες Δημιουργικής Απασχόλησης όπου ξεχωρίζουν για την δράση και τις παραστάσεις τους οι ομάδες χορού, χορωδίας, οι ομάδες χειροτεχνίας, μουσικού εργαστηρίου και γυμναστικής. Υπάρχει δυνατότητα ελεύθερης πρόσβασης στο internet και χρήση υπολογιστή και υφίσταται Ομάδα εξοικείωσης με τις νέες τεχνολογίες όπου μέλη του ΚΑΠΗ παρακολουθούν εργαστήρι χρήσης υπολογιστή, internet και εξ'αποστασεως επικοινωνίας(email, video cal). Τέλος υπάρχει ετήσιο Εκδρομικό Πρόγραμμα, πραγματοποιούνται συνεστιάσεις - πολιτιστικές εκδηλώσεις καθώς κι επισκέψεις σε Μουσεία κι αρχαιολογικούς χώρους, Κατασκηνώσεις και Ιαματικά λουτρά.

➤ Κέντρα Κοινότητας

Τα Κέντρα Κοινότητας, είναι μια νέα δομή που θεσμοθετήθηκε με τον ν.4368 (ΦΕΚ21Α'/21.02.2016) και την Κοινή Υπουργική Απόφαση με Α.Π.Δ23/ΟΙΚ.14435/1135/29.03.2016 που ορίζει τις ελάχιστες προδιαγραφές λειτουργίας τους (ΦΕΚ854Β'/30.03.2016). Τα Κέντρα Κοινότητας, αποτελούν τον βασικό «πυρήνα» διευρυμένων υπηρεσιών τύπου “One Stop Shop”, με εξατομικευμένη ολιστική προσέγγιση, το οποίο, υποστηρίζοντας ή συνεργώντας με τη Δ/ση Κοινωνικών Υπηρεσιών του κάθε ΟΤΑ, αποτελούν μία δράση «ομπρέλα» παρέχοντας υπηρεσίες οι οποίες ανταποκρίνονται και θα ενισχύσουν τις πολιτικές που ήδη υλοποιούνται ή προγραμματίζονται. Τα Παραρτήματα ROMA και οι Κινητές Μονάδες τους, λειτουργούν ως δομές συμπληρωματικές των Κοινωνικών Υπηρεσιών των αντίστοιχων ΟΤΑ α' βαθμού και εποπτεύονται από αυτές. Σκοπός των «Κέντρων Κοινότητας» είναι η περαιτέρω υποστήριξη των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού στην εφαρμογή πολιτικών κοινωνικής προστασίας και η ανάπτυξη ενός τοπικού σημείου αναφοράς για την υποδοχή, εξυπηρέτηση και διασύνδεση των πολιτών με όλα τα Κοινωνικά Προγράμματα

και Υπηρεσίες που υλοποιούνται στην περιοχή λειτουργίας τους. Έχοντας τις παρακάτω αρμοδιότητες:

α) Πύλη Εισόδου για την πληροφόρηση των πολιτών σχετικά με τα προγράμματα πρόνοιας, κοινωνικής ένταξης και απασχόλησης που υλοποιούνται σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο (πχ. Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα, προγράμματα του «Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους», κοινωνικές δομές και υπηρεσίες που συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, προγράμματα της Γενικής Γραμματείας Διά Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς κλπ).

β) Διασύνδεση με τους φορείς που παρέχουν υπηρεσίες απασχόλησης, καθώς και άλλες κοινωνικές υπηρεσίες,

γ) Παροχή Ποιοτικών Υπηρεσιών (συμβουλευτική υποστήριξη, συμβουλευτική αγωγή σε θέματα νομικού χαρακτήρα, ανάπτυξη Δικτύου Εθελοντισμού, ανάπτυξη δράσεων δημιουργικής απασχόλησης και μαθησιακής στήριξης, διοργάνωση εκδηλώσεων κ.α.)

➤ Συμβουλευτικά Κέντρα του Ατόμου και της Οικογένειας

Παρέχουν:

- Ατομική και ομαδική Συμβουλευτική για γονείς σε θέματα σχέσεων, επικοινωνίας και διαπαιδαγώγησης.
- Ατομική Συμβουλευτική - ψυχοθεραπεία σε ενήλικες με προβλήματα άγχους, φοβιών, κατάθλιψης, διαταραχών προσωπικότητας.
- Συμβουλευτική Νέων σε θέματα προσωπικής ανάπτυξης.
- Συμβουλευτική σε εξαρτημένα άτομα από αλκοόλ και σε μέλη των οικογενειών τους.
- Ενημέρωση - παρέμβαση για θέματα ψυχικής υγείας σε σχολεία, συλλόγους, φορείς, υπηρεσίες κ.λπ.

Στους σκοπούς τους περιλαμβάνονται η ενδυνάμωση του ρόλου των γονέων, καθώς και η ανάπτυξη ουσιαστικών διαπροσωπικών σχέσεων στην οικογένεια. Στη Σχολή

πραγματοποιούνται επίσης συνεδρίες με σκοπό την ενημέρωση των γονέων σε θέματα που θα διευκολύνουν τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους, αλλά και τη διευκόλυνση κοινωνικοποίησης και κοινωνικής επανένταξης.

➤ Δομές και υπηρεσίες προς όφελος των γυναικών και για την καταπολέμηση της βίας

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, στο πλαίσιο του "Εθνικού Προγράμματος για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων 2010 - 2013", με Ενδιάμεσο Φορέα Διαχείρισης την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού, Διαχείρισης και Εφαρμογής συγχρηματοδοτούμενων δράσεων του Υπουργείου Εσωτερικών (ΕΥΣΥΔΕ - ΥΠΙΕΣ) και με χρηματοδότηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Διοικητική Μεταρρύθμιση 2007 - 2013" (ΕΠΑΜ), προωθεί τη δημιουργία ολοκληρωμένου Δικτύου Δομών για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών, το οποίο περιλαμβάνει δεκατέσσερα (14) Συμβουλευτικά Κέντρα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων, καθώς και είκοσι πέντε (25) Συμβουλευτικά Κέντρα Δήμων και δέκα εννέα (19) Ξενώνες Φιλοξενίας Δήμων της χώρας που επιλέχθηκαν βάσει πληθυσμιακών και γεωγραφικών κριτηρίων και η λειτουργία τους συνεχίζεται καθώς έχουν ενταχθεί στο νέο ΕΣΠΑ.

Στόχος του Δικτύου είναι η παροχή υποστηρικτικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών σε γυναίκες θύματα βίας και τα παιδιά τους για την πρόληψη και καταπολέμηση των σημαντικότερων μορφών έμφυλης βίας (ενδοοικογενειακή βία, σεξουαλική παρενόχληση, βιασμός, trafficking).

➤ Δομές παροχής βασικών αγαθών (Κοινωνικά παντοπωλεία-συσσίτια)

Ξεκίνησαν την λειτουργία τους στα πλαίσια του ΕΠΑΝΑΔ 2007-2013 μέσω της δράσης «Κοινωνικών Δομών Άμεσης Αντιμετώπισης της Φτώχειας» και έχουν ενταχθεί στο νέο ΕΣΠΑ.

Τα κοινωνικά Παντοπωλεία διανέμουν, σε τακτική βάση, τρόφιμα, είδη παντοπωλείου, είδη ατομικής υγιεινής, κατεψυγμένα προϊόντα, είδη ένδυσης και υπόδησης, βιβλία, παιχνίδια, cd κλπ. Τα συσσίτια παρέχουν καθημερινά μαγειρεμένο φαγητό. Η επιλογή των ωφελουμένων

γίνεται κατόπιν πλήρους κοινωνικής έρευνας από κοινωνικούς λειτουργούς και βάση εισοδηματικών και κοινωνικών κριτηρίων.

Κάποιες από τις προαναφερθείσες δομές, παρ' όλο που η λειτουργία τους αποτελεί τους βασικούς πυλώνες για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού σε τοπικό επίπεδο, κινδυνεύει η ύπαρξή τους λόγω της περικοπής στην χρηματοδότησή τους. Το ελάχιστο όριο αξιοπρεπούς διαβίωσης περιλαμβάνει την ασφάλεια εισοδήματος, την ασφάλεια εργασίας και την εξασφάλιση αποτελεσματικού επιπέδου υγείας. Η διασφάλιση ενός ορίου αξιοπρεπούς διαβίωσης ανήκει στην ουσία στο κοινωνικό κράτος ως η βασική στόχευση του, η οποία περαιτέρω εξειδικεύεται σε συνιστώσες της κοινωνικής ασφάλισης και της κοινωνικής πρόνοιας.

Η αποτελεσματική άσκηση των κοινωνικών δικαιωμάτων, όπως επιτάσσει το άρθρο 25 παρ. 1: καθιστά αναγκαία την κατοχύρωση ενός διοικητικού αγώγιμου κοινωνικού δικαιώματος το οποίο θα συνίσταται στην κατοχύρωση των ελάχιστων ορίων αξιοπρεπούς διαβίωσης, συμπεριλαμβανομένων ενός εγγυημένου ελάχιστου εισοδήματος και ανελαστικών ορίων για τα βασικά κοινωνικά δικαιώματα (Σωτηρέλης, 2000).

3.2.4 Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα

«Με τον προσδιορισμό ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, η έμφαση δίνεται σε πρόληψη καταστάσεων ακραίου κοινωνικού αποκλεισμού, ο οποίος προκαλείται από ανεπάρκεια εισοδηματικών ή άλλων πόρων. Σκοπός του είναι να εξασφαλίσει σε όλα τα άτομα τους απαραίτητους πόρους να ικανοποιήσουν τις ελάχιστες - απαραίτητες ανάγκες τους. Χορηγείται για να καλύψει το χάσμα - βάθος μεταξύ του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος ενός ατόμου και του ορίου του ελάχιστου εισοδήματος που μπορεί να είναι το όριο της φτώχειας ή κάποιο άλλο όριο, όταν π.χ. στόχος είναι το να μη βρίσκεται κανείς σε καταστάσεις ακραίας φτώχειας» (Υφαντόπουλος, 2009).

Αρχικά, σύμφωνα με το ν. 4093/2012 το 2014 στην Ελλάδα είχε εφαρμοστεί πιλοτικό πρόγραμμα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος σε επιλεγμένες περιοχές της χώρας οι οποίες ορίστηκαν με κοινή υπουργική απόφαση.

Μετέπειτα, οι στόχοι, το κόστος και οι βασικοί ορισμοί του Προγράμματος Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης (ΚΕΑ) ορίζονται στην Κοινή Υπουργική Απόφαση που υπεγράφη από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Οικονομικών και δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ Β' 2089/7-7-2016).

Το πρόγραμμα Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης είναι ένα προνοιακό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και απευθύνεται σε νοικοκυριά που διαβιών σε συνθήκες ακραίας φτώχειας. Το πρόγραμμα βασίζεται σε τρεις πυλώνες: α) την εισοδηματική ενίσχυση, β) τη διασύνδεση με υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης, και γ) τη διασύνδεση με υπηρεσίες ενεργοποίησης που στοχεύουν στην ένταξη ή επανένταξη των δικαιούχων στην αγορά εργασίας και στην κοινωνική επανένταξη.

Το πρόγραμμα υλοποιείται και πάλι από συμπράξεις φορέων, μεταξύ των οποίων και οι ΟΤΑ και παρέχει βασική υλική υποστήριξη στους δικαιούχους του ΚΕΑ.

Το χρονικό διάστημα που λαμβάνεται υπόψη τα εισοδηματικά και περιουσιακά κριτήρια για την εκτίμηση της ικανότητας των δικαιούχων να επιβιώνουν χωρίς την ενίσχυσή τους από το πρόγραμμα μειώθηκε από ένα έτος σε έξι μήνες και ταυτόχρονα μειώθηκαν τα ανώτατα πλαφόν της αξίας τους. Επίσης, τα κριτήρια για την εκτίμηση της ικανότητας εργασίας των δικαιούχων έγιναν αυστηρότερα, καθώς η φροντίδα ανήλικων παιδιών ή υπερήλικων δεν αντιμετωπίζεται, πλέον, ως εμπόδιο για την ενεργοποίησή τους. Παράλληλα, ενισχύθηκε το εγγυημένο εισόδημα των ατομικών νοικοκυριών από 100 σε 200 ευρώ το μήνα και προβλέφθηκε ότι το 50% της εισοδηματικής ενίσχυσης, εφόσον ξεπερνά τα 100 ευρώ μήνα, θα πρέπει να δαπανάται μέσω ηλεκτρονικών συναλλαγών, μέτρο που περιορίζει τη φοροδιαφυγή και ταυτόχρονα ενισχύει τον αυτοέλεγχο αναφορικά με τα αγαθά που καταναλώνονται από τους δικαιούχους.

Η εισοδηματική ενίσχυση αναστέλλεται (αλλά δεν καταργείται) για τρεις λόγους: εφόσον τα ανήλικα μέλη του νοικοκυριού δεν φοιτούν στην υποχρεωτική εκπαίδευση ή τα ενήλικα σε σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, όταν δεν επισκέπτονται κατά τα διαστήματα που προβλέπεται τα Κέντρα Κοινότητας ή τα ΚΠΑ του ΟΑΕΔ και στις περιπτώσεις που δεν αποδέχονται τη θέση εργασίας που τους προτείνει ο ΟΑΕΔ.

Οι παραπάνω προδιαγραφές όπως ήδη αναφέρθηκε εστιάζουν στην ενεργοποίηση των δικαιούχων (activation) και όχι προς την αναγκαστική εργασία (workfare). Με βάση αυτές τις προδιαγραφές και τα κριτήρια επιλογής των δικαιούχων, το ΚΕΑ προσομοιάζει περισσότερο με τα χαρακτηριστικά του προγράμματος Bolsa Familia της Βραζιλίας και το περιεχόμενο του «Ελάχιστου Κατωφλιού Κοινωνικής Προστασίας» που προτάθηκε από τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας το 2011 και λιγότερο με το νεοφιλελεύθερο υπολειμματικό πρότυπο.

Ακολουθούν τα εβδομαδιαία στοιχεία για τις εγκεκριμένες αιτήσεις του ΚΕΑ από αρχής της εθνικής εφαρμογής του προγράμματος:

Εβδομάδα (Από)	Πλήθος Νοικοκυριών
1/2/2017	30429
8/2/2017	88923
15/2/2017	127331
22/2/2017	156248
1/3/2017	155533
8/3/2017	163995
15/3/2017	172234
22/3/2017	185260
1/4/2017	188391
8/4/2017	189653
15/4/2017	191773
22/4/2017	196929
1/5/2017	200087
8/5/2017	208904
15/5/2017	234397
22/5/2017	247354
1/6/2017	232496

8/6/2017	237769
15/6/2017	241779
22/6/2017	253246
1/7/2017	259559
8/7/2017	262271
15/7/2017	266548
22/7/2017	272117
1/8/2017	273447
8/8/2017	272766
15/8/2017	273309
22/8/2017	281669
1/9/2017	278838
8/9/2017	279927
15/9/2017	291596
22/9/2017	293246
1/10/2017	286657
8/10/2017	286715
15/10/2017	288704
22/10/2017	288605

Πηγή : (keaprogram.gr)

Η καταβολή του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης (ΚΕΑ) για τον Ιανουάριο 2018 σύμφωνα με την ανακοίνωση του Υπουργείου αφορά αιτήσεις που εγκρίθηκαν έως τις 31 Δεκεμβρίου 2017. Συνολικά θα δοθεί ποσό 66.509.986 ευρώ σε 296.223 δικαιούχους και αφορά συνολικά 660.577 άτομα.

3.2.5 Οι επιπτώσεις της κρίσης

Η παραγωγή και η διανομή κοινωνικών υπηρεσιών αποτελεί μία κρίσιμη προσδιοριστική μεταβλητή της κοινωνικής ισορροπίας. Ειδικότερα, σε συνθήκες κοινωνικοοικονομικής κρίσης που επιφέρουν την υποχώρηση του κοινωνικού κράτους προς όφελος μιας δημοσιονομικής προσαρμογής, η ζήτηση των κοινωνικών υπηρεσιών αυξάνεται. Σε αυτό το ρευστό περιβάλλον, ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης καθίσταντε σημαντικότερος και συνάμα κρισιμότερος. Λαμβάνοντας υπόψη και την έντονη κοινωνική και οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα, η

άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής αποκτά μία κρίσιμη διάσταση. Η επίπονη δημοσιονομική κρίση σε συνδυασμό με την κοινωνικοοικονομική διάσταση που έχει λάβει αποτρέπει τους δύο βαθμούς τοπικής αυτοδιοίκησης για ουσιαστικές παρεμβάσεις.

Στην Ελλάδα, η οικονομική κρίση έφερε ραγδαίες αλλαγές τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δάνεισαν στην Ελλάδα ένα μεγάλο χρηματικό κεφάλαιο το οποίο όμως συνοδεύτηκε από όρους δυσβάστακτους πρωτίστως για την κοινωνία. Η οικονομική δυνατότητα των πολιτών συρρικνώθηκε, το βιοτικό επίπεδο άρχισε να μεταβάλλεται ενεργοποιώντας μεταβολές σε πολλά επίπεδα της τοπικής Αυτοδιοίκησης. Τον κορμό των νομοθετικών μεταρρυθμίσεων αποτέλεσαν τα μνημόνια που συνόδευσαν τα πακέτα οικονομικής στήριξης. Το μνημόνιο οικονομικής και χρηματοπιστωτικής πολιτικής, το τεχνικό μνημόνιο συνεννόησης και το μνημόνιο συνεννόησης στις συγκεκριμένες προϋποθέσεις οικονομικής πολιτικής, αποτελούν τα συστατικά μέρη του κοινώς αποκαλούμενου «μνημονίου» που συνόδευσε την δανειακή σύμβαση. Το περιεχόμενο αυτών καθόρισε και τις περεταίρω νομοθετικές μεταρρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν και προκάλεσαν αλλαγές σε όλους σχεδόν τους οικονομικούς τομείς της χώρας. Άμεση επίδραση αυτών υπήρξε στον κοινωνικό τομέα ανάλογα με το πεδίο εφαρμογής του εκάστοτε νομοθετήματος.

Από το 2008, ο καταμερισμός εργασίας μεταξύ δημόσιου, ιδιωτικού και τρίτου τομέα έχει πληγεί σοβαρά από την κρίση και τις υπάρχουσες πολιτικές λιτότητας. Υπήρχαν σημαντικές περικοπές στους λεγόμενους «κοινωνικούς προϋπολογισμούς», αναπαράγοντας σε έναν φαύλο κύκλο που αύξησαν τις ανάγκες για την κοινωνική ευημερία. Η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση έχει επίσης πληγεί από την κρίση, δεδομένου ότι σε πολλές περιπτώσεις, οι εθνικές κυβερνήσεις τείνουν να καταναείμουν την κοινωνική ευθύνη σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων σε χαμηλότερα επίπεδα συνδυάζεται συχνά με μία αντίθετη τάση, της «άνω – κλιμάκωσης» του ελέγχου και των ελεγκτικών εξουσιών στα ανώτερα επίπεδα της διακυβέρνησης. Οι εθνικές κυβερνήσεις, ειδικότερα, τείνουν να ασκήσουν άμεσα έλεγχο της αυτονομίας τοπικής αυτοδιοίκησης, της διαχείρισης των πόρων και της λήψης αποφάσεων σε κοινωνικές πολιτικές (Hlepas κ.α 2016).

Μέσα στα πλαίσια συρρίκνωσης των κρατικών δαπανών, μειώνονται σημαντικά και οι κοινωνικές παροχές καθώς και οι παροχές υγείας που αποτελούν το δίκτυ προστασίας των κοινωνικά αποκλεισμένων, απέναντι στις μεγάλες οικονομικές αναταραχές. Η αδυναμία των ανθρώπων και ιδιαίτερα των ηλικιωμένων να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της φθίνουσας υγείας τους, λόγω των μειωμένων μισθών και συντάξεων, είναι σύνηθες φαινόμενο. Όταν οι πολιτικές λιτότητας τους στερούν και τις δημόσιες παροχές υγείας, αυξάνονται οι πιθανότητες αδυναμίας αντιμετώπισης των προβλημάτων υγείας .

Πολλές αλλαγές που προκύπτουν από την οικονομική κρίση και πιο γενικά οι μεταρρυθμίσεις που αφορούν τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις των δήμων, έχουν οδηγήσει σε επαναπροσδιορισμό ‘του ποιος δικαιούται, ποιες υπηρεσίες’, του τρόπου διακυβέρνησης τους, καθώς και στην απόσυρση κάποιων εξ αυτών.

Στην Ελλάδα, παρατηρούνται αρκετές αστοχίες και αποτυχίες της εθνικής πολιτικής για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς εγείρονται ζητήματα αποτελεσματικότητας και ουσιαστικής διάχυσης των κοινωνικών παροχών. Αν και μέχρι πρόσφατα, οι εθνικές κοινωνικές δαπάνες ήταν συγκρίσιμες της μέσης δαπάνης στην Ε.Ε., είχε πολύ μικρότερα αποτελέσματα στην καταπολέμηση της φτώχειας. Ο κατακερματισμός προνομιακών και ανταποδοτικών επιδομάτων, η ταύτιση της κοινωνικής ασφάλισης και κοινωνικής προστασίας, η επιλεκτική στόχευση προγραμμάτων αντιμετώπισης της φτώχειας έχουν οδηγήσει στην αναποτελεσματικότητα και την αποτυχία των εθνικών δράσεων.

Η προσήλωση σε νεοφιλελεύθερες πολιτικές οικονομικής ανάπτυξης, χωρίς τις απαραίτητες αναδιανεμητικές πολιτικές, απλά αναπαράγει και οξύνει τα ίδια τα προβλήματα που καλούνται οι αρμόδιοι να λύσουν, όπως μαρτυρούν και οι εκθέσεις διεθνών οργανισμών (OECD, 2016).

ΜΕΡΟΣ Β. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής μελέτης είναι η καταγραφή και η διερεύνηση της κατάστασης που επικρατεί στην περιοχή της Αχαΐας και πιο συγκεκριμένα στο δήμο Πατρέων, στο ζήτημα του κοινωνικού αποκλεισμού και των ομάδων που αντιμετωπίζουν το φαινόμενο αυτό. Γίνεται η αποτύπωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, μέσω της μεθόδου της χαρτογράφησης, η αξιολόγηση και η διαχείριση των δράσεων που έχουν ως στόχο την αντιμετώπιση και την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού. Τέλος, αποτυπώνονται οι βασικές προτάσεις από στελέχη κλειδιά του δήμου Πατρέων, ώστε να περιοριστούν τέτοιου είδους φαινόμενα.

4.2 Ερευνητικές υποθέσεις

Οι ερευνητικές υποθέσεις που εξετάστηκαν, στο πλαίσιο εκπόνησης της συγκεκριμένης μελέτης ήταν:

- Η περιγραφή στα πλαίσια της εμπειρικής προσέγγισης, με βάση την οποία, χαρτογραφήθηκε η κατάσταση πολιτικών αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού που παρέχονται από τον δήμο Πατρέων.
- Η αξιολόγηση και διαχείριση των παρεχόμενων δράσεων, όπως τις αντιλαμβάνονται τα άτομα που εκπροσωπούν την διοίκηση καθώς και οι επαγγελματίες που υλοποιούν τα προγράμματα αντιμετώπισης του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού στον δήμο Πατρέων.

Η συνέντευξη θα επικεντρώθηκε σε τέσσερις βασικούς άξονες που αφορούν την άποψη των ερωτηθέντων σχετικά με ζητήματα που αναδεικνύουν την σχέση κοινωνικού αποκλεισμού και

τοπικής αυτοδιοίκησης, την αποτελεσματικότητα της υλοποίησης των υπηρεσιών, τα προβλήματα και τις δυσκολίες των δράσεων της κοινωνικής πολιτικής, τον τρόπο και τις προτάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού.

4.3 Μέθοδος

Η συλλογή δεδομένων μπορεί να βασίζεται και σε έρευνα ποιοτικού τύπου, η οποία αποτελεί διαδικασία διερεύνησης και κατανόησης που στηρίζεται σε συγκεκριμένες μεθοδολογικές παραδόσεις στρατηγικής, οι οποίες εξετάζουν ένα ατομικό ή κοινωνικό ζήτημα όπως είναι στην περίπτωση μας, ο κοινωνικός αποκλεισμός. Η ποιοτική έρευνα δεν επιχειρεί να προβλέψει τι πιθανόν να γίνει στο μέλλον αλλά να κατανοήσει την υπάρχουσα κατάσταση. Την σημασία που έχει για παράδειγμα, η κατάσταση που βιώνουν οι κοινωνικά αποκλεισμένοι. Έτσι φαίνεται πως η ανάλυση στοχεύει στην κατανόηση σε βάθος, στην οποία διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο, όπως είναι φυσικό η ανθρώπινη αντίληψη (Κυριαζή, 2006).

Η παρούσα μελέτη, είναι βασισμένη στη ποιοτική παράδοση των κοινωνικών επιστημών καθώς θέλουμε να μελετήσουμε εις βάθος τη κατάσταση και να εξάγουμε ποιοτικά αποτελέσματα μέσω των οποίων θα γινόταν κατανοητό το «γιατί» και το «πώς».

Η ποιοτική έρευνα αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο αφορά την χαρτογράφηση των υπηρεσιών του εν λόγω δήμου με τα άτομα που εξυπηρετούνται στην εκάστοτε δομή και το δεύτερο αφορά τρεις συνεντεύξεις εις βάθος σε στελέχη κλειδιά του δήμου, με απώτερο σκοπό να αντικατοπτριστεί η πολυδιάστατη κοινωνική πραγματικότητα της περιοχής μελέτης.

4.4 Εργαλείο Μελέτης

Ως βασικό εργαλείο μελέτης επιλέχθηκε η συνέντευξη. Πιο συγκεκριμένα, διενεργήθηκαν προσωπικές συνεντεύξεις σε τρία στελέχη κλειδιά του δήμου. Ο ερευνητής έχοντας το ακαδημαϊκό υπόβαθρο καθώς και την εμπειρία, αφού εργάζεται σε δομή που ανήκει στο δήμο Πατρέων είναι σε θέση να γνωρίζει τον πληθυσμό, να τον ομαδοποιήσει καταλλήλως και να επιλέξει την αντιπροσωπευτική μονάδα. Οι προσωπικές συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν με τη

βοήθεια ενός ερωτηματολογίου ανοιχτού τύπου, όπου οι συνεντευζιαζόμενοι είχαν την ευκαιρία να εκφράσουν και να αιτιολογήσουν την απάντησή τους, έχοντας όμως και τη δυνατότητα ο ερευνητής να κάνει διερευνητικές ερωτήσεις όπου χρειάστηκε.

Το ερωτηματολόγιο χωρίστηκε σε πέντε βασικούς άξονες.

Στον πρώτο άξονα τέθηκαν εισαγωγικές ερωτήσεις για το εξεταζόμενο φαινόμενο. Αρχικά οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν σχετικά με τον όρο του κοινωνικού αποκλεισμού, τις θιγόμενες ομάδες, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Επίσης, τους ζητήθηκε να κρίνουν αν ο δήμος Πατρέων παρέχει τις κατάλληλες κοινωνικές υπηρεσίες, τα προγράμματα που υλοποιούνται και πως αυτά οργανώνονται καθώς και άλλες δράσεις που έχει υλοποιήσει ο δήμος.

Στον επόμενο άξονα αναζητείται η αποτελεσματικότητα της υλοποίησης των δράσεων της κοινωνικής πολιτικής σε επίπεδο δήμου. Στον άξονα αυτό αξιολογείται η πορεία υλοποίησης των δράσεων, η χρησιμότητα αυτών καθώς και ο βαθμός ανταπόκρισης.

Στον τρίτο άξονα καταδεικνύονται τα προβλήματα και οι δυσκολίες κατά την υλοποίηση των δράσεων και πιο συγκεκριμένα, η επιτυχία ή μη, προσέγγισης της ομάδας στόχου, τα προβλήματα και την ασυνέχεια πολιτικής σε τέτοιου είδους δράσεις καθώς και αν έχουν καταφέρει οι δράσεις αυτές να μειώσουν το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού.

Στον προτελευταίο άξονα οι ερωτώμενοι καλούνται να κρίνουν τον τρόπο αντιμετώπισης του φαινομένου. Γίνεται εστίαση, στην δημιουργία συνεργασιών καθώς και με ποιους φορείς επικεντρώνονται οι συνεργασίες, όπως ζητείται η προσωπική τους άποψη, για το ποιό είναι κατάλληλοι για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Στον τελευταίο άξονα, οι ερωτώμενοι καταθέτουν τις προτάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού. Στον άξονα αυτό στοχεύουν σε προτάσεις που κύριο μέλημα είναι η αντιμετώπιση των προβλημάτων των κοινωνικά αποκλεισμένων καθώς η βελτίωση των υφιστάμενων δράσεων καθώς και κάνουν προτάσεις για νέες δράσεις.

4.5 Πληθυσμός

Με τη μέθοδο των αντιπροσωπευτικών μονάδων της κατευθυνόμενης δειγματοληψίας, επιλέχθηκαν τα κατάλληλα άτομα που έχουν τόσο τις γνώσεις, όσο και τις κατάλληλες θέσεις στον δήμο. Αρχικώς, στην έρευνα συμμετείχε ο πρόεδρος του Κοινωνικού Οργανισμού Δήμου Πατρέων. Ο οποίος, κατέχει μια αιρετή θέση και εκπροσωπεί την θέση του Δήμου Πατρέων. Επίσης, στην έρευνα συμμετείχε η Προϊσταμένη του Τμήματος Ευπαθών Ομάδων του Κοινωνικού Οργανισμού Δήμου Πατρέων. Η θέση που κατέχει η κυρία, δεν είναι αιρετή. Τέλος, συμμετέχει στην έρευνα η Υπεύθυνη Δομών Παροχής Βασικών Αγαθών (Κοινωνικό Παντοπωλείο – Συσσίτιο) και Κέντρου Κοινότητας του Δήμου Πατρέων. Η θέση που κατέχει η κυρία, δεν είναι αιρετή. Οι ανωτέρω επιλέχθηκαν, διότι βρίσκονται στην πρώτη γραμμή αντιμετώπισης του εν λόγω φαινομένου.

4.6 Προβλήματα

Κατά τη διάρκεια της παρούσας μελέτης αντιμετωπίστηκαν προβλήματα, καθώς οι αρμοδιότητες που έχουν και οι τρεις συμμετέχοντες μείωσε τον διαθέσιμο χρόνο που είχαν στην διάθεσή τους. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι οι συμμετέχοντες ήταν εξ' αρχής θετικοί και πρόθυμοι να συμμετέχουν στην έρευνα και προσάρμοσαν το πρόγραμμά τους ώστε να συμμετέχουν.

Ακολουθεί το πρώτο μέρος με κάποια εισαγωγικά στοιχεία της περιοχής μελέτης τα οποία βοηθούν στην κατανόηση για την επιλογή του συγκεκριμένου δήμου, για την ανάδειξη της κοινωνικής πολιτικής που παρέχει για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V : ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

5.1 Η Δημογραφική και Γεωγραφική Συγκρότηση της περιοχής μελέτης σε συνδυασμό με Ευπαθείς Κοινωνικά Ομάδες

Η Πάτρα βρίσκεται 216 χιλιόμετρα δυτικά της Αθήνας στα βόρεια παράλια της Πελοποννήσου, στους πρόποδες του Παναχαϊκού Ορους και βρέχεται από τον Πατραϊκό Κόλπο.

Αποτελεί την πύλη της Ελλάδας προς τη Δύση λόγω του λιμανιού της, διεθνές εμπορικό κέντρο και κομβικό σημείο για το εμπόριο και την επικοινωνία με την Ιταλία και την Ευρώπη.

Ο Δήμος Πατρέων, μετά τη συνένωσή του με τους Πρώην Δήμους Παραλίας, Μεσσήτιδος, Βραχναϊκών και Ρίου, καταλαμβάνει μια συνολική έκταση που αγγίζει τα 334 τ.χλμ.

Σύμφωνα με την απογραφή του 2011, ο νέος Δήμος Πατρέων όπως προέκυψε μετά τις συνενώσεις που έγιναν στο πλαίσιο του «Καλλικράτη», έχει 213.984 μόνιμους κατοίκους και αποτελεί τον τρίτο μεγαλύτερο Δήμο της χώρας.

Το πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας είναι το τρίτο μεγαλύτερο σε πληθυσμό στην Ελλάδα μετά την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη (www.e-patras.gr).

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΥ ΠΑΤΡΕΩΝ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ ΠΑΤΡΕΩΝ	ΝΟΜΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ ΠΑΤΡΕΩΝ
Δημοτική Ενότητα Πατρέων	171.484 κάτοικοι	144.035 κάτοικοι
Δημοτική Ενότητα Ρίου	14.034 κάτοικοι	11.345 κάτοικοι
Δημοτική Ενότητα Μεσσήτιδος	13.852 κάτοικοι	10.745 κάτοικοι
Δημοτική Ενότητα Παραλίας	9.987 κάτοικοι	6.712 κάτοικοι
Δημοτική Ενότητα Βραχαιϊκών	4.627 κάτοικοι	4.408 κάτοικοι

Η μεταπολεμική της ανάδειξη σε βιομηχανικό περιφερειακό κέντρο θα διογκώσει περαιτέρω το μέγεθος και τον πληθυσμό της, όπου η εσωτερική μετανάστευση θα συνεχίσει να αποτελεί τον κύριο παράγοντα ανανέωσης και αύξησης του πληθυσμού της.

Η Πάτρα αποτελεί ένα προνομιακό πεδίο έρευνας της αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς στους κατοίκους της συγκεντρώνει κοινωνικά στρώματα με αρκετά από τα χαρακτηριστικά των ομάδων που εντάσσονται στις κοινωνικά αποκλεισμένες.

Η πόλη αντιμετωπίζει μεγάλα επίπεδα ανεργίας, ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, που σήμανε την αποβιομηχανοποίηση της περιοχής και που έφτασε σε νέα υψηλά, λόγω της αρνητικής οικονομικής συγκυρίας.

Οι Μπαλούρδος και Υφαντόπουλος (2007), εκτίμησαν αναλυτικά τα στοιχεία της EU-SILC 2003 σχετικά με την οικονομική ανισότητα στις περιφέρειες της Ελλάδας και η Δυτική Ελλάδα βρίσκεται στην τέταρτη υψηλότερη τιμή μετά την Ήπειρο, τη Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο όσον αφορά το κίνδυνο και το σχετικό χάσμα φτώχειας. Επομένως, συγκαταλέγεται ανάμεσα στους σκληρούς πυρήνες της φτώχειας και εν γένει του κοινωνικού αποκλεισμού.

Επίσης, τα στοιχεία της Eurostat για την ανεργία το 2014 στην Δυτική Ελλάδα κυμαίνονται στο 76.7%.

Ανάμεσα στον πληθυσμό της πόλης παρατηρείται μία ευρεία κοινωνική διαστρωμάτωση, η οποία περιλαμβάνει και πλατειά στρώματα που εμφανώς βιώνουν έντονα τον κίνδυνο του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού.

Για παραπάνω από 150 χρόνια, η Πάτρα συγκεντρώνει μεγάλες ομάδες Ρομά, που είτε έχουν εγκατασταθεί μόνιμα στην πόλη, είτε διαμένουν προσωρινά στα πλαίσια του νομαδικού τρόπου ζωής τους, οι οποίοι παραμένουν αποκλεισμένοι σε μεγάλο βαθμό από δομές εκπαίδευσης και υγείας. Υπάρχουν άμεσες και έμμεσες μορφές διακρίσεων που υφίστανται με μεγάλη επίδραση στην κατάσταση της υγείας τους που αποδίδονται σε κοινωνικοοικονομικούς λόγους (WHO, 2010).

Επίσης, η Πάτρα ως κύριο λιμάνι σύνδεσης με τη Δύση (όπως προαναφέρθηκε) συγκεντρώνει έναν μεγάλο αριθμό, καταγεγραμμένων και μη, προσφύγων και οικονομικών μεταναστών (όπως φαίνεται και από τα παραπάνω στοιχεία υπάρχει μεγάλη απόκλιση στους μόνιμους και νόμιμους κατοίκους της), που ελπίζουν ότι το παραδοσιακό «παράθυρο προς τη Δύση» είναι η διέξοδος τους προς τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. Πολλές φορές όμως, η διαμονή τους στην πόλη από προσωρινή, γίνεται μόνιμη με αποτέλεσμα οι πολύπλοκες διαδικασίες ενσωμάτωσής τους να δημιουργούν προκλήσεις σε κοινωνικούς οργανισμούς και δομές υγείας, καθώς βρίσκονται αντιμέτωποι με σοβαρούς γλωσσικούς, νομικούς, κοινωνικοοικονομικούς και πολιτισμικούς φραγμούς πρόσβασης (IOM, 2013).

Άλλη μια κοινωνικά αποκλεισμένη ομάδα είναι αυτή των ΑΜΕΑ. Σε μία πρόσφατη έρευνα που έγινε από το Πανεπιστήμιο Πατρών, τα πρόσφατα τρία έτη (2014-2016) έλαβαν προνοιακό επίδομα **1.080 νέοι δικαιούχοι**. Από αυτούς οι **680** ζουν μόνιμα στον Δήμο Πατρέων. Από το

σύνολο των νέων δικαιούχων τα 779 άτομα δεν έχουν άλλο εισόδημα πλην του προνοιακού επιδόματος, το οποίο αποτελεί και το μοναδικό έσοδο διαβίωσης τους. Επίσης, ποσοστό αναπηρίας >80% έχουν 399 άτομα από τα 1.080(Γκουτσούλα, 2017).

Στους παραπάνω πληθυσμούς, θα πρέπει να προστεθούν και αρκετοί από τα γηγενή λαϊκά στρώματα, που ζούσαν σε καθεστώς αποκλεισμού ή περιθωριοποιήθηκαν σταδιακά κατά την τελευταία δεκαετία, που χαρακτηρίζεται από έντονες οικονομικές και κοινωνικές ανακατατάξεις. Η μακρά οικονομική κρίση των τελευταίων ετών, αύξησε το ποσοστό αυτών που δεν έχουν πρόσβαση στα μέσα κάλυψης στοιχειωδών αναγκών, ενώ παράλληλα διατάραξε τις σχέσεις αλληλεγγύης του κοινωνικού ιστού. Η παρούσα όμως κατάσταση στην πόλη δεν αποτελεί κάτι εντελώς καινούργιο, καθώς βίωσε μία αντίστοιχη κατάσταση στα μέσα του 20^{ου} αιώνα, όταν μετά από μία βαρύτατη οικονομική κρίση στις αρχές του αιώνα, που οφείλετο στην κατάρρευση της τιμής της σταφίδας στο εξωτερικό, και από την οποία δεν ανέκαμψε ποτέ η οικονομία της πόλης, έπρεπε να διαμορφώσει τις υπηρεσίες της ώστε να διαχειριστεί έναν αυξανόμενο πληθυσμό αποτελούμενο από φτωχοποιημένους αγρότες της περιφέρειας, επιστρέφοντες στρατιώτες του μετώπου καθώς και Μικρασιάτες πρόσφυγες, που αν και ήταν λίγοι σε σχέση με αυτούς που δέχτηκαν άλλες περιοχές, έφταναν το 11% του αστικού πληθυσμού.

Η ανάδειξή της σε διοικητικό, υγειονομικό και οικονομικό κέντρο της Περιφέρειας, καθώς και η λειτουργία τριών Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης έχουν βοηθήσει στο να αμβλυνθούν οι επιπτώσεις στην τοπική κοινωνία.

5.2 Τοπική διακυβέρνηση και κοινωνική πολιτική στην περιοχή μελέτης για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού εν μέσω της κρίσης

Η πόλη της Πάτρας αντιμετωπίζει μεγάλες προκλήσεις στην προσπάθεια κοινωνικής ενσωμάτωσης και ένταξης του πληθυσμού της. Τα αίτια του κοινωνικού αποκλεισμού παραμένουν κοινά στην πάροδο του χρόνου, όπως κοινά είναι και τα αίτια που τα αναπαράγουν.

Τα προβλήματα που αναπαράγουν φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού μεγεθύνονται στις ελληνικές πόλεις εξαιτίας της μακράς οικονομικής ύφεσης. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα σε συνθήκες χρηματοοικονομικής κρίσης και δημοσιονομικής προσαρμογής το κοινωνικό κράτος να υποχωρεί ενώ η ζήτηση κοινωνικών υπηρεσιών να αυξάνεται. Στο πλαίσιο αυτό, η άσκηση κοινωνικής πολιτικής και ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης καθίστανται καθοριστικής σπουδαιότητας και σημασίας.

Ακολουθεί η χαρτογράφηση των προγραμμάτων του Δήμου Πατρέων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης.

Ο Δήμος Πατρέων παρέχει κοινωνικές υπηρεσίες, με κύριο μέλημα τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, την διασύνδεση των πολιτών με κάθε φορέα στήριξης και την ένταξη τους σε ανάλογα προγράμματα υλικής, ψυχικής και οικονομικής ενίσχυσης. Είναι από τους πρώτους δήμους της χώρας που έθεσε σε λειτουργία την Τράπεζα Τροφίμων το 1999 και εν συνεχεία ανέπτυξε ένα σύνολο προγραμμάτων κοινωνικής υποστήριξης. Επίσης, ανέλαβε αμέσως τις αρμοδιότητες Κοινωνικής Πρόνοιας που μεταβιβάστηκαν από την πρώην Νομαρχία μέσω του προγράμματος «Καλλικράτη».

5.2.1 Κοινωνικός Οργανισμός Δήμου Πατρέων

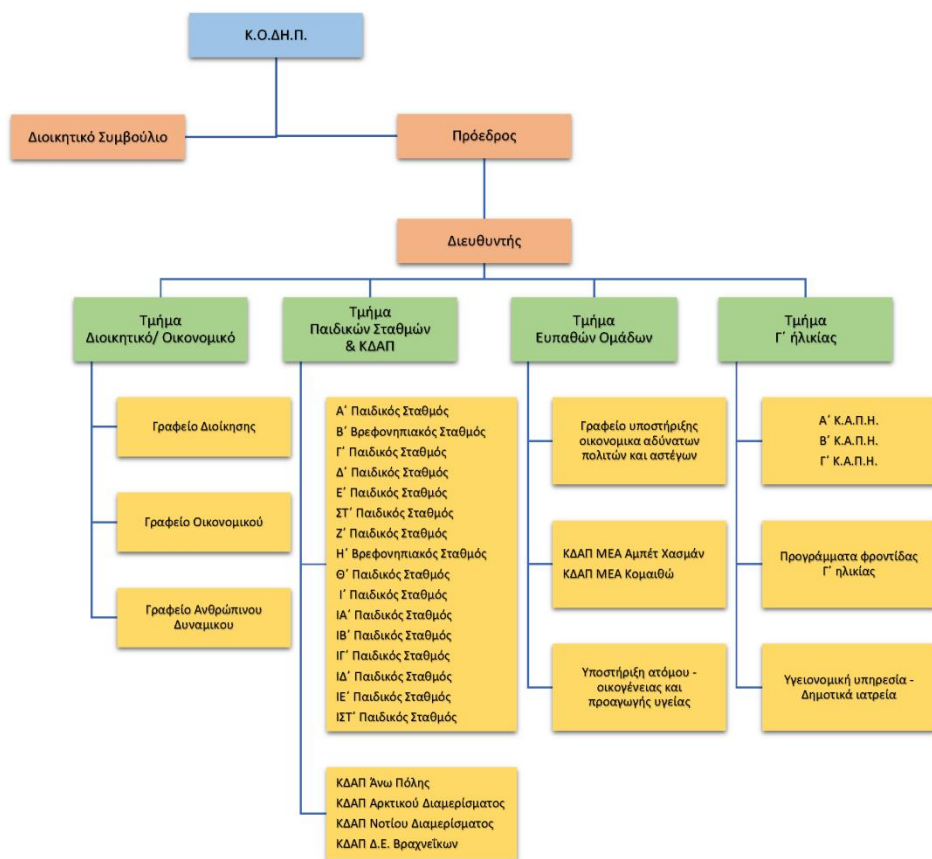
Ο Δήμος Πατρέων έχει τον Κοινωνικό Οργανισμό, ο οποίος συστήθηκε το 2011 μετά από συγχώνευση των εξής Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου: Του Δημοτικού Οργανισμού Υγείας και Πρόνοιας (ΔΟΥΠ), των Κέντρων Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ) και των Δημοτικών Παιδικών Σταθμών Δήμου Πατρέων, Ρίου και Δεμενίκων.

Ο ΚΟΔΗΠ διαθέτει επιστημονικό προσωπικό στις υπηρεσίες των πολιτών και ειδικότερα των ευπαθών ομάδων με ποικίλλες δομές και ενέργειες.

Αποτελείται από τέσσερα τμήματα :

- Τμήμα Διοικητικό- Οικονομικό
- Τμήμα Παιδικών Σταθμών και ΚΔΑΠ
- Τμήμα Ευπαθών Ομάδων
- Τμήμα Γ' Ηλικίας

Ακολουθεί και το σχετικό οργανόγραμμα:

<http://www.kodip.gr>

Οι ειδικές δράσεις που αναλαμβάνει ΚΟΔΗΠ αναλυτικά είναι οι παρακάτω:

❖ Τμήμα Ευπαθών Ομάδων

➤ Συμβουλευτικό κέντρο Ατόμου και οικογένειας

Η δομή δημιουργήθηκε για να στηρίξει τους ανθρώπους που αντιμετωπίζουν προβλήματα στην προσωπική, οικογενειακή, κοινωνική, αλλά και επαγγελματική τους ζωή και απευθύνεται σε:

- Γονείς
- Ενήλικες
- Έφηβους
- Άτομα εξαρτημένα από ουσίες και αλκοόλ, αλλά και μέλη οικογενειών που αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάρτησης κάποιων εκ των μελών τους.

Απαρτίζεται από κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους. Βρίσκεται στην οδό Γούναρη 76.

➤ Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (ΚΔΑΠ-ΜΕΑ)

A. ΚΔΑΠ ΜΕΑ- ΚΟΜΑΙΘΩ. Βρίσκεται στην οδό Κανελλοπούλου 106.

B. ΚΔΑΠ ΜΕΑ – ΑΜΠΙΕΤ ΧΑΣΜΑΝ. Βρίσκεται στην οδό Θουκιδίδου 106.

Το κάθε Κέντρο ΑμεΑ έχει δυναμικότητα 25 μέλη ανά βάρδια. Κάθε δομή εξυπηρετεί εβδομαδιαία 100 παιδιά και νέους με αναπηρία σε πρωινή και απογευματινή βάρδια, ενώ η μεταφορά τους γίνεται με ειδικά διαμορφωμένα οχήματα του Κοινωνικού Οργανισμού.

➤ Κέντρο Κοινότητας

Το Κέντρο Κοινότητας είναι νέα δράση, η οποία χρηματοδοτείται κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στο πλαίσιο των 13 Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) και πιο συγκεκριμένα από το Θεματικό Στόχο (ΘΣ) 9 «Πρόωθηση της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων».

Στην Πάτρα ξεκίνησε η λειτουργία του 10 Οκτωβρίου 2017, αποτελεί σημείο αναφοράς για την υποδοχή, εξυπηρέτηση και διασύνδεση των πολιτών με το σύνολο των Κοινωνικών Προγραμμάτων και Υπηρεσιών.

➤ Κοινωνικό Παντοπωλείο Δήμου Πατρέων η «μετεξέλιξη» της Τράπεζας Τροφίμων

Το 1999 ο Δήμος Πατρέων ίδρυσε την Τράπεζα Τροφίμων η οποία απευθυνόταν σε άπορες οικογένειες και μοναχικά άτομα της πόλης, που αδυνατούσαν να καλύψουν βασικές και στοιχειώδεις ανάγκες τους, σε τρόφιμα και βασικά είδη πρώτης ανάγκης για την καθημερινή διαβίωσή τους. Τα τρόφιμα προέρχονταν από ιδίους πόρους του Δήμου. Με το πέρασμα των χρόνων και την έντονη παρουσία της οικονομικής κρίσης οι ανάγκες της συγκεκριμένης δομής σε τρόφιμα και ανθρώπινους πόρους αυξήθηκαν. Το 2013 στα πλαίσια του ΕΠΑΝΑΔ 2007-2013 μέσω της δράσης «Κοινωνικών Δομών Άμεσης Αντιμετώπισης της Φτώχειας», η Τράπεζα Τροφίμων μετεξελίχθηκε σε κοινωνικό Παντοπωλείο. Η δομή τότε ενισχύθηκε με ανθρώπινο δυναμικό ώστε να καλυφθούν οι αυξημένες ανάγκες. Η δομή εντάχθηκε και στο νέο ΕΣΠΑ 2014-2020. Η αγορά των τροφίμων προέρχεται από ιδίους πόρους του Δήμου, αλλά και από χορηγίες επιχειρηματιών και συμπολιτών. Στις δράσεις του κοινωνικού παντοπωλείου περιλαμβάνεται και η ολική απαλλαγή των Δημοτικών τελών της ΔΕΥΑΠ σε όσους είναι εγγεγραμμένοι.

Το κοινωνικό Παντοπωλείο είναι υπεύθυνο για την οργάνωση και διανομή των προϊόντων του ΤΕΒΑ. (Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους).

Ενισχύονται με τρόφιμα 1600 οικογένειες και βρίσκεται στην οδό Κοραή 5.

➤ Δομή Συσσιτίου

Η Δομή Συσσιτίου χρηματοδοτείται κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στο πλαίσιο των 13 Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) και πιο συγκεκριμένα από το Θεματικό Στόχο (ΘΣ) 9 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων». Καθημερινά ενισχύει με μαγειρεμένο φαγητό 150 άτομα. Βρίσκεται σε διαμορφωμένο χώρο στην Πλαζ Εότ.

➤ Πρόγραμμα Δωρεάν Φροντιστήρια Ξένων Γλωσσών

Σκοπός του προγράμματος είναι να βοηθηθούν όσα παιδιά ανήκουν σε οικογένειες της πόλης που αντιμετωπίζουν οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, αλλά έχουν θέληση για μόρφωση και πρόοδο. Το πρόγραμμα στηρίζεται στην συμβολή ευαισθητοποιημένων συμπολιτών - Ιδιοκτητών Φροντιστηρίων Ξένων Γλωσσών, οι οποίοι αφιλοκερδώς δέχονται τα παιδιά οικονομικά αδύναμων οικογενειών να συμμετέχουν δωρεάν στα τμήματα μαθημάτων που γίνονται στα φροντιστήριά τους. Η επιλογή των παιδιών γίνεται με βάση οικονομικών και κοινωνικών κριτηρίων. Ο Κοινωνικός Οργανισμός φροντίζει για την προμήθεια (αγορά) των βιβλίων ξένων γλωσσών, σε όσα παιδιά εξυπηρετούνται από το πρόγραμμα. Οι αιτήσεις για την συμμετοχή των παιδιών στο πρόγραμμα γίνεται τον Αύγουστο. Φέτος εντάχθηκαν 154 παιδιά.

➤ Δωρεάν Ημερήσια Παιδική Κατασκήνωση

Το 2015 ο Δήμος Πατρέων ξεκίνησε την λειτουργία της Ημερήσιας Παιδικής Κατασκήνωσης στο χώρο της Πλαζ. Το πρόγραμμα διαρθρώνεται σε τέσσερις περιόδους κατά την διάρκεια του καλοκαιριού. Η Κατασκήνωση λειτουργεί σε πενθήμερη βάση από τις 8.00 π.μ. έως τις 3.00 μ.μ.. Φιλοξενούνται καθημερινά 250 περίπου παιδιά ηλικίας από 8 έως 14 ετών και είναι χωρισμένα ηλικιακά σε 12 ομάδες των 20-22 παιδιών η κάθε μία, που την στελεχώνουν δυο ομαδάρχες-συνοδοί. Η επιλογή των παιδιών (λόγω της μεγάλης ζήτησης, 1700 αιτήσεις) γίνεται με κοινωνικοοικονομικά κριτήρια βάσει της μοριοδότησης, που είχε ψηφισθεί στο Δ.Σ. του ΚΟΔΗΠ. Ιδιαίτερη μέριμνα δίνεται για τη φιλοξενία παιδιών από το ορφανοτροφείο του Σκαγιοπουλείου ιδρύματος, όπως και ασυνόδευτων ανηλίκων μεταναστών, στα οποία δίνεται η δυνατότητα να συμμετέχουν σε όλες τις περιόδους.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει μετακίνηση των παιδιών με μισθωμένα λεωφορεία, πλήρη σίτιση (πρωινό, δεκατιανό, μεσημεριανό), θαλάσσια μπάνια και αθλητικές, εκπαιδευτικές, ψυχαγωγικές δραστηριότητες όπως: Ποδόσφαιρο, Μπάσκετ, Βόλεϊ, Στίβος, Τοξοβολία, Badminton, Ξυλορακέτες, ΤΑΕ KWONDO, Πινγκ-πονγκ, Σκάκι, Θεατρικό παιχνίδι, Παραδοσιακούς χορούς, Μοντέρνους χορούς, Ομαδικά παιχνίδια, Επιτραπέζια παιχνίδια, Περιβαλλοντική εκπαίδευση- Ανακύκλωση, μπάνιο στη θάλασσα και water polo.

Την φετινή χρονιά φιλοξενήθηκαν περίπου 1.000 παιδιά.

➤ Διανομή Δεκατιανού σε μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Το 2014 ο Δήμος Πατρέων ξεκίνησε την χορήγηση τροφίμων για δεκατιανό σε μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα περιέχει μηνιαία χορήγηση τροφίμων καθ'όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους. Η ένταξη των μαθητών πραγματοποιείται, ύστερα απο αίτηση του γονέα και κατάθεση των απαιτούμενων δικαιολογητικών, βάσει κοινωνικοοικονομικών κριτηρίων. Οι αιτήσεις ξεκινούν κάθε Σεπτέμβρη και γίνονται δεκτές

μέχρι το τέλος κάθε σχολικής χρονιάς. Τα προϊόντα που χορηγούνται είναι φρυγανιές, γάλα, δημητριακά, βούτυρο, μαρμελάδα. Την σχολική χρονιά που διανύουμε έχουν ενταχθεί 1.130 μαθητές-τριες και θα ενταχθούν και άλλοι.

- Νέες Δράσεις που αναμένεται να δημιουργηθούν για Ευπαθείς κοινωνικά ομάδες.

Στο νέο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Δυτική Ελλάδα 2014-2020» (www.pde.gov.gr) εντάχθηκαν οι συγκεκριμένες δράσεις στον Δήμο Πατρέων και αναμένεται να δημιουργηθούν:

- Δομή Αστέγων - Κέντρο Ημέρας Δήμου Πατρέων

Το οξυμένο πρόβλημα έλλειψης στέγης κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα και η συνεπαγόμενη αναγκαιότητα περαιτέρω εξειδίκευσης της πολιτικής για τους αστέγους, οδήγησε στην απόφαση οι συγχρηματοδοτούμενες δομές για άστεγους να αποτελέσουν αντικείμενο διακριτής πράξης, η οποία θα περιλαμβάνει Υπνωτήρια και Κέντρα Ημέρας. Οι υπηρεσίες που θα παρέχονται θα είναι αναβαθμισμένες και θα υπάρχει πρόβλεψη και για παροχή γευμάτων στα υπνωτήρια .

- Κοινωνικό Φαρμακείο

Το κοινωνικό φαρμακείο χρηματοδοτείται κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020 από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στο Θεματικό Στόχο (ΘΣ) 9 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε μορφής διακρίσεων». Παρέχει, σε ωφελούμενα άτομα, δωρεάν φάρμακα, υγειονομικό υλικό και παραφαρμακευτικά προϊόντα, τα οποία εξασφαλίζει μέσω συγκεκριμένων συνεργασιών με φαρμακοβιομηχανίες και τοπικούς φαρμακευτικούς συλλόγους, καθώς και από τη συμμετοχή και κινητοποίηση συλλογικών φορέων, επιχειρήσεων και πολιτών.

❖ Τμήμα Γ' Ηλικίας

➤ Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ)

Το τμήμα τρίτης ηλικίας στηρίζει με δομές και δράσεις υποστήριξης, φροντίδας, ενδυνάμωσης και ενίσχυσης του αισθήματος ασφάλειας και αυτοπεποίθησης τα άτομα τρίτης ηλικίας του Δήμου Πατρέων. Υπάρχουν 2.350 ενεργά μέλη.

Υπηρεσίες του Τμήματος Τρίτης Ηλικίας αποτελούν η Κοινωνική Υπηρεσία, Νοσηλευτική Υπηρεσία, Φυσικοθεραπευτήριο, Ομάδες Δημιουργικής Απασχόλησης, Υπηρεσία Κατ' Οίκον Εξυπηρέτησης Μελών ΚΑΠΗ, Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι».

Στα τρία ΚΑΠΗ που λειτουργεί ο Δήμος Πατρέων παρέχεται ψυχοσυναισθηματική υποστήριξη, συμβουλευτική με ομάδες στήριξης και συζήτησης ηλικιωμένων, αλλά και ατομικές συνεδρίες από την Κοινωνική Υπηρεσία.

Α' ΚΑΠΗ	Βοσπόρου 7
Β' ΚΑΠΗ	Καζαντζάκη 21, Αγυιά
Γ' ΚΑΠΗ	Αιδηψού 2, Ζαρουχλέικα

➤ Πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι

Οι εξυπηρετούμενοι του προγράμματος "Βοήθεια στο Σπίτι" αριθμούν τους 400.

➤ Δημοτικά Ιατρεία

Τα Δημοτικά Ιατρεία που λειτουργούν στον Δήμο Πατρέων είναι το Κοινωνικό Ιατρεία, τα Δημοτικά Ιατρεία του ΚΟΔΗΠ και το Κοινωνικό Παιδιατρείο με παράλληλες και αλληλοσυμπληρούμενες δράσεις.

Το Κοινωνικό Ιατρείο λειτουργεί τρεις φορές την εβδομάδα με την εθελοντική προσφορά του Ιατρικού Συλλόγου, της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Πατρών και της Ένωσης Ιατρών Νοσοκομείων Αχαΐας, αφού αξιοποιήθηκε εγκαταλειμμένο ακίνητο του Δήμου. Το Κοινωνικό Ιατρείο προσφέρει πρωτοβάθμια ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και φροντίδα σε όλους τους ανασφάλιστους και τους κοινωνικά αποκλεισμένους – Έλληνες και Μετανάστες, χωρίς οποιαδήποτε οικονομική επιβάρυνση. Κατά την πάγια θέση των φορέων του, το κοινωνικό ιατρείο υπηρετεί μία ανάγκη προσωπική, συλλογική, υγειονομική και κοινωνική, Αναδεικνύει την τραγικότητα του ελλείμματος στην υγεία των ανασφάλιστων και των αποκλεισμένων του εθνικού συστήματος και επιστρατεύει δυναμικές αλληλεγγύης και αυτοδιαχείρισης.

Τα Δημοτικά Ιατρεία του ΚΟΔΗΠ έχουν ως σκοπό την παροχή ποιοτικών ιατρικών υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, σε ομάδες πληθυσμού του Δήμου Πατρέων που δε δύνανται ή δυσκολεύονται να εξυπηρετηθούν από τις υπάρχουσες δομές του συστήματος υγείας. Ειδικότερα απευθύνονται στους ανασφάλιστους, άπορους, οικονομικά και κοινωνικά ευάλωτους συμπολίτες μας αλλά και σε ειδικές ομάδες πληθυσμού, όπως στα άτομα τρίτης ηλικίας. Στεγάζονται στα τρία ΚΑΠΗ του Κοινωνικού Οργανισμού του Δήμου Πατρέων.

❖ Τμήμα Παιδικών Σταθμών και ΚΔΑΠ
(Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών)

➤ Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ)

Η εγγραφή των παιδιών γίνεται μόνο μέσα απο το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα "Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής ζωής". Υπάρχουν τέσσερα κέντρα (όπως φαίνεται και από το αρχικό οργανόγραμμα) και το τρέχον έτος έχουν ενταχθεί 315 παιδιά.

➤ Δημοτικοί Βρεφονηπιακοί, Παιδικοί Σταθμοί του Κοινωνικού Οργανισμού Δήμου Πατρέων

Το τρέχον έτος έχουν ενταχθεί μέσω Προγράμματος ΕΣΠΑ 445 παιδιά και με κοινωνικοοικονομικά κριτήρια 641 παιδιά. Σύνολο 1.086 παιδιά.

5.2.2 Αντιδημαρχία Παιδείας και Αθλητισμού Δήμου Πατρέων

➤ Λαϊκά Φροντιστήρια Αλληλεγγύης Δήμου Πατρέων

Η Δημοτική Αρχή του Δήμου Πατρέων το 2016 , δημιούργησε δώδεκα φροντιστηριακά κέντρα στην πόλη με εθελοντές εκπαιδευτικούς ώστε να ενισχύονται οι μαθητές και οι μαθήτριες Α/βάθμιας και Β/βάθμιας Εκπαίδευσης σε πολλά μαθήματα.

Το τρέχον σχολικό έτος ενισχύονται πάνω από 400 μαθητές/τριες .

5.2.3 Αντιδημαρχια Εθελοντισμού

➤ Δημοτική Ιματιοθήκη

Η Δημοτική Ιματιοθήκη αποτέλεσε πρωτοβουλία της Αντιδημαρχίας Εθελοντισμού του Δήμου Πατρέων. Συστάθηκε, το 2011 αξιοποιώντας εγκαταλελειμμένο Δημοτικό ακίνητο με σκοπό τη διανομή ειδών ρουχισμού και υποδημάτων σε άπορες οικογένειες. Έχει τη δυνατότητα διανομής ειδών ρουχισμού και υπόδησης 1.000 οικογενειών σε 4μηνη βάση με ρουχισμό που συγκεντρώνεται, τακτοποιείται και διανέμεται στηριζόμενη εξολοκλήρου στην εθελοντική ομάδα του Δήμου (Ομάδα Ε) και ενισχύεται με δράσεις προβολής της, από ομάδες ιδιωτών, επιχειρηματιών, Οργανώσεων και τοπικών ΜΜΕ.

5.2.4 Δήμος Πατρέων

➤ Ξενώνας Φιλοξενίας Κακοποιημένων Γυναικών Δήμου Πατρέων

Στο τέλος του 2013 δημιουργήθηκε ο Ξενώνας Φιλοξενίας για γυναίκες θύματα έμφυλης βίας και τα παιδιά τους με χρήματα του ΕΣΠΑ (Επιχειρησιακό πρόγραμμα : «Ανάπτυξη δομών και υπηρεσιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προς όφελος των γυναικών και για την καταπολέμηση της βίας - Ανάπτυξη και Λειτουργία Ξενώνων Φιλοξενίας»).

Στεγάζεται σε κτίριο στο κέντρο της Πάτρας (σε όχι ανακοινώσιμη διεύθυνση για το ευρύτερο κοινό) και σε περιοχή που είναι εύκολα προσβάσιμη στα μέσα μεταφοράς.

Ο Ξενώνας είναι δυναμικότητας 20 ατόμων (γυναικών θυμάτων βίας και των παιδιών τους) διαθέτει πρόσβαση για ΑμεΑ λειτουργεί ολόκληρο το 24ωρο, Σαββατοκύριακα και αργίες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Φιλοξενούνται 18 γυναίκες με τα τέκνα τους.

5.2.5 Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας Νομού Αχαΐας

Το Τμήμα Κοινωνικής Πρόνοιας αναλαμβάνει πολυεπίπεδη δράση μέσω προγραμμάτων με στόχο την προστασία ευάλωτων ομάδων στην πόλη και την ευρύτερη περιφέρεια.

Οι παροχές κοινωνικής προστασίας της Διεύθυνσης Κοινωνικής Πρόνοιας αναλυτικά είναι οι παρακάτω:

- Βιβλιάριο ανασφαλιστού, το οποίο έχει αντικατασταθεί από μία βεβαίωση δωρεάν ιατρικής περίθαλψης για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, από τον Ιανουάριο του 2017.
- Επίδομα στεγαστικής συνδρομής, το οποίο αφορά μεμονωμένα άτομα και ζευγάρια Τρίτης Ηλικίας, των οποίων το μηνιαίο εισόδημα προέρχεται είτε από επίδομα αναπηρίας, είτε από την σύνταξη ανασφάλιστου υπερήλικα του Ο.Γ.Α. και δεν διαθέτουν ακίνητη περιουσία, κατάλληλη να κατοικηθεί.
- Επίδομα οικονομικής ενίσχυσης απροστάτευτων τέκνων, το οποίο αφορά μονογονεϊκές οικογένειες, με πολύ χαμηλό καθαρό και τεκμαρτό εισόδημα, και τέκνα κάτω των 16 ετών.
- Επίδομα τυφλότητας, νοητικής υστέρησης, βαριάς αναπηρίας, τετραπληγίας και παραπληγίας, εγκεφαλικής παράλυσης, κωφών, και Χανσενικών που παρέχεται εφόσον τα ενδιαφερόμενα άτομα διαθέτουν ενεργή γνωστοποίηση αποτελέσματος αναπηρίας από το ΚΕΠΑ.
- Η Ομάδα Προστασίας Ανηλίκων στο Δήμο Πατρέων συγκροτείται από κοινωνικούς λειτουργούς και είναι αρμόδια για θέματα κοινωνικής στήριξης και προστασίας παιδιών και εφήβων που κατοικούν στην Πάτρα. Στο πλαίσιο των δράσεων τους περιλαμβάνεται η πραγματοποίηση κοινωνικών ερευνών για συνθήκες που ενέχουν κινδύνους για τους ανηλικούς (κακοποίηση, παραμέληση, εμπορία, εκμετάλλευση, κ.ά.) και για την εκτίμηση των αναγκαίων κατάλληλων μέτρων κοινωνικής στήριξης, φροντίδας και προστασίας των ανηλίκων. Η Ομάδα Προστασίας Ανηλίκων (Ο.Π.Α.) για την υλοποίηση

του έργου της συνεργάζεται άμεσα με τις αρμόδιες Εισαγγελικές Αρχές, την Εθνική Γραμμή Παιδικής Προστασίας και το Δίκτυο των Μονάδων Παιδικής Προστασίας σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI : ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

6.1 Ανάλυση Δεδομένων Ποιοτικής Έρευνας

6.1.1 Απόψεις ερωτώμενων για τον κοινωνικό αποκλεισμό και την ανάδειξή του στην τοπική αυτοδιοίκηση

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, στον πρώτο άξονα τέθηκαν εισαγωγικές ερωτήσεις. Οι συνεντευξιαζόμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν ερωτήσεις γενικού περιεχομένου που αφορά αρχικώς το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι απόψεις και των τριών συνεντευξιαζόμενων συμφωνούν και τείνουν να προσδώσουν έναν ορισμό ως το φαινόμενο όπου ένα άτομο δεν έχει την δυνατότητα ή την ευκαιρία σε ίσα δικαιώματα και στρέφονται κυρίως στον αποκλεισμό στην εργασία και την υγεία. Ο ορισμός που δίνεται είναι ο πιο κοινός όσον αφορά το θέμα του κοινωνικού αποκλεισμού και είναι απαλλαγμένος από τις πολιτικές πεποιθήσεις. Η πολιτική τοποθέτηση του προέδρου του Κοινωνικού Οργανισμού είναι αριστερή, έχοντας την ευαισθησία για τους ασθενέστερους. Υπογραμμίζει, ότι «οποιοσδήποτε δεν είναι σε θέση να απολαμβάνει όσα θα έπρεπε, τότε να του προσφέρονται δωρεάν», έτσι θεωρείται κοινωνικά αποκλεισμένος. Οι ομάδες που πλήττονται κυρίως είναι οι ευπαθείς ομάδες και πιο συγκεκριμένα, τα άτομα με αναπηρία, οι γυναίκες, οι άνεργοι καθώς και τα άτομα μέσης ηλικίας. Οι παραπάνω ομάδες πλήττονται καθώς δεν είναι σε θέση να έχουν ελεύθερη πρόσβαση στα δωρεάν αγαθά που πρέπει να προσφέρει ένα κράτος δικαίου. Το πρόβλημα της ανεργίας, είναι το βασικό πρόβλημα που θεωρούν οι ερωτώμενοι ότι αντιμετωπίζουν οι ομάδες που πλήττονται από το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού. Το φαινόμενο της ανεργίας στην Ελληνική κοινωνία ειδικότερα κατά τη διάρκεια της χρηματοοικονομικής κρίσης που συνεχίζει να πλήττει την χώρα, έχει μεγεθυνθεί και έχει επεκτείνει το χάσμα στην πρόσβαση των αγαθών που προσφέρει ένα κράτος. Η έλλειψη της εργασίας, οδηγεί σε μη κάλυψη βασικών αναγκών όπως είναι η σίτιση, η στέγαση και εν γένει η επιβίωση. Στις δευτερεύουσες ανάγκες, που δεν καλύπτονται, παίρνει θέση η εκπαίδευση, που πολλαπλασιάζει τα αρνητικά αποτελέσματα της ύπαρξης του φαινομένου. Η έλλειψη της εκπαίδευσης, πολλές φορές

αποτελεί τον βασικό παράγοντα ώστε ένα άτομο να τεθεί σε ομάδες που θεωρούνται ως κοινωνικά αποκλεισμένες. Η έλλειψη της εκπαίδευσης, οδηγεί το άτομο στο να έχει μικρότερη προσβασιμότητα στα αγαθά που προσφέρονται από το κράτος δικαίου ωστόσο αποτελεί και βασικό εμπόδιο στην άντληση των πληροφοριών με αποτέλεσμα το άτομο να μην γνωρίζει πολλές φορές το «τι δικαιούται».

Παρά το γεγονός ότι και οι τρεις ερωτώμενοι, κατέχουν θέσεις σημαντικές στην τοπική αυτοδιοίκηση και συναναστρέφονται με ευπαθείς κοινωνικά ομάδες, δεν γνωρίζουν το ποσοστό των ατόμων που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό στην περιοχή του δήμου Πατρέων. Ο πρόεδρος του Κοινωνικού Οργανισμού είναι σε θέση να γνωρίζει τον γενικό και επίσημα καταγεγραμμένο δείκτη, που αποτυπώνεται στους δικαιούχους του κοινωνικού εισοδήματος αλληλεγγύης. Ο δήμος Πατρέων είναι ένας δήμος, ο οποίος παρέχει κοινωνικές υπηρεσίες υψηλού επιπέδου και αυτό αποτυπώνεται και από τους τρεις ερωτώμενους. Ο πρόεδρος του Κοινωνικού Οργανισμού αναφέρει ότι τα προγράμματα που σχεδιάζουν και υλοποιούν αποτελούν υιοθέτηση προϋπαρχόντων προγραμμάτων που έχουν υλοποιηθεί τόσο στο εξωτερικό όσο και στην Ελληνική περιφέρεια από άλλους δήμους. Αντίθετα, η Υπεύθυνη Δομών Παροχής Βασικών Αγαθών και Κέντρου Κοινότητας θεωρεί ότι τα προγράμματα γίνονται εμπειρικά. Ενώ, η Προϊσταμένη του Τμήματος Ευπαθών Ομάδων του Κοινωνικού Οργανισμού αναφέρει, ότι γίνεται καταγραφή των αναγκών τόσο σε πρωτογενή όσο και σε δευτερογενή καταγραφή. Οι προσεγγίσεις στο θέμα αυτό διαφέρουν, λόγω της θέσης που κατέχει κάθε ένας από τους συμμετέχοντες στην παρούσα μελέτη. Εκ μέρους του δήμου, γίνεται μια προσπάθεια αποτύπωσης των προγραμμάτων πιο τεχνοκρατική και για αυτό επιλέγονται επιτυχημένα προγράμματα. Ο λόγος είναι, ότι τα αποτελέσματα είναι συγκρίσιμα και οδηγούν σε ασφαλή συμπεράσματα. Ωστόσο, οι υπεύθυνοι υλοποίησης των προγραμμάτων υπογραμμίζουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και επικαλούνται τις προσωπικές τους αντιλήψεις πάνω στο ζήτημα αυτό.

Όπως αναφέρουν και οι τρεις ερωτώμενοι, ο δήμος της Πάτρας προσφέρει πληθώρας υπηρεσίες όπως οι εξής: οι παιδικοί σταθμοί, τα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης (ΚΔΑΠ), η δωρεάν ημερήσια παιδική κατασκήνωση, τα δύο κέντρα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών για αναπηρία (ΚΔΑΠ ΜΕΑ), το κοινωνικό παντοπωλείο, η δομή παροχής συσσιτίου, το πρόγραμμα δωρεάν φροντιστηρίων ξένων γλωσσών, η παροχή δεκατιανού σε μαθητές

οικονομικά αδύναμους, το συμβουλευτικό κέντρο, το ΚΑΠΗ, το πρόγραμμα βοήθεια στο σπίτι, τα δημοτικά ιατρεία, ο ξενώνας κακοποιημένων γυναικών, το πρόγραμμα λαϊκού φροντιστηρίου αλληλεγγύης καθώς και το κέντρο κοινότητας. Επίσης, υπάρχουν προγράμματα που υλοποιεί ο δήμος σε συνεργασία με το κράτος, όπως το ΚΕΑ και το ΤΕΒΑ που έχουν ως σκοπό να παρέχουν είτε χρηματική είτε υλική ενίσχυση στους κοινωνικά αποκλεισμένους. Η πλούσια γκάμα υπηρεσιών που προσφέρονται από τον δήμο έχει ως στόχο την ικανοποίηση του συνόλου των πολιτών, μέσω της άμβλυνσης του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού. Η άμβλυνση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού έχει άμεσα οφέλη στις ομάδες που πλήττονται αλλά και έμμεσα οφέλη στην ευρύτερη τοπική κοινωνία, με πολλαπλασιαστικά οφέλη στο σύνολο του πληθυσμού.

Η ύπαρξη του κέντρου κοινότητας, διχάζει τους ερωτώμενους. Καθώς, ο εκπρόσωπος του δήμου θεωρεί ότι το ανθρώπινο δυναμικό που απασχολείται σε αυτο θα έπρεπε να ενισχύσει την υπάρχουσα κοινωνική υπηρεσία του Δήμου, ωστόσο θεωρεί ότι σαν Ευρωπαϊκό πρόγραμμα δεν θα μπορέσει να καλύψει τις ανάγκες γιατί κάποια στιγμή θα σταματήσει η λειτουργία του και θα επιθυμούσε το προσωπικό που εργάζεται στο κέντρο κοινότητας να είχε μόνιμη σχέση εργασίας και όχι ορισμένου χρόνου. Η πάγια θέση της δημοτικής αρχής είναι να δημιουργηθούν μόνιμες δομές ώστε να μην αλλάζουν οι εργαζόμενοι και επίσης να μην παρέχονται οι υπηρεσίες που θα έπρεπε να προσφέρει ο δήμος, από ιδιώτες. Οι επαγγελματίες θεωρούν ότι το κέντρο κοινότητας αποτελεί μια σωστή δομή, ωστόσο, υπάρχει υπό-στελέχωση και το πρόβλημα της γραφειοκρατίας αποτελεί ένα επιπρόσθετο πρόβλημα στην παροχή βοήθειας σε αυτούς που την έχουν ανάγκη. Τα προβλήματα τα αναφέρουν και οι επαγγελματίες, ωστόσο η θέση τους στηρίζεται στην βελτίωση των συνθηκών ζωής των ομάδων που θίγονται.

Από την πλευρά της διοίκησης, υπάρχει ικανοποίηση σχετικά με την εφαρμογή της κοινωνικής πολιτικής, ωστόσο οι επαγγελματίες διατηρούν τις επιφυλάξεις τους, όσον αφορά την προτεραιότητα της κοινωνικής πολιτικής. Για κάθε τοπική αυτοδιοίκηση, η κοινωνική πολιτική αποτελεί βασικό παράγοντα στην ατζέντα της, καθώς λύνει μείζονα προβλήματα. Από την πλευρά των επαγγελματιών η κοινωνική πολιτική είναι κάτι αμφιλεγόμενο.

6.1.2 Αποτελεσματικότητα της υλοποίησης των δράσεων / προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο

Στον επόμενο άξονα, αναζητείται η αποτελεσματικότητα της υλοποίησης των δράσεων της κοινωνικής πολιτικής σε επίπεδο δήμου.

Ο πρόεδρος του Κοινωνικού Οργανισμού, στον άξονα αυτό κρίνει την αποτελεσματικότητα της υλοποίησης των δράσεων της κοινωνικής πολιτικής ως ικανοποιητική, δεδομένων των συνθηκών και των περιορισμών που θα πρέπει να χειριστεί η εκάστοτε τοπική αυτοδιοίκηση. Ο πρόεδρος του Κοινωνικού Οργανισμού, αναφέρει ότι οι δήμοι ενώ ανήκουν στο ευρύτερο δημόσιο Κρατικό τομέα δεν είναι σε θέση να παίρνουν αποφάσεις και γι' αυτό το λόγο θεωρεί ότι οι ίδιοι δεν είναι σε θέση να καλύψουν τις ανάγκες. Οι οικονομικοί πόροι είναι περιορισμένοι, ωστόσο υπάρχουν άτομα που προσφέρουν εθελοντικά την βοήθεια τους για να καλύψουν τις ανάγκες που δημιουργούνται. Όπως υποστηρίζει ο πρόεδρος του Κοινωνικού οργανισμού, τα επόμενα χρόνια, θα επιδεινωθεί ιδιαιτέρως το πρόβλημα, καθώς δεν προβλέπεται καμία πρόσληψη για την επόμενη διετία. Επίσης, θεωρεί ότι οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου δεν παρέχουν το σωστό εργασιακό καθεστώς στους εργαζόμενους και για αυτό ευθύνεται η κυβέρνηση. Παρά τα προβλήματα, υπάρχει μεγάλη ανταπόκριση στις απαιτήσεις των δημοτών της Πάτρας αλλά υπάρχει ανησυχία για την εφαρμογή του νόμου «Καλλικράτη» για τις ευάλωτες ομάδες καθώς, η πεποίθηση της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι ότι δημιουργεί περισσότερα προβλήματα από ότι επιλύει.

Εκ μέρους των επαγγελματιών, που εκφράζουν την οπτική τους, θεωρούν ότι ο αρχικός στόχος είναι η εναρμόνιση, και επιτυγχάνεται μερικώς. Το πρόβλημα των περιορισμένων οικονομικών πόρων, είναι εμφανές και το αποτέλεσμα αυτού είναι να μην υπάρχει το απαραίτητο προσωπικό. Οι ανάγκες που καλούνται καθημερινώς να καλύψουν είναι πολλές και επιφορτίζεται το προσωπικό με αποτέλεσμα την μείωση της αποτελεσματικότητας. Οι εθελοντές και το εποχικό προσωπικό έρχονται για να βοηθήσουν, ωστόσο παρά τη θέληση δεν υπάρχει η απαραίτητη αποτελεσματικότητα διότι εργάζονται για μικρό χρονικό διάστημα. Οι επαγγελματίες έρχονται σε άμεση επαφή με τα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσουν και να διαχειριστούν.

Παρόλα αυτά, οι δημότες της Πάτρας έχουν δείξει μεγάλη ανταπόκριση στις υπηρεσίες που προσφέρονται, καθώς η πόλη της Πάτρας είναι μια από τις περιοχές που έχουν πληγεί ιδιαίτερωσ από την κρίση. Τέλος, η εφαρμογή του νόμου «Καλλικράτη», υπό το πρίσμα των επαγγελματιών, δεν έχει τα επιθυμητά αποτελέσματα καθώς υπάρχει μεγάλη δυσκολία στη διαμεσολάβηση με αποτέλεσμα την απόκλιση του πραγματικού στόχου, οδηγώντας στην κοινή άποψη με την τοπική αυτοδιοίκηση ότι δημιουργεί περισσότερα προβλήματα από ότι επιλύει.

6.1.3 Προβλήματα και δυσκολίες κατά την διάρκεια υλοποίησης των δράσεων / προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής

Στον τρίτο άξονα καταδεικνύονται τα προβλήματα και οι δυσκολίες κατά την υλοποίηση των δράσεων.

Η διοίκηση του δήμου, αναγνωρίζει ως μερικώς επιτυχημένη την προσέγγιση των ομάδων στόχου στις δράσεις. Δεδομένων των συνθηκών, πραγματοποιούν τις απαραίτητες δράσεις και στόχος τους είναι η μεγαλύτερη προσέγγιση. Ανασταλτικός παράγοντας στην επέκταση των δράσεων, είναι η ασυνέχεια της πολιτικής κάποιων προγραμμάτων. Οι οικονομικοί πόροι δεν είναι στη διάθεση του δήμου και συνεπώς, δεν μπορεί να καταρτιστεί ένα συνεπές πλάνο. Σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση, που έχει επιδεινώσει τη θέση των δημοτών, το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού βρίσκεται σε ιδιαίτερη ένταση και έκταση και δεν είναι σε θέση οι υπηρεσίες να καλύπτουν όλες τις ανάγκες. Υπό το πρίσμα της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι άμεσα θιγόμενοι είναι αυτοί που θα μπορούσαν να δώσουν την λύση στα φαινόμενα του κοινωνικού αποκλεισμού. Θα πρέπει να οργανωθούν και να διεκδικήσουν όσα τους στερούν με τόσο βίαιο και άδικο τρόπο.

Η Προϊσταμένη του Τμήματος Ευπαθών Ομάδων του Κοινωνικού Οργανισμού θεωρεί ότι υπάρχει επιτυχής ενημέρωση και όχι προσέγγιση καθώς η προσέγγιση έχει να κάνει με την εξατομίκευση των αναγκών των κοινωνικά αποκλεισμένων, ενώ η Υπεύθυνη Δομών Παροχής Βασικών Αγαθών και Κέντρου Κοινότητας εκφράζει την ικανοποίηση της σε σχέση με τον αριθμό των ατόμων που επισκέπτονται τις δομές και τις υπηρεσίες του δήμου. Και οι δύο

επαγγελματίες, έχοντας μεγάλη εμπειρία, αναγνωρίζουν ότι και παλαιότερα έχουν έρθει αντιμέτωπες με προβλήματα ασυνέχειας της πολιτικής και κυρίως με την περικοπή της χρηματοδότησης. Η αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης δεν είναι εύκολη, καθώς έχει επιδεινωθεί η θέση των πολιτών με τις περικοπές σε μισθούς, συντάξεις και επιδόματα. Η Προϊσταμένη του Τμήματος Ευπαθών Ομάδων του Κοινωνικού Οργανισμού θεωρεί ότι η εφαρμογή του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης έχει λάθος βάσεις και όπως λειτουργεί στην ουσία δεν βοηθάει, επισημαίνει το πρόβλημα της μετάθεσης αρμοδιοτήτων από την κυβέρνηση στην τοπική αυτοδιοίκηση σχετικά με το ΚΕΑ κάτι το οποίο δυσχεραίνει το έργο του δήμου. Οι επαγγελματίες που εργάζονται στον δήμο αναγνωρίζουν τα προβλήματα που πρέπει να διαχειριστεί ο δήμος στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες προέρχονται από την κεντρική πολιτική καθώς έχουν ξεπεράσει τα κλειστά σύνορα της τοπικής κοινωνίας.

6.1.4 Αντιμετώπιση φαινομένου κοινωνικού αποκλεισμού

Στον τέταρτο άξονα οι ερωτώμενοι καλούνται να κρίνουν τον τρόπο αντιμετώπισης του φαινομένου.

Ο πρόεδρος του Κοινωνικού Οργανισμού του Δήμου Πατρέων, εκφράζοντας την κοινή γραμμή της δημοτικής αρχής, αναφέρει ότι υπάρχει άμεση συνεργασία με άλλους δήμους και εκφράζει την επιφυλακτικότητά του όσον αφορά τους Μη Κερδοσκοπικούς Οργανισμούς (ΜΚΟ). Συνεπώς, η τοπική αρχή δεν είναι ανοιχτή σε συνεργασίες με τους ιδιώτες. Το βάρος στην αναποτελεσματικότητα επιρρίπτεται στην κεντρική κυβέρνηση η οποία, δεν δείχνει την ίδια ευαισθητοποίηση με τους δήμους και δεν προσφέρει τα απαραίτητα εχέγγυα. Το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης (ΚΕΑ) καθώς και το κοινωνικό μέρισμα δεν αποτελούν βοήθεια ώστε να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού αλλά όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο ερωτώμενος : «η κυβέρνηση ρίχνει στάχτη στα μάτια των πολιτών, για να μην ξεσηκωθούν, να τους κάνει με αυτόν τον τρόπο να συμβιβαστούν με την φτώχεια τους και την

κατάσταση που βιώνουν και να μην διεκδικήσουν όλα αυτά που θα έπρεπε να έχουν, για να ζουν αξιοπρεπώς». Λόγω της πολιτικής κατεύθυνσης, ο εκπρόσωπος του δήμου θεωρεί ότι για να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού θα πρέπει να υπάρξει ένα άλλο πολιτικό σύστημα, τότε δόθηκε η ευκαιρία στον ερευνητή να κάνει μια περαιτέρω διερευνητική ερώτηση, για το ποιο πολιτικό σύστημα θεωρεί ο ερωτώμενος κατάλληλο, τότε απάντησε ότι καταλληλότερο είναι αυτό της Κούβας, όμως επισημαίνει ότι και αυτό έχει κάποια προβλήματα.

Οι εργαζόμενοι στον δήμο Πατρέων, αξιολογούν ότι υπάρχει συνεργασία με άλλους δήμους και τοπικούς φορείς και όχι με τους Μη Κερδοσκοπικούς Οργανισμούς, ωστόσο αυτό αποτελεί όπως λένε, πολιτική απόφαση και οι εργαζόμενοι καλούνται να εφαρμόσουν ότι η διοίκηση θεωρεί σωστό από πλευράς της. Η αναποτελεσματικότητα στο κράτος πρόνοιας, οφείλεται στην έλλειψη σχεδιασμού και στην απουσία επαρκών οικονομικών πόρων.

Οι ερωτηθέντες πιστεύουν, ότι στην προκειμένη χρονική στιγμή αποτελεσματικότερος φορέας για την αντιμετώπιση των φαινομένων του κοινωνικού αποκλεισμού είναι η τοπική αυτοδιοίκηση, διότι είναι εγγύτερα στην κοινωνία. Επίσης, με τους κατάλληλους κοινωνικούς επιστήμονες και τις προνοιακές τεχνικές που έχουν ως βάση την εξατομίκευση και τη βαθύτερη προσέγγιση της κάθε περίπτωσης ανθρώπων αργά αλλά σταθερά θα έρθουν αποτελέσματα, με στόχο τη διατήρηση της εύρυθμης λειτουργίας της κοινωνίας, μιας κοινωνίας στην οποία η κοινωνική πολιτική θα πρέπει να αποτελεί πρώτη προτεραιότητα.

6.1.5 Προτάσεις των συμμετεχόντων

Στον τελευταίο άξονα οι ερωτώμενοι καταθέτουν τις προτάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού.

Η τοπική δημοτική αρχή κρίνει ότι για την επίλυση του προβλήματος, θα πρέπει να αυξηθεί το προσωπικό με μόνιμη και σταθερή εργασία καθώς και να αυξηθούν τα κονδύλια των κοινωνικών παροχών στους τομείς της υγείας, της πρόνοιας και της παιδείας. Όσον αφορά τη βελτίωση του περιεχομένου των υφιστάμενων υπηρεσιών, θα πρέπει να υπάρχει το κατάλληλο

προσωπικό, η κατάλληλη χρηματοδότηση και το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο. Για τις νέες δράσεις, η τοπική δημοτική αρχή κρίνει την ανάγκη για αύξηση των Κέντρων Υγείας, νοσοκομείων και προνοιακών παροχών και να μην υπάρχουν περιορισμοί στα κριτήρια ένταξης στο πρόγραμμα βοήθεια στο σπίτι. Τέλος, κρίνεται απαραίτητη η δωρεάν παροχή της διασκέδασης και της άθλησης στους πολίτες.

Η Προϊσταμένη του Τμήματος Ευπαθών Ομάδων του Κοινωνικού Οργανισμού θεωρεί, ότι η εργασιακή αποκατάσταση θα μπορούσε να βοηθήσει στην αντιμετώπιση προβλημάτων που παραμένουν άλυτα. Επίσης, τα ΚΔΑΠμεα στην Πάτρα θα πρέπει να δημιουργήσουν παραγωγικά εργαστήρια ώστε να κατασκευάζουν αντικείμενα, τα οποία θα βγαίνουν στην αγορά, με αυτό τον τρόπο τα άτομα αυτά θα νιώθουν παραγωγικοί και ενεργοί άνθρωποι. Η υιοθέτηση νέων καινοτομιών, όπως το δίκτυο προσβάσιμων διαδρομών για τους κινητικά ανάπηρους, κυρίως προς την θάλασσα, ένα πρόγραμμα, το οποίο έχει μελετήσει και το έχει προτείνει σε προηγούμενη δημοτική αρχή, χωρίς όμως να εγκριθεί προς υλοποίηση αυτή η δράση. Τέλος, προτείνει το άνοιγμα της αγοράς εργασίας. Να γίνεται εξατομικευμένη δουλειά με κάθε πολίτη που έχει παραιτηθεί. Να γίνονται προγράμματα και να εντάσσονται όσοι δεν έχουν την δυνατότητα από μόνοι τους να έχουν μια σωστή εκπαίδευση να μην μένουν μόνο στο κομμάτι της κατάρτισης όπως συμβαίνει.

Η Υπεύθυνη Δομών Παροχής Βασικών Αγαθών και Κέντρου Κοινότητας, θεωρεί ότι δεν είναι εύκολο να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που παραμένουν άλυτα. Για την βελτίωση του περιεχομένου των υφιστάμενων υπηρεσιών, στοχεύει στην στήριξη, στην επιμόρφωση, στην εποπτεία του επιστημονικού προσωπικού που ασχολείται και στηρίζει και εκπονεί αυτού του είδους τα προγράμματα και τις υπηρεσίες. Για τις νέες δράσεις, προτείνει την ύπαρξη επικοινωνίας του δήμου με άλλους φορείς ώστε να εξασφαλιστεί η συνέχεια των δράσεων. Τέλος, κρίνει ότι τα προγράμματα αντιμετώπισης της φτώχειας θα πρέπει να συνεχιστούν και να δημιουργηθούν και άλλα αφού δεν δύναται η κυβέρνηση να ανοίξει θέσεις εργασίας.

6.2 Συμπεράσματα

Οι τρεις συνεντευξιαζόμενοι αντιλαμβάνονται τον κοινωνικό αποκλεισμό ως το φαινόμενο όπου ένα άτομο δεν έχει την δυνατότητα ή την ευκαιρία σε ίσα δικαιώματα σε πολλές εκφάνσεις της ζωής. Και οι τρεις ερωτώμενοι, προσεγγίζουν το φαινόμενο αυτό με την προσέγγιση ότι εμφανίζονται ανισότητες σε όλες τις διαστάσεις, τείνοντας προς τον ορισμό του Golightley. Ο κοινωνικός αποκλεισμός εμφανίζεται στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες.

Αναγνωρίζεται, ότι ο δήμος Πατρέων είναι ένας δήμος όπου παρέχει κοινωνικές υπηρεσίες υψηλού επιπέδου σε σχέση με άλλους δήμους στην Ελλάδα. Ως συμπέρασμα, είναι ιδιαίτερος αξιοσημείωτο καθώς ο εκπρόσωπος του δήμου, στην αιρετή θέση, ήταν αναμενόμενο να πάρει θετική θέση καθώς υλοποιεί την πολιτική της δημοτικής αρχής. Αντίθετα, είναι σημαντικό να αποτυπώνει ως υψηλού επιπέδου κοινωνικές υπηρεσίες τόσο η προϊσταμένη του τμήματος ευπαθών ομάδων όσο και η υπεύθυνη δομών παροχής βασικών αγαθών και κέντρου κοινότητας καθώς καμία εκ των δύο, δεν είναι αιρετή και έρχεται σε άμεση συναναστροφή με τις ευπαθείς κοινωνικά ομάδες.

Παρατηρήθηκε πολυδραστηριότητα σε υπηρεσίες που έχουν να κάνουν με την κοινωνική ένταξη και προστασία των παιδιών, κάτι που αποδεικνύεται και από την χαρτογράφηση των υπηρεσιών και από τα λεγόμενα των επαγγελματιών.

Υπάρχει διαφορετική οπτική ανάμεσα στον αιρετό και στους επαγγελματίες σε σχέση με τον τρόπο σχεδιασμού ενός προγράμματος. Οι επαγγελματίες αναφέρουν ότι θα πρέπει να γίνεται η καταγραφή αναγκών καθώς υπάρχει η απαραίτητη εμπειρία από τους εργαζομένους προσεγγίζοντας τον όρο της Κοινωνικής Πολιτικής που έχει αποδώσει ο Ζαϊμάκης. Ενώ η διοίκηση, θεωρεί ότι θα είναι πιο αποτελεσματικά τα μέτρα που έχουν ήδη υιοθετηθεί από άλλους δήμους της Ελλάδας αλλά και του εξωτερικού.

Στον δήμο της Πάτρας, υπάρχουν αρκετές καινοτόμες δράσεις που υποστηρίζουν τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες όπως είναι η ημερήσια παιδική κατασκήνωση, το πρόγραμμα παροχής δεκατιανού σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς και το φροντιστήριο ξένων γλωσσών για οικονομικά αδύναμους μαθητές.

Οι οικονομικοί πόροι είναι περιορισμένοι και δυσχεραίνουν την υλοποίηση των υπηρεσιών στο δήμο της Πάτρας. Οι προσπάθειες υποστήριξης από εθελοντές και εποχικούς εργαζομένους δεν είναι αρκετές γιατί δεν επιλύουν το πρόβλημα, απλώς το μεταφέρουν ή το λύνουν προσωρινά.

Τα προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι δήμοι έχουν να κάνουν κυρίως με την ασυνέχεια της πολιτικής καθώς δεν υπάρχει η απαραίτητη χρηματοδότηση.

Η οικονομική κρίση έχει επεκτείνει την ένταση και την έκταση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού. Η θέση των πολιτών έχει δυσχεράνει καθώς υπάρχει περιορισμός στα οικονομικά τους και διογκώνονται τα προβλήματα του κοινωνικού αποκλεισμού. Ο δήμος, θα πρέπει να τα αντιμετωπίσει αλλά οι περιορισμοί της οικονομικής κρίσης μειώνουν την επιθυμητή αποτελεσματικότητά του.

Παρά τα προβλήματα υπάρχει ικανοποίηση στην ανταπόκριση των πολιτών, όπως αναφέρουν τόσο η διοίκηση όσο και οι επαγγελματίες.

Η τοπική αυτοδιοίκηση θα πρέπει να είναι ανοιχτή και προσβάσιμη για συνεργασίες τόσο με άλλες τοπικές αυτοδιοικήσεις όσο και με τοπικούς φορείς, σωματεία και Μη Κερδοσκοπικούς Οργανισμούς που έχουν ως κοινό στόχο την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Επίσης, γίνεται αντιληπτό ότι πολλές φορές οι εργαζόμενοι έχουν την θέληση να προτείνουν υπηρεσίες για την καλύτερευση του τρόπου ζωής των κοινωνικά αποκλεισμένων όπως, η πρόταση της προϊσταμένης του Τμήματος Ευπαθών Ομάδων του Κοινωνικού Οργανισμού, σχετικά με το δίκτυο προσβάσιμων διαδρομών για τους κινητικά ανάπηρους όμως βρίσκονται αντιμέτωποι με "τοίχο".

Ο «Νόμος Καλλικράτης» ήταν βοηθητικός όσο αφορά το διοικητικό κομμάτι όμως σε σχέση με τις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες υπάρχει δυσκολία στην επικοινωνία με τον Δήμο. Για να αντιμετωπιστούν τα πάγια προβλήματα αυτά, θα πρέπει να αυξηθεί το προσωπικό στις δομές που υπάρχουν, καθώς και στις δημοτικές ενότητες. Να δοθεί αύξηση κονδυλίων για τις κοινωνικές παροχές.

Η εκπαίδευση και η εργασία αποτελεί τους πρώτους στόχους για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Ωστόσο, καλό είναι να υπάρχουν και δράσεις που αφορούν την διασκέδαση, την

άθληση που θα μειώσει την ένταση και την έκταση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αμίτσης, Γ., (2006), *Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης. Το θεσμικό οικοδόμημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού*, Παπαζήση, Αθήνα.

Βερναρδάκης, Χ., (2009), *Το κοινωνικό κράτος στη Δυτική Ευρώπη*. Βασικές σημειώσεις παραδόσεων, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών ΑΠΘ.

Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη, Χ. (1999), «Η εκπαίδευση ως μηχανισμός αναπαραγωγής του κοινωνικού αποκλεισμού. Θεωρητικός προβληματισμός και εμπειρικά δεδομένα», στο: *Παιδαγωγική Εταιρία Ελλάδος-Σχολή Επιστημών Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων: Σχολική αποτυχία και κοινωνικός αποκλεισμός*, Πρακτικά του Η' Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου, Αθήνα.

Γετίμης Π., (1993), «Κοινωνικές Πολιτικές και Τοπικό Κράτος», στο: Γετίμης Π. Και Γράβαρης Σ., *Κοινωνικό Κράτος και Κοινωνική Πολιτική: Η σύγχρονη προβληματική*. Αθήνα: Θεμέλιο.

Γκούτσουλα, Μ.-Γ., 2017, Μεταπτυχιακή διπλωματική, ‘‘Υλοποίηση ψηφιακού συστήματος καταγραφής δεδομένων προνοιακών επιδομάτων και ανάλυσή τους’’, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Ιατρικής

Επιτροπή των ευρωπαϊκών κοινοτήτων (1994) Πράσινο βιβλίο. Ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική. Επιλογές για την ένωση. Περίληψη. Βρυξέλλες.

Επιτροπή των ευρωπαϊκών κοινοτήτων (1995) Λευκό βιβλίο για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Διδασκαλία και εκμάθηση. Προς την κοινωνία της γνώσης. Βρυξέλλες 25/11/1995.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002), «Καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού: Κοινοί Στόχοι για το δεύτερο γύρο των Εθνικών Σχεδίων Δράσης», Λουξεμβούργο.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002), «Κοινή Έκθεση για την Κοινωνική Ενσωμάτωση», Λουξεμβούργο.

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) Υπουργείο Εργασίας Ε.Υ.Ε. Socialy Vulnerable Groups.

Ζαϊμάκης, Γ., (2002), *Κοινοτική Εργασία και τοπικές κοινωνίες. Ανάπτυξη, Συλλογική δράση, Πολυπολιτισμικότητα*, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Καβουνίδη, Τ. (1996), «Κοινωνικός Αποκλεισμός: Έννοια, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, Ελληνική Εμπειρία και Διλήμματα Πολιτικής», στο: *Διαστάσεις του Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελλάδα*, Τόμος Α', Εκδόσεις Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα.

Κασιμάτης, Κ. (επιμ.) (1998) *Κοινωνικός Αποκλεισμός, Η Ελληνική Εμπειρία*, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών ΚΕΚΜΟΚΟΠ, Gutenberg, Αθήνα.

- Καραγκούνης, Β., (2009). *Κοινοτική Εργασία και Τοπική Ανάπτυξη*, εκδόσεις Τόπος, Αθήνα.
- Κοντιάδης, Ξ., (2006), *Η δικτύωση των κοινωνικών υπηρεσιών και ο ρόλος της τοπικής Αυτοδιοίκησης. Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη*.
- Κοντιάδης, Ξ. και Απίστουλας, Δ., (2006), *Μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους και Τοπική Αυτοδιοίκηση. Συντονισμός και δικτύωση των δομών κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Κουζής, Γ., (2016), «Η Κρίση και τα Μνημόνια Ισοπεδώνουν την Εργασία», *Κοινωνική Πολιτική*, τ. 6, Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής.
- Κυριαζή, Ν., 2006 “ Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Λιαρόπουλος, Λ., (2007). *Οργάνωση Υπηρεσιών και Συστημάτων Υγείας*. Τόμος Α', Αθήνα: Βήτα.
- Λύτρας, Α., Παντέλογλου Π., (1999), Έκθεση για τους φορείς και τα δίκτυα καταπολέμησης του Κοινωνικού Αποκλεισμού, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
- Μαΐστρος, Π., (2009), *Τα τρία κύματα μεταρρυθμίσεων της Δημόσιας Διοίκησης στην Ελλάδα*, “Οι παθογένειες, οι ιδιοτυπίες και ο «διάλογος κουφών»” Παπαζήσης, Αθήνα.
- Μουσούρου, Λ., (1998), «Κοινωνικός αποκλεισμός και κοινωνική προστασία» στο: Κασιμάτη, Κ., *Κοινωνικός αποκλεισμός: Η ελληνική εμπειρία*, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών ΚΕΚΜΟΚΟΠ, Gutenberg, Αθήνα.
- Μπαλούρδος, Δ., και Υφαντόπουλος, Γ., 2007, “Οικονομική ανισότητα και φτώχεια στην Ελλάδα: Αποτελέσματα από την έρευνα SILC”. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 122, ΕΚΚΕ.
- Μπαμπούνης, Χ., (2010), *Η τοπική αυτοδιοίκηση κατά την Οθωμανική Περίοδο (1833-1862)*, Gutenberg - Γιώργος & Κώστας Δαρδανός, Αθήνα.
- Οικονόμου, Χ., & Φερόνας, Α., (2006), *Οι Εκτός των Τειχών, Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες*, Διόνικος, Αθήνα.
- Παπαδοπούλου, Δ., (2002), «Κοινωνικός αποκλεισμός: Εισαγωγή στην έννοια και τη διαδικασία» στο: *Κοινωνικός αποκλεισμός «Για τους ανθρώπους που παραμερίζουμε»*, Εισηγήσεις τριήμερου Συνεδρίου, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 16-18 Μαΐου 1999, «Αθηνά»-Δίκτυο Εθελοντικής Δημιουργίας, Αρμός, Αθήνα.
- Σκαμνάκης, Χ., (2005), *Η Υποεθνική Παράμετρος, Προοπτική ή Αδύναμος Κρίκος των συστημάτων Κοινωνικής Προστασίας. Μια εμπειρική Διερεύνηση των χαρακτηριστικών των προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας της Αυτοδιοίκησης*, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Σκαμνάκης, Χ., και Χάρδας, Α., (2017), «Κοινωνική πολιτική στο τοπικό επίπεδο, η υποκλιμάκωση της κοινωνικής προστασίας τα χρόνια της κρίσης» στο : Επιστημονικό Ηλεκτρονικό Περιοδικό ΕΕΚΠ, Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής, Τεύχος 7.

Σπανού, Κ., (1991), *Η βελτίωση της ικανότητας της δράσης της τοπικής αυτοδιοίκησης: μέθοδοι και προβλήματα*, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

Σπανού, Κ., (1992), *Οργάνωση και εξουσία: Προβλεψιμότητα και διαφάνεια στη δημόσια διοίκηση*, Αθήνα: Παπαζήσης.

Σπανού, Κ., (2000), *Διοίκηση, πολίτες και δημοκρατία*, Αθήνα, Παπαζήσης.

Στασινοπούλου, Ο., (2006). *Κοινωνική πολιτική. Βασικές έννοιες, ιστορική εξέλιξη, φορείς και πρότυπα* [<http://openarchives.gr/view/97756>, ανάκτηση: 03.01.2018].

Σωτηρέλης, Γ., (2006), *Η μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Προκλήσεις και προοπτικές*, εκδόσεις Παπαζήση.

Τσιάκαλος, Γ., (1998) «Κοινωνικός αποκλεισμός: Ορισμοί, Πλαίσιο, Σημασία» σε κέντρο κοινωνικής μορφολογίας και κοινωνικής πολιτικής στο: Κασιμάτη Κ. (επιμ.), *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η Ελληνική Εμπειρία*, GUTENBERG, Αθήνα.

Υφαντόπουλος, Γ., (2001), «Η αποτελεσματικότητα του κράτους πρόνοιας για τη καταπολέμηση της φτώχειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση» στο: Κικίλιας κ.α, *Δημογραφική γήρανση, αγορά εργασίας & κοινωνική προστασία: Τάσεις, προκλήσεις και πολιτικές*, Αθήνα, Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας.

Υφαντόπουλος, Γ., Μπαλούρδος, Δ., και Νικολόπουλος, Κ., (2009), *Οικονομικές και κοινωνικές Διαστάσεις του Κράτους Πρόνοιας*, Αθήνα, Gutenberg-Γιώργος & Κώστας Δαρδανός.

Φερόνας, Α., (2013), «Η Κοινωνική Διάσταση της Ευρώπης 2020: Ρητορική και Πραγματικότητα», στο *Κοινωνική Πολιτική*, τευχ. 1, Αύγουστος 2013.

Φερόνας, Α., (2001), *Η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού σε τοπικό επίπεδο. Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης*, Διδακτορική διατριβή. Πάντειον Πανεπιστήμιο. Κοινωνικών και Πολιτικών επιστημών. Τμήμα κοινωνικής πολιτικής και κοινωνικής ανθρωπολογίας.

Φερόνας, Α., (2013), *Ο Εξευρωπαϊσμός της Κοινωνικής Πολιτικής. Θεωρητικό πλαίσιο. Μεθοδολογικά προβλήματα και η ελληνική εμπειρία*, Διόνικος, Αθήνα.

Ψημμένος, Ι., (2002), «Εργασία και μετανάστες στο χώρο της Αθήνας» στο: *Κοινωνικός αποκλεισμός «Για τους ανθρώπους που παραμερίζουμε...»*, Εισηγήσεις τριήμερου Συνεδρίου, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 16-18 Μαΐου 1999, «Αθηνά»-Δίκτυο Εθελοντικής Δημιουργίας, Αρμός, Αθήνα.

Ψυχοπαίδης, Κ. και Γετίμης, Π., (1989), «Ρυθμίσεις τοπικών προβλημάτων», Αθήνα: Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών στο: Κοντιάδης, Ξ., (2006), *Η δικτύωση των κοινωνικών υπηρεσιών και ο ρόλος της τοπικής Αυτοδιοίκησης. Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη*.

Ξενολόγωση

Atkinson, A.,(1998), «Social Exclusion, Poverty and Unemployment»,στο: Atkinson A. –Hills J.(eds.), *Exclusion, Employment and Opportunity*, Case Paper 4, London: LSE.

Atkinson, R., 2000, “Combating Social Exclusion in Europe: The New Urban Policy Challenge”, *The Editors of Urban Studies*.

Badcock, B., 1999, “Forgotten Places, Excluded Citizens and the Rise of One Nation”, *Urban Policy and Research*.

Barlosious, E., 2001, “Das gessellschaftliche Verhältnis der Armen.Uberlegungen su einer theoretischen konzeption einer Sociologie der Armut” , στο: Barlosious E., Ludwig-Mayerhofer W., *Die Armut der Gessellschaft*. Opladen : Leske & Budrich.

Buonanno, L., & Nugent, N. (2011). Explaining the ELT's Policy Portfolio: Applying a Federal Integration Approach to EU Cohesion Policy. Bruges Political Research Paper No. 20, December 2011.

Castel, R., 1995, *Les Metamorphoses de la Question Sociale. Une Chronique du Salarariat*, Fayard, Paris.

De Haan, A.,(2001), “Social Exclusion: Enriching the Understanding of Deprivation”, Paper Prepared for the World Development Report 2001 Forum on Inclusion, Justice and Poverty Reduction.

Duncan, S., Goodwin, M., Halford, S., (2009), “The local state and restructuring social relation theory and practice”, *International Journal of Urban and Regional Research*, 6 (2) .

IOM, International Organization for Migration (2013). “International migration, health and human rights”. Geneva, Switzerland

Hlepas, N.-K., (2015), “Is it the twilight of decentralization? Testing the limits of functional reforms in the era of austerity”, *International Review of Administrative Sciences*, SAGE.

Hlepas, N.-K., Kettunen, P., Kutsar, D., MacCarthaigh M., Navarro C., Richter P., Teles, F., 2016. “The Governance of Childcare in Transition: A comparative analysis”, in Bouckaert, G., Kuhlmann S., *Comparing Local Public Sector Reforms : Institutional Pilicies in Context*, Palgrave Macmillan.

Golightley, M. (2007). *Social Work and Social Exclusion: The Idea of Practice*, Michael Sheppard, Hampshire, Ashgate Publishing Ltd, 2006, pp. 290, *British Journal of Social Work*, 37(4).

Kemshall, H., (2002), *Risk, social policy and welfare*, Open University Press.

Levitas, R., (1996), *The Concept of Social Exclusion and the New Durkheimian Hegemony*, *Critical Social Policy*, Vol.16.

Littlewood, P., and Herkommer, S. (1999), ‘‘Identifying social exclusion: Some problems of meaning in Social’’, in I. Glorieux , S.Herkommer and I.Jonsson , Publisher Aldershot , Ashgate.

Marsh A., and Mullins D., 1998 , ‘‘The social exclusion perspective and housing studies : origins, applications and limitations ‘’, *Housing Studies* , 13(4).

Paugam S., (1991), *La disqualification sociale . Essai sur la nouvelle pauvreté*, PUF, Sociologies collection.

Paugam, S., (1997) ‘‘The spiral of precariousness: a multidimensional approach to the process of social disqualification in France’’, in Room, G.. (ed.), *Beyond the Threshold. The Measurement and Analysis of Social Exclusion*, The Polity Press, Bristol.

Percy-Smith, J., (2000), *Policy Responses to Social Exclusion*, Open University Press, Buckingham.

Room, G., (1997), ‘‘Poverty and social exclusion: the new European agenda for policy and research’’ in Room G. (ed.), *Beyond the Threshold. The Measurement and Analysis of Social Exclusion*, The Polity Press, Bristol.

Silver, H. (1994), ‘‘Social exclusion and social solidarity: Three Paradigms’’, *International Labour Review*.

Spicker, P. (2013) *An Introduction to Social Policy*, New York, Routledge.

WHO, Regional Office for Europe (2010) *Poverty and social exclusion in the WHO European Region: health systems respond*. Copenhagen

Ψηφιακά Δεδομένα

- <http://government.gov.gr> [ανάκτηση: 3.01.2018].
- www.e-patras.gr [ανάκτηση: 3.01.2018].
- www.kodip.gr [ανάκτηση: 3.01.2018].
- www.pde.gov.gr [ανάκτηση: 3.01.2018].
- www.keaprogram.gr [ανάκτηση: 9.01.2018].

Νομοθεσία

- Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ 87 Α΄) – ‘Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης’.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Ερωτηματολόγιο για Στελέχη κλειδιά του δήμου Πατρέων

ΑΞΟΝΑΣ Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΠΡΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΟΥ ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

1. Πως αντιλαμβάνεστε τον όρο κοινωνικός αποκλεισμός ;
2. Ποιες ομάδες θεωρείται ότι πλήττονται ;
3. Αναφέρετε ορισμένα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό (μέχρι 3)
4. Γνωρίζετε το ποσοστό των ατόμων που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό στην περιοχή σας ;
5. Θεωρείτε ότι ο δήμος σας σε σχέση με το σύνολο της χώρας παρέχει κοινωνικές υπηρεσίες υψηλότερου , χαμηλότερου ή ίδιου επιπέδου ;
6. Πριν ξεκινήσετε ένα πρόγραμμα , πως το σχεδιάζεται ; Από που αντλείται πληροφορίες; κάνετε κάποια έρευνα ;
7. Ποιες υπηρεσίες / προγράμματα παρέχει ο δήμος σας ;

7^Α. Ποιά η γνώμη σας για το κέντρο κοινότητας; Θεωρείτε ότι το ανθρώπινο δυναμικό θα μπορούσε να ενισχύσει την υπάρχουσα κοινωνική υπηρεσία του Δήμου ή σωστά δημιουργήθηκε ως νέα δομή;
8. Γνωρίζετε πρωτοβουλίες που έχουν αναπτυχθεί στην περιοχή σας για την αντιμετώπιση προβλημάτων των ευπαθών ομάδων από τον δήμο ή άλλους φορείς της περιοχής ;
9. Μεταξύ των πολιτικών που εφαρμόζει ο δήμος , σε ποια θέση θα ιεραρχούσατε την κοινωνική πολιτική ;

ΑΞΟΝΑΣ ΙΙ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

10. Πορεία υλοποίησης δράσεων /προγραμμάτων Κοινωνικής Πολιτικής στο δήμο σας όσον αφορά την επίτευξη των στόχων που τέθηκαν σε σχέση με :

Το περιεχόμενο των δράσεων

Τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα (προυπολογισμός) δεδομένων των δυσκολιών που υπάρχουν εξαιτίας της οικονομικής κρίσης

Τους ανθρώπινους πόρους που σας παρέχονται από το κράτος (αρκούν ή υπάρχουν και εθελοντές ή προγράμματα voucher;)

11. Ποια η χρησιμότητα και η αποτελεσματικότητα των δράσεων σε σχέση με τις ανάγκες των ομάδων στόχου

12. Ποιός ο βαθμός ανταπόκρισης στις απαιτήσεις των δημοτών . Πώς ανταποκρίνεστε στις απαιτήσεις των δημοτών;

13. Θεωρείτε ότι η εξέλιξες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Ν.3852/2010 – Νόμος « Καλλικράτης») ενισχύουν τη δυνατότητα αντιμετώπισης προβλημάτων των ομάδων που πλήττονται;

ΑΞΟΝΑΣ ΙΙΙ. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Προβλήματα και δυσκολίες στο δήμο σας όσον αφορά τα ακόλουθα θέματα:

14. Επιτυχής προσέγγιση των ομάδων στόχου .

15. Προβλήματα και ασυνέχειες πολιτικής .

16. Αντιμετώπιση της έντασης και της έκτασης του κοινωνικού αποκλεισμού εξαιτίας της κρίσης ; Κατά πόσο είναι εφικτό ;

17. Κάποιο άλλο . (που θα μας το πουν αν υπάρχει)

ΑΞΟΝΑΣ ΙV. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

18. Υπάρχει συνεργασία και επικοινωνία μεταξύ δήμου και άλλων φορέων που δραστηριοποιούνται στο αντίστοιχο πεδίο ;

18^A Επιδιώκεται συνεργασίες;

19. Θεωρείτε ότι υπάρχει αναποτελεσματικότητα στο κράτος πρόνοιας να αντιμετωπίσει το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού ; Αν ναι που νομίζετε ότι οφείλεται.

20. Ποιούς θεωρείτε πιο κατάλληλους να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού ;

ΑΞΟΝΑΣ V. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

21. Προτάσεις για την αντιμετώπιση προβλημάτων που παραμένουν άλυτα.

22. Προτάσεις για την βελτίωση του περιεχομένου των υφιστάμενων προγραμμάτων/ υπηρεσιών.

23. Προτάσεις για νέες δράσεις/προγράμματα / πολιτικές που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σε τοπικό επίπεδο – Καλές πρακτικές για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Ατομικές Συνεντεύξεις σε Στελέχη «κλειδιά» του δήμου Πατρέων

Πρόεδρος Κοινωνικού Οργανισμού Δήμου Πατρέων

ΑΞΟΝΑΣ Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΠΡΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

1. Πως αντιλαμβάνεστε τον όρο κοινωνικός αποκλεισμός ;

Κοινωνικός αποκλεισμός είναι όταν κάποιος άνθρωπος αποκλείεται από όλα τα κοινωνικά δικαιώματα. Να μην ικανοποιούνται τα κοινωνικά του δικαιώματα. Κοινωνικά δικαιώματα θεωρούνται να έχεις την εργασία σου, να έχεις κάποια οικία να διαμένεις και την δυνατότητα να σιτίζεσαι όπως χρειάζεται. Επιπλέον, κοινωνικό δικαίωμα είναι και να έχεις εξασφαλισμένη την υγεία σου από το κράτος και οπωσδήποτε και τις πολιτιστικές ή άλλες αθλητικές δραστηριότητες σου με ευθύνη του Κράτους. Σε πολύ μεγάλο βαθμό όλα αυτά να δίνονται δωρεάν, τουλάχιστον τα περισσότερα από αυτά. Όσοι δεν τα έχουν αυτά θεωρούνται κοινωνικά αποκλεισμένοι .

2. Ποιες ομάδες θεωρείται ότι πλήττονται ;

Οι ομάδες πληθυσμού που πλήττονται περισσότερο είναι οι ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. Χτυπιούνται πιο εύκολα ή πιο άμεσα και εισπράττουν τις πολιτικές αυτές, τις αντεργατικές, τις αντιλαϊκές και τις αντικοινωνικές θα έλεγα. Κατά κύριο λόγο είναι τα παιδιά, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, φυσικά αυτοί που δεν έχουν δουλειά, οι άνεργοι και σε σχέση με το φύλο οι γυναίκες περισσότερο από τους άντρες. Επίσης, οι ηλικιωμένοι και αυτοί που έχουν σοβαρά προβλήματα υγείας.

3. Αναφέρετε ορισμένα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό (μέχρι 3)

Το πρώτο πρόβλημα είναι η έλλειψη εργασίας δηλαδή η ανεργία. Το δεύτερο πρόβλημα είναι η έλλειψη κατάλληλης σίτισης και τρίτο η έλλειψη στέγης. Βέβαια παράλληλα με αυτά τα κύρια προβλήματα θα συμπεριελάμβανα και την μαστιγα των εξαρτήσεων και των ναρκωτικών.

4. Γνωρίζετε το ποσοστό των ατόμων που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό στην περιοχή σας ;

Από τα στοιχεία που έχουμε των ατόμων που λαμβάνουν το κοινωνικό εισόδημα αλληλεγγύης στην περιοχή μας και σε αυτό έχουν ενταχθεί με κριτήρια έτσι όπως τα ορίζει η στατιστική υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία κριτήρια είναι αρκετά χαμηλά πρόκειται για 10.400 οικογένειες -νοικοκυριά στα οποία αναλογούν πάνω από 22.000 άτομα τουλάχιστον αυτή είναι μία μεγάλη ομάδα που βιώνει κοινωνικό αποκλεισμό. Επίσης, κοινωνικά αποκλεισμένοι θεωρούνται και όσοι εξυπηρετούνται από τις κοινωνικές υπηρεσίες του δήμου. Το ακριβές ποσοστό δεν το γνωρίζω.

5.Θεωρείτε ότι ο δήμος σας σε σχέση με το σύνολο της χώρας παρέχει κοινωνικές υπηρεσίες υψηλότερου , χαμηλότερου ή ίδιου επιπέδου ;

Δεν μπορώ να συγκρίνω τις κοινωνικές υπηρεσίες των δήμων αλλά εκείνο που μπορώ να πω είναι ότι Ο δήμος Πατρέων παρέχει υπηρεσίες υψηλού επιπέδου.

6.Πριν ξεκινήσετε ένα πρόγραμμα , πως το σχεδιάζεται ; Από που αντλείται πληροφορίες; κάνετε κάποια έρευνα ;

Συνήθως κάποιες δράσεις που μπορεί να έχουν πραγματοποιηθεί κάπου αλλού στην Ελλάδα ή διεθνώς προσπαθούμε να τις προσαρμόσουμε στα δικά μας δεδομένα.

7.Ποιες υπηρεσίες / προγράμματα παρέχει ο δήμος σας ;

Προγράμματα που παρέχει ο κοινωνικός οργανισμός όπως οι βρεφονηπιακοί σταθμοί , τα ΚΔΑΠ, τα ΚΔΑΠμεα, τα ΚΑΠΗ, το πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι, ότι έχει να κάνει με τους οικονομικά ανύμφορους, δηλαδή το κέντρο κοινότητας, το κοινωνικό παντοπωλείο, το συσσίτιο, το πρόγραμμα δωρεάν φροντιστήριο ξένων γλωσσών, το δωρεάν θερινό καμπ, το λαϊκό φροντιστήριο αλληλεγγύης, ο ξενώνας κακοποιημένων γυναικών και άλλα.

7^Α. Ποιά η γνώμη σας για το κέντρο κοινότητας; Θεωρείτε ότι το ανθρώπινο δυναμικό θα μπορούσε να ενισχύσει την υπάρχουσα κοινωνική υπηρεσία του Δήμου ή σωστά δημιουργήθηκε ως νέα δομή;

Θα συμφωνούσα με το πρώτο. Το κέντρο κοινότητας είναι οι υποστηρικτικές υπηρεσίες προς τις ευάλωτες ομάδες, προς τους ανθρώπους γενικότερα που έχουν τις μεγαλύτερες ανάγκες. Αυτές οι υπηρεσίες σε κάποιο βαθμό, σε άλλους δήμους περισσότερο σε άλλους λιγότερο, υπάρχουνε αλλά δεν είναι κατάλληλα εξοπλισμένες και το πρόγραμμα δίνει τη δυνατότητα προσλήψεων ατόμων για τα κέντρα κοινότητας ουσιαστικά στελεχώνονται αυτές οι υπηρεσίες και τα ονομάζουν προγράμματα. Το πιο σωστό θα ήταν να μην υπήρχαν αυτά τα προγράμματα αλλά να δινόταν η δυνατότητα στους δήμους να προκηρύξουν αυτές τις θέσεις και να προσλάβει προσωπικό μόνιμο και οι συγκεκριμένοι εργαζόμενοι δυστυχώς είναι με ημερομηνία

λήξης ενώ τους χρειαζόμαστε γιατί καλύπτουν πάγιες και διαρκής ανάγκες. Το πιο σωστό θα ήταν μέσω του κρατικού προϋπολογισμού να δίνεται το ανάλογο κονδύλη στους δήμους για να προσλάβει αυτούς τους εργαζόμενους και να στελεχώσει επαρκώς όλες τις κοινωνικές υπηρεσίες και να μην χρειάζονται τέτοια προγράμματα.

8.Γνωρίζετε πρωτοβουλίες που έχουν αναπτυχθεί στην περιοχή σας για την αντιμετώπιση προβλημάτων των ευπαθών ομάδων από τον δήμο ή άλλους φορείς της περιοχής ;

Υπάρχουν κοινωνικές δράσεις του Δήμου Πατρέων που από όσο γνωρίζω δεν πραγματοποιούνται σε άλλους δήμους ή δεν υπάρχουν τέτοιες παρόμοιες ή μέχρι στιγμής τουλάχιστον. Μία είναι η ημερήσια παιδική κατασκήνωση, που δημιουργήσαμε στην Πλάζ, και το καλοκαίρι του 2018 θα δημιουργηθεί και άλλη μία τέτοια δωρεάν κατασκήνωση ώστε να ενταχθούν περισσότερα παιδιά. Το καλοκαίρι φιλοξενήσαμε 1000 παιδιά. Εντάχθηκαν με κοινωνικοοικονομικά κριτήρια. Άλλη μια δράση που ξεκινήσαμε πριν 3 χρόνια, ήταν το πρόγραμμα παροχής δεκατιανού σε μαθητές οικονομικά αδύναμους. Πέρυσι εντάχθηκαν περίπου 1.400 παιδιά και φέτος μέχρι σήμερα έχουν ενταχθεί περίπου 1.050 παιδιά και οι αιτήσεις μέρα με την μέρα αυξάνονται. Άλλη μία δράση έχει να κάνει με την προσπάθεια που κάνουμε να αυξήσουμε τις θέσεις των βρεφών και των νηπίων στους δημοτικούς βρεφονηπιακούς σταθμούς που διαθέτουμε και αυτό το κάνουμε με αποκλειστική διαχείριση από το δήμο χωρίς μεσολάβηση κάποιων ΜΚΟ ή κοινσεπ ή άλλου ιδιωτικού φορέα επιχειρήσεις. Δημιουργήσαμε τα τελευταία τρία χρόνια στο δήμο μας περίπου 320 θέσεις επιπλέον από αυτές που υπήρχανε όταν εμείς αναλάβαμε την εξουσία στο δήμο και αυτό το κάνουμε, και εκεί διαφέρουμε από άλλους δήμους, μειώνοντας αντί να αυξήσουμε τα τροφεία, για παράδειγμα απαλλάσσοντας τις οικογένειες των παιδιών που το εισόδημά τους είναι μέχρι 25.000 ετησίως. Έτσι είχε σαν αποτέλεσμα στο περίπου το 80% των παιδιών στους βρεφονηπιακούς σταθμούς να μην πληρώνουν τροφεία .

9.Μεταξύ των πολιτικών που εφαρμόζει ο δήμος , σε ποια θέση θα ιεραρχούσατε την κοινωνική πολιτική ;

Νομίζω είναι το υπ' αριθμόν 1 ζήτημα για τον δήμο μας και στην κατεύθυνσή μας είναι το πρώτο που βάζουμε για να αντιμετωπίσουμε τέτοιου είδους φαινόμενα.

ΑΞΟΝΑΣ ΙΙ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

10.Πορεία υλοποίησης δράσεων /προγραμμάτων Κοινωνικής Πολιτικής στο δήμο σας όσον αφορά την επίτευξη των στόχων που τέθηκαν σε σχέση με :

➤ Το περιεχόμενο των δράσεων

Το ζήτημα είναι ότι όλοι οι δήμοι κάνουν προσπάθειες αλλά αυτά που παρέχονται και παρέχουμε δεν είναι αρκετά για να επιλύσουν τα κοινωνικά προβλήματα των συμπολιτών μας αλλά και να δώσουν λύσεις στα καθημερινά τους ζητήματα. Οι δήμοι ανήκουν στον ευρύτερο δημόσιο Κρατικό τομέα και ίσως είναι ο τελευταίος τροχός της αμάξης που καλείται να υλοποιήσει συγκεκριμένους νόμους, εγκυκλίους και διατάξεις οι οποίοι νόμοι και διατάξεις δεν έχουν πρώτο μέλημά τους την ικανοποίηση των σύγχρονων κοινωνικών αναγκών όλων των πολιτών αυτής της χώρας. Άρα λοιπόν όσες προσπάθειες και να κάνουμε η βοήθεια που θα δωθεί δεν θα είναι αυτή που απαιτείται. Αλλού λιγότερη αλλού περισσότερη και εμείς προσπαθούμε να δώσουμε όσο το δυνατόν περισσότερα και κυρίως σε αυτούς που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη αλλά αυτά δεν αρκούν για να είναι καλυμμένες όλες οι ανάγκες αυτών των ανθρώπων και αυτό για να γίνει απαιτείται μια άλλη πολιτική κατάσταση και αν το θέλετε και μία άλλη κοινωνική κατάσταση, ένα άλλο κοινωνικό σύστημα.

➤ Τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα (προυπολογισμός) δεδομένων των δυσκολιών που υπάρχουν εξαιτίας της οικονομικής κρίσης

Δεν είμαι ικανοποιημένος από τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα. Γιατί αν κρίνουμε παλιότερα αλλά και τα τελευταία χρόνια βλέπουμε ότι χρόνο με το χρόνο δικαιώματα κατεδαφίζονται και οι κοινωνικές παροχές είναι στο μάτι του κυκλώνα συνεχώς υποβαθμίζονται, μειώνονται και περικόπτονται χρόνο με το χρόνο. Και οι παλιότερες κυβερνήσεις και αυτή η κυβέρνηση είναι σε αυτή την κατεύθυνση μείωσης των κοινωνικών παροχών.

➤ Τους ανθρώπινους πόρους που σας παρέχονται από το κράτος (αρκούν ή υπάρχουν και εθελοντές ή προγράμματα voucher;)

Οι θέσεις εργασίας είναι ένα ζήτημα το οποίο και εμείς σαν δήμος διεκδικούμε. Αν δούμε τις ανάγκες στο δημόσιο τομέα και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα βάζοντας μέσα και την τοπική διοίκηση είναι πολύ αυξημένες. Οι ανάγκες στην τοπική διοίκηση, στην Παιδεία στην υγεία και τον υπόλοιπο δημόσιο τομέα είναι πολύ μεγάλες και βλέπουμε ότι δεν ικανοποιούνται. Υπάρχουν θέσεις προκηρυγμένες , ψηφισμένες οι οποίες δεν προκηρύσσονται και δεν καλύπτονται. Με μία άλλη πολιτική που θέλει να διεκδικήσει πιστεύω και να επιβάλει ένα ισχυρό λαϊκό εργατικό κίνημα θα μπορούσε λοιπόν η ανεργία να χτυπηθεί πρώτα και κύρια καλύπτοντας όλες αυτές τις αυξημένες ανάγκες σε προσωπικό στην τοπική διοίκηση και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Έτσι θα μπορούσαν αρκετά ζητήματα να ληθούν από τα κοινωνικά προβλήματα των ανθρώπων αλλά να επιλυθεί το πρόβλημα της ανεργίας. Οι θέσεις εργασίας μειώνονται Άλλωστε αυτό φαίνεται στα έγγραφα που μας στέλνουν από το υπουργείο . Να αναφέρω ένα παράδειγμα το

2018 και 2019 δεν θα γίνει καμία πρόσληψη. Το 2020 και 2021 προβλέπεται στην τοπική διοίκηση στους δύο που θα συνταξιοδοτηθούν και θα φύγουν ένας να προσλαμβάνεται.

Τώρα σχετικά με τους εθελοντές που υπάρχουν στον δήμο μας, βοηθάνε τι να κάνουν και αυτοί.

Σχετικά με τα συμβάσεις εργασίας, τις δίμηνες, τις τρίμηνες, τις πεντάμηνες, τις εξάμηνες είμαστε κατά, αλλά για να ενισχύσουμε τις ανάγκες των πολιτών, ώστε να εξυπηρετούνται περισσότερο, προσλαμβάνουμε κόσμο και με αυτό το καθεστώς εργασίας.

11. Ποια η χρησιμότητα και η αποτελεσματικότητα των δράσεων σε σχέση με τις ανάγκες των ομάδων στόχου

Αποτελεσματικότητα έχουν αλλά δεν μπορούν να καλύψουν όλες τις ανάγκες γιατί είναι πάρα πολλές. Χρόνο με το χρόνο αυξάνονται συνεχώς αυτές οι ανάγκες και όσες προσπάθειες και να κάνουμε δεν είμαστε σε θέση να τις καλύψουμε όλες.

12. Ποιός ο βαθμός ανταπόκρισης στις απαιτήσεις των δημοτών . Πώς ανταποκρίνεστε στις απαιτήσεις των δημοτών;

Πιστεύω ότι υπάρχει μία αρκετά μεγάλη ανταπόκριση και αρκετά έγκαιρα. Και σε πολύ μεγάλο βαθμό ικανοποιούνται τα αιτήματα. Είναι μέλημα πιστεύω και των υπηρεσιών μας και της δημοτικής αρχής μας να είμαστε όσο μπορούμε πιο κοντά στα προβλήματά τους και στα αιτήματά τους και όσο περνάει από το χέρι μας άμεσα να ανταποκριθούμε και να υλοποιήσουμε αυτό που ζητούν, όσο βέβαια μπορούμε γιατί όλα δεν μπορούμε να τα κάνουμε. Τα χέρια μας είναι δεμένα και από την πολιτική που εφαρμόζεται και οι δήμοι, σαν τελευταίος Τροχός της αμάξης, πρέπει να εφαρμόζουν τα σχέδια, τους νόμους, τις διοικητικές αποφάσεις και τα λοιπά. Μέσα στα περιθώρια αυτά και ορισμένες φορές πηγαίνοντας κόντρα σε αυτά τα στενά θεσμικά Πλαίσια προσπαθούμε να κάνουμε υπέρβαση και να είμαστε ακόμη πιο κοντά σε κάποια αιτήματα που βάζουν οι συμπολίτες μας.

13. Θεωρείτε ότι η εξελίξεις στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Ν.3852/2010 – Νόμος « Καλλικράτης») ενισχύουν τη δυνατότητα αντιμετώπισης προβλημάτων των ομάδων που πλήττονται;

Πιστεύω ότι θα έχουν περισσότερα προβλήματα οι ευάλωτες ομάδες. Η κατεύθυνση του νόμου αυτή σε συνδυασμό και με τη γενικότερη πολιτική, είναι οι κοινωνικές παροχές και οι υπηρεσίες να δίνονται όχι από δημόσιο- δημοτικό φορέα αλλά από άλλου είδους φορείς, ιδιωτικούς φορείς, επιχειρηματικούς ομίλους ουσιαστικά οι δήμοι να παίζουμε το μεσάζοντα

πληρώνοντας κάποιο διαμεσολαβητή είτε αυτό είναι ΜΚΟ είτε ιδιωτική εταιρεία είτε κοινσεπ. Να έχουν το ρόλο που θα έπρεπε να έχει μία δημοτική υπηρεσία.

ΑΞΟΝΑΣ ΙΙΙ. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Προβλήματα και δυσκολίες στο δήμο σας όσον αφορά τα ακόλουθα θέματα:

14.Επιτυχής προσέγγιση των ομάδων στόχου .

Γίνονται προσπάθειες, σαν δήμος κάνουμε μεγάλη προσπάθεια να φτάσουμε κοντά σε αυτούς που έχουν τα προβλήματα και να αφουγκραστούμε το πρόβλημά τους και όσο περνάει από το χέρι μας να το αντιμετωπίσουμε αλλά όπως καταλαβαίνεται δεν μπορούν να προσεγγιστούν όλοι, όμως οι περισσότεροι προσεγγίζονται.

15.Προβλήματα και ασυνέχειες πολιτικής .

Οι κυβερνήσεις σε συνεργασία με την Ε.Ε που δίνει τις κατευθύνσεις προσπαθούν να μην αντιμετωπίσουν μια για πάντα τα κοινωνικά προβλήματα αλλά αποσπασματικά, μέσω προγραμμάτων τα οποία πολλές φορές δεν είναι ακριβώς αναγκαία για τους δήμους. Εκείνα που επιλέγουν χωρίς να τα έχουμε άμεση ανάγκη και πολλές φορές αναγκαζόμαστε να πάρουμε ένα πρόγραμμα για να χρησιμοποιήσουμε τα κονδύλια ή τους εργαζόμενους και για άλλους σκοπούς. Αυτή πιστεύουμε η τακτική αντιμετώπισης δεν διευκολύνει την λειτουργία των δήμων, αλλά βάζει εμπόδια στην μόνιμη και σταθερή παροχή των αντίστοιχων κοινωνικών υπηρεσιών από τους δήμους. Όταν παίρνουμε προγράμματα κάποια στιγμή αυτά σταματάνε και δημιουργούνται προβλήματα. Βέβαια στους εργαζόμενους που υποστηρίζει αυτό το πρόγραμμα γιατί απολύονται, αλλά φυσικά, προβλήματα και στους δικαιούχους γιατί για κάποιο παύουν να ενισχύονται από τις κοινωνικές υπηρεσίες, οι οποίες συρρικνώνονται ή υπολειτουργούν μέχρι να ξεκινήσουν άλλα προγράμματα για συνεχίσουν τα προηγούμενα.

16.Αντιμετώπιση της έντασης και της έκτασης του κοινωνικού αποκλεισμού εξαιτίας της κρίσης ; Κατά πόσο είναι εφικτό ;

Οπωσδήποτε κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης επιδίδονται όλα αυτά τα κοινωνικά προβλήματα, διογκώνονται οι κοινωνικές ανάγκες και απαιτείται μεγαλύτερος κρατικός μηχανισμός και να βρεθεί δυναμικό προσωπικό κοντά σε αυτούς τους ανθρώπους που υποφέρουν. Να βοηθήσει αυτούς που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη. Οπωσδήποτε

επιδεινώνονται στην περίοδο της κρίσης. Κατά την γνώμη μου μπορεί να αντιμετωπιστεί εξ 'ολοκλήρου αυτό το φαινόμενο και πως θα γίνει αυτό; Αυτοί που πλήττονται πρώτα και κύρια, μαζί με αυτούς που φτωχοποιούνται και αυτοί που εξαθλιώνονται, να πάρουν απόφαση μαζί με όλους τους υπόλοιπους, να πάρουν την κατάσταση στα χέρια τους. Να ζητήσουν να εφαρμοστεί μία άλλη πολιτική, η οποία δεν θα τους φοροληστεύει, δεν θα κλέβει το βίός τους, δεν θα τους καθιστά ανέργους, δε θα τους μειώνει τα εισοδήματά τους, δεν θα αφαιρεί τα δικαιώματά τους. Με μία άλλη πολιτική όλα αυτά γίνονται, όμως το τωρινό σύστημα εξυπηρετεί την κερδοφορία και την ανάπτυξη των λίγων, των μεγαλοεπιχειρηματιών, των επιχειρηματικών ομίλων. Για αυτούς γίνεται αυτό, διευκολύνει η εφαρμοζόμενη πολιτική αυτούς. Πρέπει να αλλάξει η πολιτική κατεύθυνση στη χώρα μας και γενικότερα για να εξαλειφθεί το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού.

17.Κάποιο άλλο . (που θα μας το πουν αν υπάρχει)

Δεν έχω κάποιο άλλο τώρα που να θυμάμαι.

ΑΞΟΝΑΣ IV. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

18.Υπάρχει συνεργασία και επικοινωνία μεταξύ δήμου και άλλων φορέων που δραστηριοποιούνται στο αντίστοιχο πεδίο ;

Υπάρχουν ζητήματα στα οποία συνεργαζόμαστε με άλλους δήμους, ανταλλάσσουμε την εμπειρία μας.

18^A. Επιδιώκεται συνεργασίες;

Υπάρχει επιφυλακτικότητα από πλευράς μας απέναντι στις ΜΚΟ. Τώρα σχετικά με τοπικούς φορείς υπάρχει συνεργασία.

19.Θεωρείτε ότι υπάρχει αναποτελεσματικότητα στο κράτος πρόνοιας να αντιμετωπίσει το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού ; Αν ναι που νομίζετε ότι οφείλεται.

Πολλές φορές οι επιλογές του κράτους είναι να βάζουν το πρόβλημα κάτω από το χαλί, να το κρύβουν. Το πρόβλημα είναι πολύ μεγάλο, δίνουν κάτι ελάχιστο για να καλύψει μέρος του προβλήματος, χωρίς στην ουσία να το αντιμετωπίσει στην ολότητά του. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το κοινωνικό μέρισμα. Δίνονται κάποιες εφήμερες και όχι μόνιμες και σταθερές παροχές από το κράτος, για να ρίξει στάχτη στα μάτια των πολιτών, για να μην ξεσηκωθούν, να τους κάνει με αυτόν τον τρόπο να συμβιβαστούν με την φτώχεια και την κατάσταση που βιώνουν και να μην διεκδικήσουν όλα αυτά που θα έπρεπε,για να ζουν αξιοπρεπώς .

Στόχος θα πρέπει να είναι, η ικανοποίηση των αναγκών του λαού χωρίς το πρωταρχικό μέλημα του κράτους να είναι να κερδίσουν οι λίγοι, αυτή η κοινωνική αντίθεση που υπάρχει πρέπει να εξαλειφθεί.

20. Ποιούς θεωρείτε πιο κατάλληλους να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού ;

Για να εξαλειφθεί αυτό το φαινόμενο είναι ζήτημα πολιτικής κατεύθυνσης του κράτους. Για να αντιμετωπιστεί μερικώς, γίνονται αξιολογες προσπάθειες από διάφορα κράτη . Πρέπει να υπάρξει μία άλλη κοινωνία , στην οποία τα μέσα παραγωγής να ανήκουν στο λαό και όχι να ανήκουν στους λίγους, σε αυτούς που κατέχουν τον πλούτο. Αυτό για να αλλάξει, θέλει αγώνα από το λαϊκό εργατικό κίνημα.

Σήμερα στους δήμους δίνονται αρμοδιότητες χωρίς να τους δίνεται η ανάλογη χρηματοδότηση ή το προσωπικό, και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να συρρικνώνονται οι όποιες κοινωνικές παροχές υπήρχαν παλιότερα και χρόνο με τον χρόνο θα μειώνονται και άλλο με αυτήν την πολιτική κατεύθυνση.

Για μένα θα ήταν κατάλληλο ένα κοινωνικό κράτος που θα ήταν δομημένο σε ένα άλλο κοινωνικοοικονομικό σύστημα , όχι το σημερινό το καπιταλιστικό αλλά το σοσιαλιστικό σύστημα. Θα μπορούσε να εξαλείψει την κοινωνική αδικία . Σήμερα δεν υπάρχει κάποιο που θα μπορούσε να πετύχει σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό ή σε απόλυτο βαθμό να εξαλείψει πλήρως την κοινωνική αδικία. Πιο κοντά όμως είναι το σύστημα στην Κούβα, με τα προβλήματα του όμως.

ΑΞΟΝΑΣ V. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

21. Προτάσεις για την αντιμετώπιση προβλημάτων που παραμένουν άλυτα.

Οι προτάσεις βγαίνουν από όλη την συζήτηση που έχουμε κάνει . Προσπαθούμε να ανακουφίσουμε τους ανθρώπους από τα προβλήματα που έχουνε. Για να τα αντιμετωπίσουν όμως, θα πρέπει να έχουμε άλλη κατεύθυνση. Με μία άλλη πολιτική που θα έπρεπε να δίνει προσωπικό στους δήμους. Για παράδειγμα στις δημόσιες υπηρεσίες να αυξηθεί το προσωπικό με μόνιμη και σταθερή εργασία και να αυξηθούν τα κονδύλια των κοινωνικών παροχών. Στην υγεία, στην Πρόνοια, στην παιδεία, για να μπορέσουμε να έχουμε μία ανακούφιση άμεση. Να δοθεί επίδομα αυξημένο και όχι αυτό που είναι σήμερα. Να δίνετε επίδομα 600 ευρώ. Να καταργηθούν οι νόμοι που απαγορεύουν τις προσλήψεις. Έτσι, θα δινόταν σημαντική βοήθεια και ανακούφιση στους ανθρώπους που υποφέρουν.

22..Προτάσεις για την βελτίωση του περιεχομένου των υφιστάμενων προγραμμάτων / υπηρεσιών.

Κοιτάζτε η διάθεση από τους εργαζόμενους και η εμπειρία υπάρχει. Όμως, επειδή υπολείπονται σε προσωπικό, δεν έχουν μεγάλες δυνατότητες . Θα έπρεπε να υπήρχε το κατάλληλο προσωπικό, η κατάλληλη χρηματοδότηση και το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο. Γιατί τις περισσότερες φορές, το θεσμικό πλαίσιο, δυσκολεύει την λειτουργία των δήμων και όχι τυχαία, γιατί έτσι πιο εύκολα αποδίδονται οι παροχές στον ιδιωτικό φορέα , να τις αναλάβουν εταιρείες ή κοινσεπ ή ΜΚΟ. Αυτά που θα έπρεπε να κάνουν οι δήμοι και οι άλλες δημόσιες υπηρεσίες, έτσι λειτουργεί το σύστημα, έτσι είναι το θεσμικό πλαίσιο, βάζει εμπόδια στους δήμους. Να αλλάξει αυτο το αντιδραστικό θεσμικό Πλαίσιο.

23.Προτάσεις για νέες δράσεις / προγράμματα / πολιτικές που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σε τοπικό επίπεδο – Καλές πρακτικές για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Θα έπρεπε να ικανοποιούνται τα προβλήματα όλων των παιδιών, να είχαμε το ανάλογο προσωπικό και τις υποδομές για να δημιουργηθούν και άλλοι βρεφονηπιακοί σταθμοί, να φτιαχθούν σχολεία . Επίσης, να φτιαχθούν περισσότερα Κέντρα Υγείας και νοσοκομεία και να αυξηθούν οι προνοιακές παροχές.

Το πρόγραμμα βοήθεια στο σπίτι θα πρέπει να εξυπηρετεί υπερήλικες χωρίς να ισχύουν τα κοινωνικοοικονομικά κριτήρια που υπάρχουν. Να ενισχυθεί αυτό το σύστημα, ακόμη και με δωρεάν εξετάσεις στο σπίτι ή θεραπείες στο σπίτι, διότι αυτά καλύπτονται κυρίως ιδιωτικά από τον καθένα, όσοι έχουν την οικονομική δυνατότητα, οι υπόλοιποι μένουν χωρίς αυτά. Θα έπρεπε να έχει ο κόσμος την δυνατότητα της διασκέδασης, της άθλησης και του πολιτισμού. Δυνατότητα να έχουν όλοι και να καλύπτονται οικονομικά απο το κράτος. Όσο αφορά τον δήμο Πατρέων, είμαι ικανοποιημένος γιατί δημιουργήσαμε προγράμματα που δεν υπήρχαν και ενισχύσαμε άλλα που ήδη υπήρχαν.

Προϊσταμένη Τμήματος Ευπαθών Ομάδων Κοινωνικού Οργανισμού Δήμου Πατρέων

ΑΞΟΝΑΣ Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΠΡΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

1. Πως αντιλαμβάνεστε τον όρο κοινωνικός αποκλεισμός ;

Η έλλειψη δυνατοτήτων που έχει κάποιος να ενταχθεί ισότιμα στην εργασιακή, επαγγελματική και κοινωνική ζωή. Κάποια στοιχεία του ατόμου που έχουν να κάνουν με το αν το έχει κάποια κατάρτιση η οποία θα του φανεί χρήσιμη ώστε να βρει εργασία ή αν έχει κάποιες αδυναμίες , δηλαδή αν είναι άτομο με αναπηρία, μπορούν να κάνουν το άτομο αυτό κοινωνικά αποκλεισμένο. Επίσης, όταν δε μπορεί να συμμετέχει σε κοινωνικά και πολιτιστικά δρώμενα, τότε είναι αποκλεισμένος .

2. Ποιες ομάδες θεωρείται ότι πλήττονται ;

Από την επαγγελματική μου εμπειρία, βλέπω ότι αυτοί που πλήττονται περισσότερο , στο εργασιακό κομμάτι και δεν έχουν ένα επίπεδο στοιχειώδους διαβίωσης είναι οι άνεργοι 45 – 50 μέχρι τα 67 έτη. Οι νέοι δεν έρχονται τόσο εύκολα στις υπηρεσίες μας . Τα άτομα με ειδικές ανάγκες , είναι μία ομάδα που επίσης πλήττεται, και προσωπικά θεωρώ περισσότερο από όλους. Γιατί όταν δεν μπορούν οι άνθρωποι με φυσικές και νοητικές ικανότητες να βρουν δουλειά, πόσο μάλλον τα άτομα με αναπηρία.

3. Αναφέρετε ορισμένα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό (μέχρι 3)

Το κυριότερο είναι η ανεργία , που δεν εργάζονται . Η πρόσβαση στην εκπαίδευση και η προσβασιμότητα γενικά . Δηλαδή ένα άτομο με κινητική αναπηρία είναι δύσκολο να φτάσει στο νοσοκομείο. Πρέπει ή να έχει αυτοκίνητο ή να πάρει το ταξί για ΑΜΕΑ το οποίο κοστίζει πάρα πολύ. Επίσης , δε μπορεί να κινηθεί μέσα στην πόλη. Υπάρχουν και υπηρεσίες που δεν έχουν πρόσβαση σε ΑΜΕΑ , υπάρχουν μαγαζιά που δεν έχουν πρόσβαση για ΑΜΕΑ.

4. Γνωρίζετε το ποσοστό των ατόμων που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό στην περιοχή σας ;

Όχι , σαν ποσοστό όχι.

5. Θεωρείτε ότι ο δήμος σας σε σχέση με το σύνολο της χώρας παρέχει κοινωνικές υπηρεσίες υψηλότερου , χαμηλότερου ή ίδιου επιπέδου ;

Ο κάθε δήμος διαμορφώνει την πολιτική του ανάλογα με την διοίκηση, ανάλογα με την πολιτική τοποθέτηση της εκάστοτε διοίκησης. Ο Δήμος Πατρέων θεωρώ ότι παρέχει υψηλού επιπέδου υπηρεσίες σίγουρα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης.

6. Πριν ξεκινήσετε ένα πρόγραμμα , πως το σχεδιάζεται ; Από που αντλείται πληροφορίες; κάνετε κάποια έρευνα ;

Ναι , οπωσδήποτε , πριν ξεκινήσει ένα πρόγραμμα κοιτάς τις ανάγκες της πόλης σου , εφ' όσον τις έχεις καταγεγραμμένες . Αν δεν τις έχεις καταγεγραμμένες κάνεις μία πρώτη διερεύνηση από τις υπηρεσίες εφ' όσον δε μπορείς να κάνεις έρευνα πεδίου. Καταγράφεις τις ανάγκες και με βάση αυτές τις ανάγκες και τα δεδομένα που έχεις και τις δυνατότητες, προτείνεις και σχεδιάζεις ένα πρόγραμμα.

7. Ποιες υπηρεσίες / προγράμματα παρέχει ο δήμος σας ;

Ξεκινώντας από τον κοινωνικό οργανισμό , παρέχονται υπηρεσίες για παιδιά, οι παιδικό σταθμοί, τα κέντρα δημιουργικής απασχόλησης (ΚΔΑΠ) και η δωρεάν ημερήσια παιδική κατασκήνωση. Επίσης, υπάρχουν δύο κέντρα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών για αναπηρία (ΚΔΑΠ ΜΕΑ). Παρέχονται υπηρεσίες για τους οικονομικά αδύναμους και άπορους πολίτες. Όπως είναι δομές του κοινωνικού παντοπωλείου , η δομή παροχής συσσιτίου, το πρόγραμμα δωρεάν φροντιστηρίων ξένων γλωσσών, η παροχή δεκατιανού σε μαθητές οικονομικά αδύναμους. Παρέχονται υπηρεσίες για άστεγους πολίτες , υπάρχει το συμβουλευτικό κέντρο που παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη, παρέχονται υπηρεσίες για τα άτομα τρίτης ηλικίας, υπάρχουν ΚΑΠΗ, το βοήθεια στο σπίτι και δημοτικά ιατρεία. Ο Δήμος έχει ξενώνα κακοποιημένων γυναικών καθώς και το πρόγραμμα λαϊκού φροντιστηρίου αλληλεγγύης.

Υπάρχει και το κομμάτι της πρόνοιας που ασχολείται με την επιδοματική πολιτική, προγράμματα προληπτικής ιατρικής σε ευπαθής ομάδες όπως είναι οι Roma, ανασφάλιστοι και την παιδική κακοποίηση (ομάδα προστασίας ανηλίκων) . Και το κέντρο κοινότητας.

7^A. Ποιά η γνώμη σας για το κέντρο κοινότητας; Θεωρείτε ότι το ανθρώπινο δυναμικό θα μπορούσε να ενισχύσει την υπάρχουσα κοινωνική υπηρεσία του Δήμου ή σωστά δημιουργήθηκε ως νέα δομή;

Αν καταφέρει να αναλάβει το ρόλο που θα πρέπει να έχει βάσει σχεδιασμού του υπουργείου, θεωρώ ότι καλώς πράξανε και το έκαναν αυτόνομο. Το κακό είναι ότι η στελέχωση του δεν είναι επαρκής και οι ανάγκες είναι τεράστιες. Λόγω της πολυδιάσπασης των υπηρεσιών του δήμου ο πολίτης πηγαίνει από την μία υπηρεσία στην άλλη, του ζητούν χαρτιά από διάφορες υπηρεσίες, οπότε το να υπάρχει μία υπηρεσία υποδοχής , η οποία θα λαμβάνει το αίτημα , θα ενημερώνει τον πολίτη και θα τον βοηθάει να καταθέσει σωστά τα χαρτιά του στην κάθε υπηρεσία και θα τον υποστηρίζει σε όλη αυτή την διαδικασία και θα συντονίζει τις δράσεις που κάνουν όλες οι κοινωνικές υπηρεσίες, είναι πολύ σημαντικό. Μακάρι να καταφέρει το κέντρο κοινότητας να ανταπεξέλθει σ' αυτό όμως.

8. Γνωρίζετε πρωτοβουλίες που έχουν αναπτυχθεί στην περιοχή σας για την αντιμετώπιση προβλημάτων των ευπαθών ομάδων από τον δήμο ή άλλους φορείς της περιοχής ;

Γενικότερα όλοι οι δήμοι εντάσσονται σε ένα παρόμοιο σύστημα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Σχετικά αν μπορούμε να τις πούμε πρωτοβουλίες είναι η δωρεάν ημερήσια κατασκήνωση που όμως υπάρχουν με ελάχιστες τροποποιήσεις και σε άλλους δήμους, το πρόγραμμα δωρεάν φροντιστήριο ξένων γλωσσών, η παροχή δεκατιανού σε άπορους μαθητές ή και το γεγονός ότι από το 1999 που δημιουργήθηκε η τράπεζα τροφίμων , το τωρινό κοινωνικό παντοπωλείο τα τρόφιμα αγοράζονται με ιδίους πόρους του δήμου και σε τέτοιο όγκο οφελουμένων.

9.Μεταξύ των πολιτικών που εφαρμόζει ο δήμος , σε ποια θέση θα ιεραρχούσατε την κοινωνική πολιτική ;

Η κοινωνική πολιτική θα πρέπει να βρίσκεται στις πρώτες θέσεις σε ιεραρχία σε ένα δήμο. Ο Δήμος Πατρέων δε μπορώ να αξιολογήσω σε ποια θέση ιεραρχεί την κοινωνική πολιτική. Πιστεύω ότι σε όποιο πρόγραμμα / δράση έχει να κάνει με τα παιδιά το έχει βάλει σε προτεραιότητα, δίνει μεγάλη βαρύτητα.Για τις υπόλοιπες ευπαθείς ομάδες, θεωρεί ότι θα πρέπει να είναι κρατική η μέριμνα και όχι τόσο ώστε να λειτουργεί ο δήμος ως ένα δίχτυ ασφαλείας. Ναι μεν στηρίζει όλες αυτές τις ομάδες πληθυσμού με προγράμματα αλλά δεν το έχει σε πρώτη προτεραιότητα, είναι σε δεύτερη , τρίτη δε ξέρω.

ΑΞΟΝΑΣ Π. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

10.Πορεία υλοποίησης δράσεων /προγραμμάτων Κοινωνικής Πολιτικής στο δήμο σας όσον αφορά την επίτευξη των στόχων που τέθηκαν σε σχέση με :

- Το περιεχόμενο των δράσεων

Στόχος των περισσότερων προγραμμάτων είναι η κοινωνική ένταξη των ανθρώπων, αυτό δεν είναι εφικτό να επιτευχθεί.Το πρόγραμμα που έχει επιτευχθεί ο στόχος περισσότερο σε σχέση με άλλα είναι η εναρμόνιση.Υπάρχει η υποστήριξη των ομάδων αλλά δεν καλύπτει πραγματικές ανάγκες.Το θετικό βέβαια είναι ότι πετυχαίνεις και άλλα πράγματα .

- Τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα (προϋπολογισμός) δεδομένων των δυσκολιών που υπάρχουν εξαιτίας της οικονομικής κρίσης

Δεν είναι επαρκής σε καμία περίπτωση και τώρα με την οικονομική κρίση η κατάσταση είναι ακόμη χειρότερη όσο αφορά τον προϋπολογισμό. Αλλά αυτό σχετίζεται και με τα χρήματα για υποδομές δηλαδή για την δημιουργία και άλλων δομών. Απαραίτητη είναι και η δημιουργία και άλλων δομών. Π.χ στα ΚΔΑΠ έμειναν φέτος αρκετά παιδιά εκτός όπως αυτό συνέβη και με τους παιδικούς σταθμούς.

- Τους ανθρώπινους πόρους που σας παρέχονται από το κράτος (αρκούν ή υπάρχουν και εθελοντές ή προγράμματα voucher;)

Δεν είναι επαρκής ούτε και οι ανθρώπινοι πόροι. Υπάρχει υποστήριξη από την εθελοντική ομάδα του δήμου αλλά και αυτή δεν αρκεί. Τα προγράμματα voucher μας δυσκόλεψαν παρά μας διευκόλυναν. Ούτε τα πεντάμηνα ή τα εξάμηνα ή τα οχτάμηνα αρκούν.

11.Ποια η χρησιμότητα και η αποτελεσματικότητα των δράσεων σε σχέση με τις ανάγκες των ομάδων στόχου

Όσο αφορά την χρησιμότητα οι πόροι αξιοποιούνται για να καλύψουν κάποιες ανάγκες π.χ κάποια τρόφιμα όχι όμως τα τρόφιμα που θα κάλυπταν μια οικογένεια για όλο το διάστημα μέχρι να ενισχυθεί ξανά από το κοινωνικό παντοπωλείο. Ή τα παιδιά εντάσσονται στο σταθμό για να μένουν κάπου και να διευκολύνονται οι γονείς. Ή οι άστεγοι να μην είναι στο δρόμο, τις μέρες με ψύχος να έχουν κάπου να κοιμηθούν, όμως το πρόβλημά τους δεν λύνεται. Όσο αφορά την αποτελεσματικότητα των δράσεων υπάρχει σε βαθμό που υποστηρίζει το στοιχειώδη επίπεδο διαβίωσης.

12.Ποιός ο βαθμός ανταπόκρισης στις απαιτήσεις των δημοτών . Πώς ανταποκρίνεστε στις απαιτήσεις των δημοτών;

Ναι υπάρχει θεωρώ ανταπόκριση, εκτός από κάποια ακραία φαινόμενα που έχουν συμβεί. Δηλαδή υπήρχε πολίτης που ζητούσε να του φτιάξουμε το αμάξι του προκειμένου να μετακινείται.

13.Θεωρείτε ότι η εξελίξεις στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Ν.3852/2010 – Νόμος « Καλλικράτης») ενισχύουν τη δυνατότητα αντιμετώπισης προβλημάτων των ομάδων που πλήττονται;

Η προσωπική μου γνώμη είναι ότι ήταν βοηθητικός με την έννοια του διοικητικού κομματιού.Ωστόσο, το εύρος του δήμου δημιουργεί δυσκολία στην επικοινωνία του πολίτη με τον δήμο. Είναι δύσκολο οι πολίτες από τις δημοτικές ενότητες να έρχονται συχνά στα κεντρικά και αυτός είναι ένας λόγος που οι πολίτες παραπονούνται καθώς δεν υπάρχει η δυνατότητα να προσληφθούν υπάλληλοι για να τοποθετηθούν στις δημοτικές ενότητες ώστε να μην χρειάζεται οι πολίτες να έρχονται στα κεντρικά γραφεία.Ήρα δεν ενισχύετε η αντιμετώπιση αντίθετα αποτελέσματα φέρνει.

ΑΞΟΝΑΣ ΙΙΙ. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Προβλήματα και δυσκολίες στο δήμο σας όσον αφορά τα ακόλουθα θέματα:

14.Επιτυχής προσέγγιση των ομάδων στόχου .

Επιτυχής ενημέρωση θεωρώ ότι υπάρχει όμως προσέγγιση είναι να ασχοληθείς εξατομικευμένα, αυτό δεν γίνεται όμως διότι υπάρχει έλλειψη όπως έχω προαναφέρει σε ανθρώπινο δυναμικό.

15.Προβλήματα και ασυνέχειες πολιτικής .

Ναι μου έχει τύχει αυτό και συνέβει στα δύο γραφεία κοινωνικών υποστηρικτικών υπηρεσιών που λειτουργούσαν κατω από την σκέπη του δήμου και θεωρώ ότι η λειτουργία τους θα ήταν απαραίτητη. Επίσης , έχει τύχει η ασυνέχεια στην χρηματοδότηση. Στο πρόγραμμα της εναρμόνισης ενώ αρχικά μας χρηματοδοτούσαν με το χ ποσό για το κάθε άτομο στα ΚΔΑΠμεα πλέον αυτό το ποσό μειώθηκε και ο δήμος τα δίνει ο ίδιος πλέον. Επιπροσθέτως, μου έχει τύχει να υπάρχει η αναγκαιότητα συνέχισης ενός προγράμματος ενώ το κράτος το σταματάει και ο δήμος θέλει να το συνεχίσει με ίδιους πόρους όμως λόγω έλλειψης θεσμικού πλαισίου αυτό δεν είναι εφικτό.

16.Αντιμετώπιση της έντασης και της έκτασης του κοινωνικού αποκλεισμού εξαιτίας της κρίσης ; Κατά πόσο είναι εφικτό ;

Σε καμία περίπτωση δε μπορούν να αντιμετωπιστούν όλα τα προβλήματα τέτοιου είδους. Ο δήμος λειτουργεί σαν μικρό δίκτυ ασφαλείας. Όταν πλέον κόβονται τα επιδόματα των αμέα και λόγω προβλημάτων υγείας γίνεται δυσκολότερη η εύρεση εργασίας ή η αύξηση ηλικίας για συνταξιοδότηση ή στην περίπτωση επιδότησης για την μίσθωση ακινήτου υπερηλικών πρέπει να μισθώσεις το ακίνητο και μετά να ενταχθείς στην επιδότηση, αυτό είναι δύσκολο διότι οι άνθρωποι αυτοί δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να καλύψουν οι ίδιοι τα πρώτα έξοδα. Έτσι όλες οι προαναφερθείσες περιπτώσεις απευθύνονται στο δήμο για να τους βοηθήσει σε όλα τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Κατ' εμέ το κεα δεν είχε σωστές βάσεις, πιστεύω ότι πειραματίζονται. Υπάρχει πίεση να είμαστε εμείς ο ελεγκτικός μηχανισμός για να διαπιστώνεται ποιός μένει μόνος και για το οτιδήποτε άλλο. Ή το γεγονός ότι αρχικά είχαν πει ότι δεν χρειάζεται να κανουν οι πολίτες τροποποιήσεις στις αιτήσεις τους και τώρα πρέπει να τους ενημερώσουμε όλους ότι πρέπει να γίνουν τροποποιήσεις και να φέρουν όλοι τα απαραίτητα δικαιολογητικά. Υπάρχουν διάφορα προβλήματα τέτοια.

17.Κάποιο άλλο.

Το κράτος περνάει πολλές αρμοδιότητες στους δήμους χωρίς κονδύλια και προσλήψεις προσωπικού. Πχ η ομάδα προστασίας ανηλίκων (ΟΠΑ) πλέον στελλεχώνεται από κοινωνικούς λειτουργούς του δήμου το κράτος να μερίμνησε κάτι γι'αυτό ούτε σε οικονομικό ούτε σε ανθρώπινο παράγοντα (μετακινήσεις, γραφεια κ.α) ή όταν καταργήθηκαν οι κοινωνικοί λειτουργοί στο ΙΚΑ τότε το κομμάτι των κοινωνικών ερευνών για την ένταξη υπερηλικών στα ιδρύματα το ανέλαβαν κοινωνικοί λειτουργοι του δήμου.

ΑΞΟΝΑΣ IV. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

18.Υπάρχει συνεργασία και επικοινωνία μεταξύ δήμου και άλλων φορέων που δραστηριοποιούνται στο αντίστοιχο πεδίο ;

Μεταξύ δήμων ναι υπάρχει επικοινωνία σχετικά με την ανταλλαγή εμπειρίας κ γνώσεων. Σχετικά με φορείς δεν έχουμε ιδιαίτερη συνεργασία.

18^A. Επιδιώκεται συνεργασίες;

Αυτό έχει να κάνει με πολιτική κατεύθυνση. Αν ρωτάς την γνώμη μου ναι θα έπρεπε να υπάρχει συνεργασία .

19.Θεωρείτε ότι υπάρχει αναποτελεσματικότητα στο κράτος πρόνοιας να αντιμετωπίσει το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού ; Αν ναι που νομίζετε ότι οφείλεται.

Ναι θεωρώ ότι υπάρχει αναποτελεσματικότητα και αυτό οφείλεται στην έλλειψη πόρων και στην αδυναμία αυτών που σχεδιάζουν ώστε να έχουν την εμπειρία από την βάση. Σχεδιάζονται πράγματα χωρίς να ξέρουν πως αυτά θα εφαρμοστούν . Έτσι καλούμαστε να τα εφαρμόσουμε και βλέπουμε οτι δεν λειτουργεί. Επίσης κατά κύριο λόγο είναι επιταγές από την Ε.Ε, παίρνουμε αντιγραφές από το εξωτερικό και δεν τις εφαρμόζουμε στις ανάγκες της χώρας μας.

20.Ποιούς θεωρείτε πιο κατάλληλους να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού ;

Κατάλληλοι είναι οι άνθρωποι που δουλεύουν στη βάση διότι γνωρίζουν τις ανάγκες των πολιτών, αυτοί πρέπει να καταδείξουν εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης προβλημάτων και μετά να γίνει ένας σχεδιασμός. Επομένως, κατάλληλοι είναι οι δήμοι με το επιστημονικό προσωπικό καθώς και εργαζόμενοι στην περιφέρεια που δουλεύουν στην βάση της κοινωνικής πολιτικής.

ΑΞΟΝΑΣ V. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

21.Προτάσεις για την αντιμετώπιση προβλημάτων που παραμένουν άλυτα.

Για μένα το πρόβλημα που θα έπρεπε να λυθεί είναι της ανεργίας. Η εργασιακή αποκατάσταση θα μπορούσε να συμβεί αν γινόταν ομαδοποίηση των ατόμων που είναι αποκλεισμένοι. Να ενωποιηθούν και να κάνουν κάτι από κοινού με την υποστήριξη του δήμου.Π.χ είχα προτείνει να παραχωρεί ο δήμος (έχει την δυνατότητα να το κάνει) κάποια κομμάτια γης στα οποία εμπεριέχονται ελιές,σε οικονομικά αδύναμους για κάποια χρόνια και οι άνθρωποι αυτοί για μια δεκαετία να τις καλλιεργούν σωστά και να βγάζουν κάποιο εισόδημα από αυτό. Επίσης, τα

ΚΔΑΠμεα να δημιουργήσουν παραγωγικά εργαστήρια (τώρα που άλλαξε ο νόμος μπορεί να γίνει) ώστε να κατασκευάζουν αντικείμενα ώστε να βγαίνουν στην αγορά και να πωλούνται σε χαμηλή τιμή αρκεί να νιώθουν τα παιδιά ότι είναι παραγωγικοί και ενεργοί άνθρωποι κάνοντας αυτό και θα λαμβάνουν έτσι και κάποια χρήματα. Τώρα κάνουν κάποιες κατασκευές όμως πωλούνται σε παζάρι που κάνουν μία φορά τον χρόνο όμως αυτό έχει φιλανθρωπικό χαρακτήρα. Ωραίο παράδειγμα είναι το κέντρο ψυχικής υγείας που έχει δημιουργήσει ένα κοινωνικό συναιτερισμό που δουλεύουν άτομα με ψυχιατρικά προβλήματα και κάποιοι που τους υποστηρίζουν και καθαρίζουν τα νοσοκομεία και κάποιες άλλες εταιρείες. Έτσι οι άνθρωποι αυτοί νιώθουν χρήσιμοι κάτι το οποίο είναι πάρα πολύ σημαντικό.

22.Προτάσεις για την βελτίωση του περιεχομένου των υφιστάμενων προγραμμάτων / υπηρεσιών.

Περίπου στα μέσα Νοέμβρη μου ήρθε ένα αίτημα από την ΕΣΑμεΑ (Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία) με αφορμή την παγκόσμια μέρα ατόμων με αναπηρία 3 Δεκέμβρη ώστε να κάνω κάποια πρόταση για τα άτομα με αναπηρία. Έκανα μία πρόταση που είχα κάνει και στον προηγούμενο δήμαρχο όμως δεν είχε εγκριθεί. Την έστειλα λοιπόν και στον τωρινό δήμαρχο και αναμένω να δω αν θα εγκριθεί. Αυτή η πρόταση έχει να κάνει με μια καινοτομία του πανεπιστημίου Πατρών που έχει δημιουργήσει το seatrac, που δίνει την δυνατότητα σε άτομα με κινητική αναπηρία να εισέρχονται στη θάλασσα χωρίς την βοήθεια άλλου ατόμου. Πρόκειται για μια ειδική ράμπα πρόσβασης στη θάλασσα και είναι τοποθετημένη σε δύο σημεία στην Πάτρα. Στην παραλία Αγ. Βασιλείου και στην πλαζ. Για να χρησιμοποιηθεί όμως πρέπει το άτομο με την αναπηρία να μεταφερθεί εκεί με Ι.Χ. Υπάρχουν προσβάσιμα λεωφορεία όμως δεν χρησιμοποιούνται, επίσης δεν υπάρχουν στάσεις προσβάσιμες. Η πρόταση μου έχει να κάνει με το να φτιαχτεί μια δράση που θα μπορούσε να χρηματοδοτηθεί και μέσω ΕΣΠΑ. Ένα δίκτυο προσβάσιμων διαδρομών για τους κινητικά ανάπηρους, κυρίως προς την θάλασσα. Να δημιουργηθούν προσβάσιμες στάσεις του αστικού κτελ. και διάδρομοι για τα άτομα με κινητική αναπηρία.

23.Προτάσεις για νέες δράσεις / προγράμματα / πολιτικές που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σε τοπικό επίπεδο – Καλές πρακτικές για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Πιστεύω ότι πρέπει να ανοίξει με κάθε τρόπο η αγορά εργασίας. Να γίνεται εξατομικευμένη δουλειά με κάθε πολίτη που έχει παραιτηθεί. Να γίνονται προγράμματα και να εντάσσονται όσοι δεν έχουν την δυνατότητα από μόνοι τους να έχουν μια σωστή εκπαίδευση να μην μένουν μόνο στο κομμάτι της κατάρτισης όπως συμβαίνει.

Υπεύθυνη Δομών Παροχής Βασικών Αγαθών (Κοινωνικό Παντοπωλείο – Συσσίτιο) και Κέντρου Κοινότητας Δήμου Πατρέων

ΑΞΟΝΑΣ Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΘΕΜΑ ΠΡΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

1. Πως αντιλαμβάνεστε τον όρο κοινωνικός αποκλεισμός ;

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι , κατά την γνώμη μου συνέπεια της φτώχειας , γιατί οι άνθρωποι μπαίνουν σε μια κατάσταση από όπου δεν έχουν πρόσβαση σε πάρα πολλά πράγματα . Δεν έχουν πρόσβαση σε ίσες ευκαιρίες, δεν έχουν πρόσβαση σε κάποιες υπηρεσίες και πολλές φορές δεν γνωρίζουν τα δικαιώματά τους. Αυτό οδηγεί στον κοινωνικό αποκλεισμό , εντάσσονται στο κοινωνικό περιθώριο.

2. Ποιες ομάδες θεωρείται ότι πλήττονται ;

Θεωρώ ότι πλήττονται κυρίως οι γυναίκες, τα ΑΜΕΑ ΚΑΙ οι άνθρωποι μέσης ηλικίας, που είναι δύσκολο να ανακάμψουν καθώς δεν έχουν φτάσει ακόμη στη συνταξιοδότηση και θεωρούνται ότι βρίσκονται ακόμα στη παραγωγική ηλικία όμως αποκλείονται από την αγορά εργασίας.

3. Αναφέρετε ορισμένα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό (μέχρι 3)

Το σημαντικότερο είναι το πρόβλημα επιβίωσης, δηλαδή έχει να κάνει με την κάλυψη διατροφής , λογαριασμών και έξοδα στέγης. Δεύτερο θεωρώ το πρόβλημα της ανεργίας και το τρίτο έχει να κάνει με την πρόσβαση στην υγεία.

4. Γνωρίζετε το ποσοστό των ατόμων που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό στην περιοχή σας ;

Έχω εικόνα των περιστατικών που έρχονται στις κοινωνικές δομές του παντοπωλείου, του συσσιτίου, του κέντρου κοινότητας , της δράσης για την παροχή δεκατιανού και το πρόγραμμα δωρεάν φροντιστηρίου ξένων γλωσσών. Η εικόνα αυτή δεν είναι ενδεικτική γιατί δεν γνωρίζω το ποσοστό εξυπηρετούμενων στις άλλες υπηρεσίες. Επίσης, μπορεί κατ' επιλογήν να μην έχουν απευθυνθεί στις κοινωνικές υπηρεσίες.

5. Θεωρείτε ότι ο δήμος σας σε σχέση με το σύνολο της χώρας παρέχει κοινωνικές υπηρεσίες υψηλότερου , χαμηλότερου ή ίδιου επιπέδου ;

Θεωρώ ότι είναι στα κύρια μελήματα του δήμου τα θέματα κοινωνικής πολιτικής. Ο Δήμος Πατρέων παρέχει θεωρώ υπηρεσίες υψηλού επιπέδου.

6. Πριν ξεκινήσετε ένα πρόγραμμα , πως το σχεδιάζεται ; Από που αντλείται πληροφορίες; κάνετε κάποια έρευνα ;

Θεωρώ ότι πολλές φορές κάποια προγράμματα γίνονται μόνο για να γίνουν. Πιστεύω ότι οι περισσότερες δράσεις γίνονται εμπειρικά και με την ελπίδα να υπάρχει μια διοίκηση, η οποία θα ακούσει, γιατί υπάρχουν διοικήσεις που δεν ακούν ή θα κάνουν αυτό που έχουν στο μυαλό τους, ανεξάρτητα από αυτό που πιθανά τους μεταφέρει ο επαγγελματίας.

7. Ποιες υπηρεσίες / προγράμματα παρέχει ο δήμος σας ;

Ο δήμος Πατρέων έχει αρκετά προγράμματα και δράσεις για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού. Ο κοινωνικός οργανισμός, είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και παρέχει κατ' εξοχήν τις κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου. Έχει το τμήμα παιδικών σταθμών και ΚΔΑΠ (κέντρα δημιουργικής απασχόλησης. Καθώς και ΚΔΑΠ για άτομα με αναπηρία και η δωρεάν ημερήσια παιδική κατασκήνωση. Έχει το τμήμα οικονομικά αδύναμων πολιτών που σε αυτό το κομμάτι συμπεριλαμβάνεται το κέντρο κοινότητας, το κοινωνικό παντοπωλείο, η δομή παροχής συσσιτίου, το πρόγραμμα δωρεάν φροντιστηρίων ξένων γλωσσών, η παροχή δεκατιανού σε μαθητές οικονομικά αδύναμους. Παρέχονται υπηρεσίες για άστεγους πολίτες, υπάρχει το συμβουλευτικό κέντρο που παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη, έχει το τμήμα τρίτης ηλικίας, το οποίο στελεχώνεται από τα ΚΑΠΗ, το βοήθεια στο σπίτι και τα δημοτικά ιατρεία.

Ο Δήμος έχει ξενώνα κακοποιημένων γυναικών καθώς και η αντιδημαρχία παιδείας λειτουργεί το πρόγραμμα λαϊκού φροντιστηρίου αλληλεγγύης σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ύστερα από το νόμο του Καλλικράτη ο δήμος έχει αναλάβει τις αρμοδιότητες των τότε Νομαρχιών. Υπάρχει και το κομμάτι της πρόνοιας που ασχολείται με την επιδοματική πολιτική, προγράμματα προληπτικής ιατρικής σε ευπαθής ομάδες όπως είναι οι Roma, ανασφάλιστοι και την παιδική κακοποίηση (ομάδα προστασίας ανηλίκων).

7^A. Ποιά η γνώμη σας για το κέντρο κοινότητας; Θεωρείτε ότι το ανθρώπινο δυναμικό θα μπορούσε να ενισχύσει την υπάρχουσα κοινωνική υπηρεσία του Δήμου ή σωστά δημιουργήθηκε ως νέα δομή;

Το κέντρο κοινότητας έχει ένα πολύ σημαντικό ρολό. Πιστεύω ότι καλώς δημιουργήθηκε αυτή η νέα δομή, δεν μπορούμε να λέμε ότι κακώς δημιουργήθηκε οι νέες δομές θα πρέπει όμως να στελεχώνονται επαρκώς ώστε να υπάρχει ανταπόκριση στις αυξημένες ανάγκες πληθυσμού.

8. Γνωρίζετε πρωτοβουλίες που έχουν αναπτυχθεί στην περιοχή σας για την αντιμετώπιση προβλημάτων των ευπαθών ομάδων από τον δήμο ή άλλους φορείς της περιοχής ;

Υπάρχουν πρωτοβουλίες που έχουν ανακύψει λόγω των πιεστικών αναγκών που έχουν δημιουργεί λόγω της κρίσης. Κατ' εμέ, το πρόγραμμα δωρεάν φροντιστήριο ξένων γλωσσών, η

παροχή δεκατιανού σε άπορους μαθητές, το πρόγραμμα δωρεάν ημερήσια κατασκήνωση καθώς και το λαϊκό φροντιστήριο αλληλεγγύης είναι πρωτοβουλίες που αναπτύχθηκαν στο Δήμο . Όπως και το γεγονός ότι τα προϊόντα που αγοράζονται στο κοινωνικό παντοπωλείο προέρχονται από ιδίους πόρους του Δήμου.

9.Μεταξύ των πολιτικών που εφαρμόζει ο δήμος , σε ποια θέση θα ιεραρχούσατε την κοινωνική πολιτική ;

Η κοινωνική πολιτική θα πρέπει να βρίσκεται στις πρώτες θέσεις σε ιεραρχία σε ένα δήμο διότι διαφορετικά πρόκειται για μια δυσλειτουργική κοινωνία. Τώρα στον Δήμο Πατρέων πιστεύω ότι είναι κύριο μέλημα αλλά δεν είμαι αρμόδια να σας πω ακριβώς σε ποια θέση η δημοτική αρχή θέτει την κοινωνική πολιτική.

ΑΞΟΝΑΣ ΙΙ. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ / ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

10.Πορεία υλοποίησης δράσεων /προγραμμάτων Κοινωνικής Πολιτικής στο δήμο σας όσον αφορά την επίτευξη των στόχων που τέθηκαν σε σχέση με :

➤ Το περιεχόμενο των δράσεων

Οι στόχοι θεωρώ ότι πετυχαίνονται.Δηλαδή στόχος του κοινωνικού παντοπωλείου είναι οι 100 εγγεγραμμένοι και αυτοί την στιγμή είναι εγγεγραμμένες 1600 οικογένειες. Όμως, οι δράσεις εξυπηρετούν ένα κομμάτι των απαιτήσεων αν'αλογα με τα μέσα που διαθέτει ο δήμος. Είναι άλλο πράγμα η αποτελεσματικότητα της δράσης σε σχέση με το στόχο και άλλο η δυνατότητα ανάπτυξης δράσεων σε σχέση με τις απαιτήσεις.

➤ Τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά μέσα (προϋπολογισμός) δεδομένων των δυσκολιών που υπάρχουν εξαιτίας της οικονομικής κρίσης

Οι οικονομικοί πόροι που παρέχονται ήταν περιορισμένοι ανέκαθεν όμως τώρα είναι αρκετά μειωμένοι. Σε αυτό έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση .

➤ Τους ανθρώπινους πόρους που σας παρέχονται από το κράτος (αρκούν ή υπάρχουν και εθελοντές ή προγράμματα voucher;)

Οι ανθρώπινοι πόροι δεν επαρκούν . Δεν υπάρχει η δυνατότητα προσλήψεων ενώ αντίθετα γίνονται συνταξιοδοτήσεις. Αυτό σημαίνει ότι αποχωρούν άτομα με εμπειρία και δεν αντικαθιστώνται. Τώρα σχετικά με κάποιες προσλήψεις που γίνονται με πεντάμηνες ή εξάμηνες ή οχτάμηνες συμβάσεις , η υπηρεσία μπορεί να βοηθηθεί για ένα διάστημα όμως όταν λήγουν οι συμβάσεις αυτές το προσωπικό που απομένει, το οποίο είναι ελάχιστο καλείται να ανταπεξέλθει μόνο του. Αυτόματα, η ποιότητα των υπηρεσιών μειώνεται. Αυτό έχει ως τίμημα και ως προς τους εξυπηρετούμενους όμως και ως προς τους επαγγελματιές, οι οποίοι επιβαρύνονται. Σχετικά με τους εθελοντές υπάρχει η ομάδα εθελοντών του Δήμου (ομάδα Ε)

όμως βοηθάει συμπληρωματικά σε κάποιες υπηρεσίες π.χ στις διανομές του κοινωνικού παντοπωλείου. Βέβαια υπάρχει και το πρόγραμμα του λαϊκού φροντιστηρίου αλληλεγγύης στο οποίο οι εκπαιδευτικοί που κάνουν τα μαθήματα είναι όλοι εθελοντές.

11. Ποια η χρησιμότητα και η αποτελεσματικότητα των δράσεων σε σχέση με τις ανάγκες των ομάδων στόχου

Το μεγάλο έλλειμμα που υπάρχει είναι ότι κανένας δήμος δεν φροντίζει εκ των προτέρων, δεν γίνεται σκιαγράφηση κοινωνικών αναγκών, ώστε να διαμορφωθεί ένας σχεδιασμός και μια στοχοθέτηση, συνδυασμένη με την πραγματική διαπιστωμένη ανάγκη των πολιτών, όλα γίνονται τελείως εμπειρικά. Οι ανάγκες έχουν αλλάξει, πρέπει να υπάρχει μια ευελιξία για τα καινούρια δεδομένα. Δυστυχώς οι κοινωνικές υπηρεσίες δρουν πολλές φορές πυροσβεστικά και όχι προληπτικά για να προλάβουν καταστάσεις.

12. Ποιός ο βαθμός ανταπόκρισης στις απαιτήσεις των δημοτών . Πώς ανταποκρίνεστε στις απαιτήσεις των δημοτών;

Όσο αφορά την δομή που είμαι εγώ υπεύθυνη και με δεδομένο τον μεγάλο όγκο εξυπηρετούμενων και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες εργαζόμαστε και αυτό έχει να κάνει με το μειωμένο προσωπικό, ανταποκρινόμαστε επαρκώς στις απαιτήσεις των δημοτών που αφορούν τα θέματα της υπηρεσίας δηλαδή παροχή τροφίμων. Όλοι οι συνάδελφοι κάνουμε το αδύνατο δυνατό για να μένουν ικανοποιημένοι οι πολίτες όμως αυτό δεν είναι εφικτό πάντα διότι ερχονται αιτήματα τα οποία δεν μπορούν να ικανοποιηθούν. Επίσης, κάτι το οποίο επηρεάζει αρνητικά τον βαθμό ανταπόκρισης είναι η γραφειοκρατία.

13. Θεωρείτε ότι η εξελίξεις στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Ν.3852/2010 – Νόμος «Καλλικράτης») ενισχύουν τη δυνατότητα αντιμετώπισης προβλημάτων των ομάδων που πλήττονται;

Θεωρώ ότι οι αλλαγές που έγιναν θέλησαν να μεταφέρουν κάποιες αρμοδιότητες σε τοπικό επίπεδο, για να διευκολυνθούν οι πολίτες, να είναι πιο εύκολη η πρόσβαση και πιο αποτελεσματική η εξυπηρέτηση. Η χρονική συγκυρία που είχε να κάνει με την εθνική κρίση και της συρρίκνωσης των οικονομικών και ανθρώπινων πόρων δημιούργησε ένα τερατούργημα, γιατί οι δήμοι κλήθηκαν να έχουν αρμοδιότητες χωρίς να έχουν υποστήριξη από το κράτος με πόρους. Έτσι, ο δήμος καλείται να κάνει την δουλειά που έκανε η οποία έχει αυξηθεί και παράλληλα να αναλάβει καινούριες αρμοδιότητες.

ΑΞΟΝΑΣ ΙΙΙ. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ/ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Προβλήματα και δυσκολίες στο δήμο σας όσον αφορά τα ακόλουθα θέματα:

14. Επιτυχής προσέγγιση των ομάδων στόχου .

Εάν το αναλογίσω με τους πολίτες που εξυπηρετούνται, τότε ναι υπάρχει επιτυχής προσέγγιση όμως να σημειωθεί ότι υπάρχουν κάποιοι που κατ' επιλογή δεν θέλουν να είναι δικαιούχοι προγραμμάτων ή υπηρεσιών.

15. Προβλήματα και ασυνέχειες πολιτικής .

Έχω αντιμετωπίσει τέτοιου είδους προβλήματα ασυνέχειας πολιτικής διότι σε όλη την διάρκεια της επαγγελματικής μου πορείας έχουν περάσει αρκετές δημοτικές αρχές διαφορετικής πολιτικής κατεύθυνσης. Επομένως με την εκάστοτε αλλαγή υπήρχε και κάποια ασυνέχεια, πράγμα που έπλειτται αρκετούς πολίτες.

16. Αντιμετώπιση της έντασης και της έκτασης του κοινωνικού αποκλεισμού εξαιτίας της κρίσης ; Κατά πόσο είναι εφικτό ;

Δεν υπάρχει επάρκεια για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού και πολλές φορές ο δήμος περιορίζεται σε ρόλο πυροσβέστη. Τα αιτήματα για αναζήτηση και ανεύρεση εργασίας είναι συνεχή, οι άνθρωποι ως επί το πλείστον μας λένε ότι δεν θέλουν τα τρόφιμα αλλά μία δουλειά. Σε αυτό όμως ο δήμος δε μπορεί να βοηθήσει. Μπορεί να ενημερώσει για τα σφαιριστικά δικαιώματα, για τις παροχές που μπορούν να έχουν , για το που αλλού μπορεί κάποιος να απευθυνθεί , αλλά αυτά δεν αρκούν.

17. Κάποιο άλλο .

Δεν έχω κάποιο άλλο.

ΑΞΟΝΑΣ ΙV. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

18.Υπάρχει συνεργασία και επικοινωνία μεταξύ δήμου και άλλων φορέων που δραστηριοποιούνται στο αντίστοιχο πεδίο ;

Υπάρχει συνεργασία του δήμου με άλλους φορείς . Επί το πλείστον βέβαια με κάποιους τοπικούς φορείς και όχι με ΜΚΟ.

18^A. Επιδιώκεται συνεργασίες;

Αυτό που με ρωτάτε έχει να κάνει με την πολιτική κατεύθυνση και έχει να κάνει με την εκάστοτε δημοτική αρχή. Την τρέχουσα περίοδο θεωρώ ότι όχι δεν επιδιώκονται συνεργασίες με άλλους φορείς.

19.Θεωρείτε ότι υπάρχει αναποτελεσματικότητα στο κράτος πρόνοιας να αντιμετωπίσει το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού ; Αν ναι που νομίζετε ότι οφείλεται.

Υπάρχει αναποτελεσματικότητα που οφείλεται στην έλλειψη σχεδιασμού και στην απουσία επαρκών οικονομικών πόρων.

20.Ποιούς θεωρείτε πιο κατάλληλους να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού ;

Όσοι έχουν εμπλοκή με άτομα που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό. Η εκάστοτε δημοτική αρχή είναι υπεύθυνη για το πως διαμορφώνονται οι πολιτικές και πως υλοποιούνται οι δράσεις και τα προγράμματα που αφορούν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Θα πρέπει να δίνεται η δυνατότητα σε τοπικό επίπεδο να διαμορφώνονται πάγματα, όμως υπό την αιγίδα μιας κεντρικότερης κατεύθυνσης, η οποία θα δίνει τις γενικές γραμμές και από κει και πέρα ο κάθε δήμος θα διαμορφώνει τις πολιτικές του προσαρμοσμένες πάντα στον πληθυσμό του. Δηλαδή οι ανάγκες ενός αγροτικού πληθυσμού είναι διαφορετικές από τις ανάγκες μιας τουριστικής περιοχής.

ΑΞΟΝΑΣ V. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

21.Προτάσεις για την αντιμετώπιση προβλημάτων που παραμένουν άλυτα.

Όσο θετικά και να βλέπω τα πράγματα δε νομίζω ότι μπορούν να εξαλειφθούν τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν απλά αν υπάρχει θέληση μπορούν να μην είναι τόσο μεγάλα ώστε να έχουν αντίκτυπο σε άλλους τομείς.

22.Προτάσεις για την βελτίωση του περιεχομένου των υφιστάμενων προγραμμάτων / υπηρεσιών.

Μία πρόταση έχει να κάνει με την στήριξη, την επιμόρφωση, την εποπτεία του επιστημονικού προσωπικού που ασχολείται και στηρίζει και εκπονεί αυτού του είδους τα προγράμματα και τις υπηρεσίες.Άλλη μια πρόταση είναι το οικονομικό, να επενδυθούν χρήματα κάτω από ένα σωστό σχεδιασμό που συνδέεται με τη διαπιστωμένη ανάγκη.

23.Προτάσεις για νέες δράσεις / προγράμματα / πολιτικές που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σε τοπικό επίπεδο – Καλές πρακτικές για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Μια πρόταση είναι ο δήμος να είναι ανοιχτός σε πρακτικές που έχουν εφαρμοσθεί και είναι πραγματικά αποτελεσματικές και να προσαρμόζονται και να υιοθετούνται ανάλογα με τις τοπικές ανάγκες.Επίσης, ο λόγος των επαγγελματιών θα πρέπει να έχει βαρύτητα και να μην

είναι μόνο εκτελεστικά όργανα μιας πολιτικής που υπάρχει. Να υπάρχει δηλαδή ένα κανάλι επικοινωνίας και αλληλοεπηρεασμός ώστε να εξασφαλιστεί η συνέχεια των δράσεων. Επίσης, καλό θα ήταν τα προγράμματα αντιμετώπισης της φτώχειας θα πρέπει να συνεχιστούν και να δημιουργηθούν και άλλα αφού δεν δύναται η κυβέρνηση να ανοίξει θέσεις εργασίας.

